

Tanya's Beauty Salon

- THREADING / WAXING
- FACIAL (MEN & WOMEN)
- ANTI-AGING FACIAL - BLEACH
- HAIR CUT - COLOR AND STYLE

WE SPECIALIZE IN **BRIDAL & HENNA**

85-03 ROOSEVELT AVE. JACKSON HEIGHTS, NY 11373
Tel: 718-205-7832

DJ SONU

Facebook.com / djsonunyc
Instagram: djsonunyc

WE PROVIDE HIGH QUALITY
CINEMATOGRAPHY & PHOTOGRAPHY
Wedding Limo Services & Sprinter Van
Cell: 917-753-7777

ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਰ ਪਲ ਹਾਜ਼ਰ

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਗੱਡੀਆਂ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਟਰੱਕ, ਲਾਈਫ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ

(ਸੈਲ): 718-757-7809
ਫੋਨ (ਦਫਤਰ): 718-262-9700
(ਫੈਕਸ): 516-439-5418

ਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਬੰਧੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬੱਚਤ ਕਰੋ।

120-20 101 Avenue S. Richmond Hill, NY 11419

Eighteenth Year of Publication ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 18, Issue 31, August 5, 2017 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

Email: punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਦਅਮਨੀ ਦਾ ਆਲਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲੀਹੇ ਪਾਉਣਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਲੁੱਟ ਖੋਹ ਤੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਨੀਂਦ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜੈਤੋ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਚੋਲ ਮਿਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸ਼ਰੇਆਮ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੱਤਿਆ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਵੱਡੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਵਾਰਦਾਤ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵਪਾਰੀ ਜਿਸ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਨੇ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕਾਰ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚੋਂ ਲਾਵਾਰਸ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ



ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ ਗਈ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਮੋਗਾ ਵਿਚ ਇਕ ਨਾਬਾਲਗ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਦੋ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਵੱਲੋਂ

ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਲਟੋਹਾ ਥਾਣੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਇਸਾਈਆਂ ਦੇ ਗੁੱਟ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਿੜ ਪਏ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ।

ਲਾਕਾਨੂੰਨੀ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਦਖਲ ਵੱਧ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਇਹ ਦੋਸ਼ ਆਮ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਹੁਕਮਰਾਨ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਸਲ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ-ਧਮਕਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਇਹੋ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਥਾਣਾ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਚੇਰੇ ਪੱਧਰਾਂ ਤੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀਜ਼., ਮੰਤਰੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਦੌਰਿਆਂ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਇੰਜਾਮਾਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਰੈਲੀਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਛਤਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾਇਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੋਪੜ ਹਲਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਧਾਇਕ ਖਿਲਾਫ ਸਾਬਕਾ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਣ ਦੀ ਮਾਰਕੁੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਡੱਬਵਾਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਤਲਾਕ ਦੀ ਖਾਤਰ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਾਪਰਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ

ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ-ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਅਹਿਮ ਕੇਸ-ਬਰਗਾਤੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੇਸ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਹੱਤਿਆ, ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਗਗਨੇਜਾ ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪਾਦਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਮਸੀਹ ਹੱਤਿਆ ਕਾਂਡ ਵਰਗੇ ਮਾਮਲੇ ਅਣਸੁਲਝੇ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ 'ਤੇ ਭਗਵਾ ਜਕੜ ਵਧੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਖੋਰ੍ਹ-ਖੋਰ੍ਹ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਗੰਢਣ ਵਾਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਵੇਗੀ। ਗੋਆ, ਮਨੀਪੁਰ, ਬਿਹਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੱਲੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪੇਂਡੂਤਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ 'ਕਾਂਗਰਸ

ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਢਾਂਗਾ ਜਾਰੀ

ਮੁਕਤ ਭਾਰਤ' ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵੱਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਅੱਗੇ ਬੇਵੱਸ ਹੋਈਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਬੱਸ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਭਾਜਪਾ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਰਾਜ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ

ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਕੀਮਤ ਤਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾ ਅਹਿਮਦ ਪਟੇਲ ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਥੇ 57 ਵਿਧਾਇਕ ਸਨ, ਪਰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਛੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਤੋਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਅਤੇ ਬਸਪਾ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤੇ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਨਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪੋਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅਮਰਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੀਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਚਿੱਟਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਸੂਤਾ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਥਾਂਵਾਂ ਦੱਸਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਜਿਥੇ ਨਸ਼ਾ ਆਮ ਵਿਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਚ

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਨਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧੀਮਾਨ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਨਜ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਨਜ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵੇ ਟੁੱਸ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।



Worldwide Travel
www.fly2world.com

AMRITSAR \$915

\$785 IH7ED

Mumbai \$865

Best Fare Guarantee

Harpreet Singh

Detroit Chicago
734 838 9998 312 224 8800

Fares shown above are for Sep/Oct 2017 departure from Chicago and may change without notice. please call our office for more details. Other conditions apply.

Aroma INDIAN BISTRO

43 South Centre St, Merchantville, NJ 08109

ਪੰਜਾਬੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਲਈ ਬਿਹਤਰੀਨ ਖਾਣਾ ਤੇ ਸਰਵਿਸ ਮਨ ਲੁਭਾਊ ਭਾਂਤ ਸੁਭਾਤੇ ਭਾਰਤੀ ਖਾਣੇ, ਵਧੀਆ ਰੇਟ ਅਸੀਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Contact: Aditya Sirpal
Ph: 732-325-4488 or 856-400-0040
www.aromabistro.net email: admin@aromabistro.net

Catering for all Occasions

KAPURTHALA SPORTS & CULTURAL CLUB USA (REGD.)

Presents



6th FOOTBALL, BASKETBALL & VOLLEYBALL TOURNAMENT



Q-435-M VAN BUREN
High School
230-17 Hillside Ave.,
QUEENS, NY 11427

SUNDAY
AUGUST 13th
2017
Time: **9:00 am**

AR Helping Hands Foundation
Hope to a better life.
Powered by Sports



**ਫੁੱਟਬਾਲ, ਬਾਸਕੀਟਬਾਲ ਅਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ**



President J.S.Kari 917 681 5959
Vice President J. S. Bal 917 915 1900
Secretary R. K. Sharma 516 263 8373
Treasurer M. S. Waraich 917 597 6667
Joint Secretary Sukhdev S. Matu 347-229-2227

KAPURTHALA SPORTS & CULTURAL CLUB



Ajay Choudhary (Papa Johns Pizza)
Bhagat Dhanna Jati Society
Dhan Dhan Bahu Budha Ji
Shahed Bhagat Singh
Associate of NY Inc.
Vinod Kumar Toor
Nirmal Singh
AS Arora CPA PC
75 Super Bazar
Dulvir S. Bassi
Jaswinder Singh
Arvinder Singh
Inder & Dheera
Manjinder Singh
Dr. Pritam Singh
Karnail S. Aujla
Vasdev & Sharma Family
Narinder S. Padda
Mr. Trivedi
Narinder S. Deol
Sandeep Sharma
Arman Bridal
Kulwant Singh Bajwa
Gian Singh
Sher Singh Madra
Nareesh Kumar
Satnam Singh
Kuldip S. Dhillon
Parmod K. Master
Pinka Ji
Dharam Pal Sharma
Jasbir S. Kataria
Harninder S. Rintu
Kuljit Singh
Harjit Singh
Charanjit Singh
Mr. Pushp
Azad Party
79 St. Delhi



Surya Sweets
JAI HIND ENTERPRISES INC.
718 479 9028
Hillside Hardware Store Inc.
718 343 0072
Arora Insurance Agency Inc.
718 831 1230
Sunny Truck Driving School
718 353 6745

One Stop Driving School
917 751 6492
Khara Transport Inc.
718 647 4744
LIBERTY PALACE
Bhagat Auto Repair Center
718 347 7200
PUNJABI DHABA

dish
CURRY & CO.
271-19 UNION TPKE.
718-749-5418
INDIAN VISA CENTER
261-07 HILLSIDE AVE. FLORHAM PARK, NJ 11004
718-554-0000
BAL AUTO CENTER
240-01 JAMAICA AVE. BELLEROSSE, NY 11426
718-347-5494
DISHNET SHOP
COMMERCIAL & RESIDENTIAL
256-01 BRADDOCK AVE. BELLEROSSE, NY 11426
718-343-6400
GL BAL PUNJAB
646 492 9700
MERCURY SPORTS USA
CONTACT 516-851-8044
CARLUX LIMOUSINE
516-307-0777
BROADWAY
516-697-6200
www.broadwayprintdesign.com

ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਦਮ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ: ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡਾ. ਟੀ. ਹੱਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਗੀਨ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਐਫ.ਆਰ.ਬੀ.ਐਮ. ਐਕਟ 2003 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬਾ ਆਪਣੀ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ. ਦਾ 3 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਕਰਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਲੂ ਸਾਲ

'ਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰਫ 12,819 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਅਤੇ ਖਰਚੇ 'ਚ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪਾੜਾ ਕੋਈ 10,273 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਰਾਹਤ ਸਕੀਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਰ.ਬੀ.ਐਮ. ਐਕਟ 2003 ਅਧੀਨ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਜਪਾ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਛੋਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ 35,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਰਾਹਤ ਬਾਂਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਭੇਜੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਫ.ਆਰ.ਬੀ.ਐਮ. ਐਕਟ 2003 ਤੋਂ ਛੋਟ ਵੀ ਮੰਗੀ ਸੀ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਯੂ.ਪੀ. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂ.ਪੀ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਜੁਟਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਿਗਿਆਨੀ ਭਾਰਗਵ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ 'ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਸੈਲੂਲਰ ਐਂਡ ਮੋਲੇਕਿਊਲਰ ਬਾਇਓਲੋਜੀ' ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰਸ਼ਪਤ ਸਿੰਘ ਭਾਰਗਵ (89) ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਬਿਮਾਰੀ ਮਗਰੋਂ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਨਗਰ ਸਥਿਤ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਿਆ।

ਬੀਬੀ ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਦੋਸਾਂਝ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਹੋਵਰਡ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਚੇ 'ਅਕਾਲੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ' ਦੇ ਬਾਨੀ ਸਵਰਗੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੋਸਾਂਝ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਗੁਰਚਰਨ



ਕੌਰ ਦੋਸਾਂਝ ਲੰਘੀ 26 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1917

ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਨਾਰੰਗਵਾਲ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਉਦੋਂ ਉਹ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੀ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੀਬੀ ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਦੇ ਚਾਚਾ-ਚਾਚੀ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਕੀਨੀਆ ਫਾਰਮਿੰਗ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਗਏ ਸਨ। ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੋਸਾਂਝ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। 1980ਵਿਆਂ 'ਚ ਪਤੀ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਣੇ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਦੋਹਰਿਆਂ-ਪੋਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਯੂ. ਕੇ. ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਬੀਬੀ ਦੋਸਾਂਝ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ 3 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇਥੇ ਚੈਪਲ ਆਫ ਚਾਈਮਜ਼ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ: 510-209-9614 ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਹੱਥ ਮੁੜ ਆਵੇਗੀ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰਲੀ ਜ਼ਮੀਨ

ਅਟਾਰੀ: ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰੋਂ ਪਾਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਰਨਾਂ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੈਂਟਰਲ ਪਬਲਿਕ ਵਰਕਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ (ਸੀ.ਪੀ. ਡਬਲਿਊ.ਡੀ.) ਵੱਲੋਂ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਪਹਿਲੀ ਤਾਰ ਦੇ ਅਗਾਂਹ ਕੁਝ ਖਾਸ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਨਵੀਂ ਤਾਰ ਲਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੰਮ ਪੂਰੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਤਾਰ ਲਗਾ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 1990 'ਚ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਤਾਰ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੀ ਸੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਛੇ ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਪਠਾਨਕੋਟ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ 21,600 ਏਕੜ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸ ਤਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਤਾਰ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਤਣਾਅ ਵੱਧ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖਾਲੀ ਵੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ

ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰੋਂ ਪਾਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ 3 ਤੋਂ 4 ਕਿੱਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਨਵੀਂ ਤਾਰ ਲਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰੋਂ ਪਾਰ ਪੈਂਦੇ ਕੁੱਲ 21,600 ਏਕੜ ਰਕਬੇ 'ਚੋਂ 50 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਰਕਬਾ ਤਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਹੱਦੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ ਆਈ.ਜੀ. ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਨਵੀਂ ਤਾਰ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ ਉਥੋਂ ਬੀ.ਐਸ. ਐਫ. ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਅਗਾਂਹ ਨਵੀਂ ਤਾਰ ਨੇੜੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਤਾਰੋਂ ਪਾਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

Matrimonial

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted well educated, settled, US citizen/Green card holder match for Sikh/Arora girl 35 yrs, 5'-2" (divorcee, issueless) beautiful, family oriented, educated visiting USA. Boy can be Sikh/Hindu Punjabi (clean shaven). Please send photograph and bio data at juneja0414@gmail.com or contact at 630-917-6299

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted beautiful girl for US Citizen Jatt Sikh handsome boy 32, 5'-6", B.Sc. electrical, software engineer. Family settled in the USA. Girl should be not more 30 and should be employed. Contact, Ph: 313-327-4107 or 586-435-6228

ਸੋਹਰਾਬੂਦੀਨ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਡੀ.ਜੀ. ਵਣਜਾਰਾ ਬਰੀ

ਮੁੰਬਈ: ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਡੀ.ਜੀ. ਵਣਜਾਰਾ



ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਕਾਡਰ ਦੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਿਨੇਸ਼ ਐਮ. ਐਨ. ਨੂੰ ਸੋਹਰਾਬੂਦੀਨ ਸ਼ੇਖ ਅਤੇ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪਰਜਾਪਤੀ ਨਾਲ

ਸਬੰਧਤ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਣਜਾਰਾ ਨੂੰ ਸੋਹਰਾਬੂਦੀਨ ਸ਼ੇਖ ਨੂੰ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਾਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 24 ਅਪਰੈਲ 2007 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਫਰੀ, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਸੰਨੀ, ਫੋਨ: 608-630-0287

ਸ਼ੈਫ/ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੱਚੀ ਕੁੱਕ ਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਰੋਮ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਸ਼ੈਫ/ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਕੱਚੀ ਕੁੱਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਗੈਰ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਤੰਦੂਰੀ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ।



ਵਿਜ਼ਿਟਰ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਏ ਢੁਕਵੇਂ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਸਪਾਂਸਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਧੀਆ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 315-832-0496

ranjiltubana39@gmail.com

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ

ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ 'ਢਾਬਾ' ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ



ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਸੀਤਲ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 262-391-7666

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ (408) 687-1899

Gurdeep Singh Sandhu

Homeopathic Practitioner/Consultant Since 1973
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India

Well Experienced as:

Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)
Practice Under State of California Act SB 577

EX Member: The California Homeopathic Society
National Center For Homeopathy- USA

Live on Jas TV

Saturday 9:30AM and Sunday 4PM (Pacific Time)

7021 Village Park Way, Dublin, CA 94568



Gurdeep Singh Sandhu

Email:

Homeomedicine@yahoo.com

ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਾ ਪਾ ਸਕੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਖੂਨੀ ਸਾਕੇ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੁਨਾਮ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 77 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 31 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕੈਂਸਟਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਮਾਈਕਲ ਉਡਵਾਈਰ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਮਗਰੋਂ ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਰ ਸਾਲ 31 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾਤੇ 'ਤੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਵਾਅਦੇ ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੋਂ ਸਾਮਾਨ ਵਾਪਸ ਲਾਉਣਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸਾਮਾਨ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੁਨਾਮ ਦੇ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਾਰਕੁਨ ਜਤਿੰਦਰ ਜੈਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਪਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਾਰਕੁਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰਾਂ



ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਜੈਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਕੇ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਵਾਲਵਰ, ਕੋਬਲਰ ਚਾਕੂ, ਡਾਇਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਹਨ।

ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਚਲਾਏ ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਯੂ.ਕੇ. ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣਾ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਾਰਕੁਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੋਲ ਉਦੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਵਾਪਸ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਲ 2004 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਯੂਕੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਖਿਲਾਫ ਡਟ ਗਏ ਹਨ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਰਿਕਰਮਾ ਅੰਦਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਖਿਲਾਫ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨਾ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਖਫਾ ਹਨ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਰੋਸ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜਦੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾਉਣ ਪਹੁੰਚੀ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਅੰਦਰ ਪਾਠੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨਾ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹਣਗੇ। ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ



ਪਾਠ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭੇਟਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭੇਟਾ 1000 ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ 600 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੈਡੀਕਲ ਬੀਮੇ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ

ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹੋਦ ਚਿੱਲੜ: ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਤੋਂ ਟਲਦੀ ਰਹੀ ਪੁਲਿਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਦ ਚਿੱਲੜ (ਹਰਿਆਣਾ) ਵਿਚ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ 32 ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਹਰੀਪਾਲ ਵਰਮਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 10 ਘੰਟੇ ਬਹਿਸ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬੇਹੱਦ ਮਾੜੀ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚੀ।

ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਅਤੇ ਰਫਾ-ਦਫਾ ਕਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ, ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਹਰਿਆਣਾ, ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਰੇਵਾੜੀ, ਰੇਵਾੜੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਦਰ, ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਰਾਮ ਭੱਜ, ਐਸ.ਆਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਅਤੇ ਹੋਲਦਾਰ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ 26 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਬਜ਼ੁਰਗ: ਢੇਸੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਲੋਅ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਤਨਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ ਮੁਤਾਬਕ ਖਾਤਕੂਵਾਦ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੇ ਕਾਲੀ ਸੂਚੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉਹ ਨਾਂ ਕੱਢਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਨਾਰਥੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ

ਰਵੱਈਆ ਨਰਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਨੀਤੀ ਸਖਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਧੇਰੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੂਨ 1984 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਫਾਈਲਾਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਢੇਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਂਚ ਛੇਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।



ਢੇਸੀ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਕਹਿਣ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉੱਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਜੀਤ ਸੱਜਣ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਿੱਜੀ ਹੋ ਸਕਦੇ

ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਤਨਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣਿਆ। ਮੈਂ ਟਰੰਪ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਕੰਧਾਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੱਸਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਨਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਦਿੱਲੀ ਸਫਰ 2 ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚਾਲੇ 245 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਸੈਮੀ ਹਾਈ ਸਪੀਡ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਕਈ ਮੋੜ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰੇਲਵੇ ਨਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕਵਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਇਸ ਦੂਰੀ ਨੂੰ 110 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟੇ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਤਕਰੀਬਨ 3.30 ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਰੇਲਵੇ ਐਸ.ਐਨ.ਸੀ.ਐਫ. ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਰੇਲ



ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟੇ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਟ੍ਰੇਨਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 10 ਵੱਡੇ ਮੋੜ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲੰਬਾਈ 32 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਬਦਲ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰੇਲ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ

ਬਾਵਜੂਦ ਦੋ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉੱਤੇ 46 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੀ ਲਾਗਤ ਆਵੇਗੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਰੇਲਿੰਗ ਸਟਾਕ, ਸਿਗਨਲ ਅਤੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦੀ ਅਪਗ੍ਰੇਡੇਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਰੇਲਵੇ ਦੀ ਟੀਮ ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗੀ।

ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੱਖਵਾਦੀ ਆਖਣ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬ

ਮੁੰਬਈ: ਮੁੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ 'ਵੱਖਵਾਦੀ' ਲਿਖਣ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਬਾਲ ਭਾਰਤੀ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਚਾਰ ਹਫਤਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਜਸਟਿਸ ਅਨੂਪ ਮੋਹਤਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਡਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ

ਨੇ ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਨਕ੍ਰਮ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਬਿਉਰੋ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਲ ਭਾਰਤੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੱਲੋਂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ 'ਵੱਖਵਾਦੀ' ਆਖ ਕੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਾਲ ਭਾਰਤੀ 9ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ 'ਵੱਖਵਾਦੀ' ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਪਾਠ ਹਟਾਇਆ ਜਾਵੇ।



ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਅੱਠ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਲਬ



ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਹੋਦ ਚਿੱਲੜ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਇੰਜ. ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਆਸਪੁਰਾ ਤੇ ਭਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਘੋਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 32 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਗਰਗ

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚਿੱਟ ਨੰਬਰ 17337 ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਪੀਤਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਣ ਤੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

ਪਨਾਮਾ ਪੇਪਰਜ਼ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗਾ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿਖ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਪਨਾਮਾ ਪੇਪਰਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੋਜ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਲੱਭ ਕੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਨਾਮਾ ਪੇਪਰਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਮੀਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਾਮੀ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੰਬੀ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਉਚ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ 67-ਸਾਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਮਿਆਦ ਪੂਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬੇਤਾਬੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਜ਼ੁਕ ਮੌਕੇ ਸਿਆਸੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਮੁਲਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾੜੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਇਤਫਾਕ ਰਾਇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਫੈਸਲਾ ਖਚਾਖਚ ਭਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਐਜਾਜ਼ ਅਫਜ਼ਲ ਖਾਨ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ (ਪੀ.ਟੀ.ਆਈ.) ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 62 ਤੇ 63 ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਰੀਫ ਨੇ ਝੂਠਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਮੁਤਾਬਕ 'ਈਮਾਨਦਾਰ ਨਹੀਂ' ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੌਮੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਬਿਊਰੋ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਰੀਫ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਹੁਸੈਨ ਤੇ ਹਸਨ



ਅਤੇ ਧੀ ਮਰੀਅਮ ਖਿਲਾਫ ਛੇ ਹਫਤੇ 'ਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 2012 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ (ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ.) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਸਫ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਅਦਾਲਤੀ ਤੌਰੀਨ ਦੋ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਹੀ ਪੀ.ਟੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਨੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਪੀ.ਟੀ.ਆਈ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਤੋਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਬਣੇ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤਿੰਨ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 23 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 132 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ 35 ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਨੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਪਰਿਵਾਰ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੇ ਗਠਨ ਬਾਰੇ 20 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ 547 ਸਫਿਆਂ ਦਾ ਟੁੱਟਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।

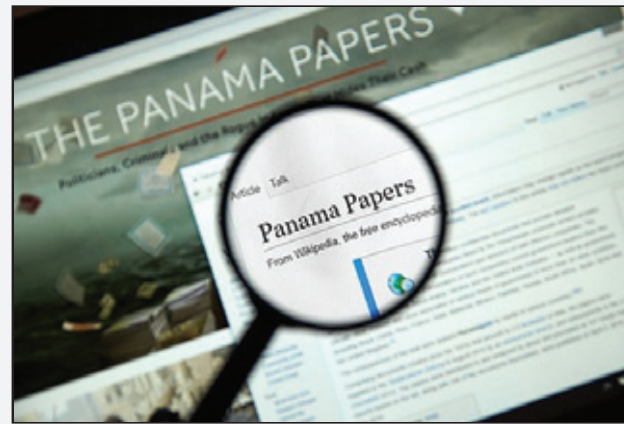
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ 70 ਸਾਲਾ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਇਤਿਹਾਸ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ 70 ਸਾਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬੇਹੱਦ ਗਤਬਤ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਫੌਜ ਹੀ ਭਾਰੂ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਫੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁਲਕ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਤੋੜਿਆ-ਮਰੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਪਰ ਤਿੰਨੇ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲਿਉਂ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਜਨਰਲ ਮੁਸ਼ਰਫ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ ਡੱਕੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਥੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆਏ ਸਨ।



ਕੀ ਹੈ ਪਨਾਮਾ ਪੇਪਰਜ਼ ਘੁਟਾਲਾ...

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਅਪਰੈਲ 2016 ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਨਸਾਰਟੀਅਮ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਜਰਨਲਿਸਟਸ (ਆਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਜੇ.) ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ ਨੇ ਪਨਾਮਾ ਪੇਪਰਜ਼ ਨਾਮ ਹੇਠ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ, ਸਿਆਸੀ ਹਸਤੀਆਂ, ਫਿਲਮੀ ਸਿਤਾਰਿਆਂ, ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਤਹਿਲਕਾ ਮਚਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਨਾਮਾ ਦੀ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਪਨੀ 'ਮੋਸੇਕ ਫੋਰੋਸੇਕ' ਦੇ ਸਰਵਰ ਨੂੰ 2013 ਵਿਚ ਹੈਕ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।



ਇਸ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੂਹ ਨੇ 100 ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਇਕ ਕਰੋੜ 10 ਲੱਖ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਿਖਾਏ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਸੂਤਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਈ.ਸੀ.ਆਈ.ਜੇ. ਨੇ ਪਨਾਮਾ ਪੇਪਰਜ਼ ਲੀਕ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ

ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਪਲਬਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਛਾਣਬੀਣ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 140 ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ, ਫਿਲਮੀ ਸਨਅਤ, ਖੇਡ ਜਗਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਰਬਪਤੀਆਂ ਦੀ ਲੁਕੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ।

ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 500 ਦੇ ਲਗਭਗ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਨਾਮਾ ਪੇਪਰਜ਼ ਲੀਕ ਜਾਂਚ ਵਿਚ 1977 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2016 ਤੱਕ ਕਰੀਬ 40 ਸਾਲ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ। ਪਨਾਮਾ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਕੋਲ ਇਕ ਕਰੋੜ 15 ਲੱਖ ਗੁਪਤ ਫਾਈਲਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 2,14,000 ਕੰਪਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਰਜਨਟੀਨਾ, ਆਈਸਲੈਂਡ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ, ਯੂਕਰੇਨ, ਸੰਯੁਕਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰਾਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 40 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ।

ਭਗਵਾ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਖਿਲਾਫ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ 'ਮਹਾਂਗੱਠਜੋੜ' ਢਹਿ-ਢੇਰੀ

ਪਟਨਾ: ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਅਤੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਚਾਨਕ ਮਹਾਂਗੱਠਬੰਧਨ ਤੋੜਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ 2019 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਗਵਾ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਤੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨੂੰ ਖੁੰਝੇ ਲਾਉਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਵੀ ਧਰੇ ਧਰਾਏ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ 'ਮਹਾਂਗੱਠਜੋੜ' ਨੂੰ ਢਹਿਢੇਰੀ ਕਰ ਕੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਫਿਰ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਸਹਾਰੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਨਿਤੀਸ਼ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੰਘ ਮੁਕਤ ਭਾਰਤ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਅਚਾਨਕ ਖੁਦ ਹੀ ਉਸੇ ਸੰਘ ਦੀ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਟੜ ਹਮਾਇਤੀ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਅਚਨਚੇਤੀ ਕਲਾਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਲਾਲੂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਉਹ ਹੁਣ ਬਿਹਾਰ ਲਈ ਵੱਧ ਕੇਂਦਰੀ ਮਾਇਕ ਮਦਦ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਰਾਜਸੀ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਤੇ ਤਿਲਕਵੀਂ ਵਫਾਦਾਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੁਡਾ ਸਕਣਗੇ। ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਕਾਫੀ ਸੁਖਾਵੀਂ ਹੈ।

'ਮਹਾਂਗੱਠਜੋੜ' ਛੱਡ ਕੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਹਿਜ਼ 12 ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਮੁੜ ਹਲਫ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਰਾਜ ਭਵਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਮੋਦੀ ਨੇ ਵੀ ਹਲਫ ਲਿਆ, ਜੋ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣਗੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ 2013 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਆਪਣਾ 17 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਗੱਠਜੋੜ ਉਦੋਂ ਤੋੜ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ (ਉਦੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ)

ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮੁੜ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸ਼ਰਨ 'ਚ



ਨੂੰ 2014 ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਦਮ ਉਦੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਤੇ ਖਾਸਕਰ ਹਜ਼ੂਮੀ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੇ.ਡੀ.(ਯੂ) ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਸਿਆਸੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਿਆਸਅਰਾਈਆਂ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇਜਸਵੀ ਯਾਦਵ ਦੇ

ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਆਰ.ਜੇ.ਡੀ.) ਸੁਪਰੀਮੋ ਲਾਲੂ ਯਾਦਵ ਵੱਲੋਂ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਇਕ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਿਆਨਣ ਲਈ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਜੇ.ਡੀ.ਯੂ. ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨੇਤਾਗਿਰੀ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਵਾਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਵਨ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾ ਕੇ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਪਾਲ ਕੇਸਰੀ ਨਾਥ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਜੋ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੀ ਹਨ, ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ

ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਉਡਾਇਆ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ

ਮੁੰਬਈ: ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਸਿਆਸੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ 'ਤੇ ਗੁੱਝੀ ਸੱਟ ਮਾਰਦਿਆਂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦਲ (ਭਾਜਪਾ) ਨੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਰਸਾਲੇ 'ਸਾਮਨਾ' ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, 'ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਜਿੱਤਿਆ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏਗਾ। ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।'

ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ: ਰਾਹੁਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸੱਤਾ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਇਹੋ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਗੱਠਜੋੜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਤੀਸ਼ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਫਤਵਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਲਿਆ।



ਲਾਲੂ ਯਾਦਵ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕੰਜਾ



ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈ.ਡੀ.) ਨੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਹਕੂਮਤ ਦੌਰਾਨ ਰੇਲਵੇ ਹੋਟਲ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਬੰਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਆਰ.ਜੇ.ਡੀ. ਮੁਖੀ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਈ.ਡੀ. ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਮੌਦੇਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਹਲਫ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਸ਼ੀਲ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਨਾਟਕੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕਸੂਤਾ ਫਸਾਇਆ, ਉਥੇ ਸਿਰਫ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥੀਂ ਲੱਭੂ ਆਏ।

Punjab Times**Established in 2000
18th Year in Publication**Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

California

Shiara Dhindsa

661-703-6664

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Circulation

Harbhajan Singh

917-856-5229

Photographer

Kamaljit Singh Viridi

Ph. 847-502-2703**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ****ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ****ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ****ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ
ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ
ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ
ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਸਰਹੱਦੀ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਬਣੀ ਵੰਗਾਰ

ਬਠਿੰਡਾ: ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤਸਕਰ ਪੁਲਿਸ ਤੇ
ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਨੂੰ ਝਕਾਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਵੇਂ
ਹੱਥਕੰਡੇ ਅਪਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਤਸਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ
ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਖੱਲ, ਜੁੱਤੇ,
ਸਾਬਣਦਾਨੀਆਂ, ਬਲਦ ਗੱਡੇ ਤੇ ਪਾਈਪਾਂ ਦੀ
ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਦਾ
ਇਹ ਜਾਲ ਤੇਜ਼ਨ ਲਈ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਤੇ ਪੰਜਾਬ
ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਸਿਰ ਜੋਤਨ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ
ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਨੇ ਅਬੋਹਰ ਵਿਚ
ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਦਾ ਰਾਹ
ਰੋਕਣ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰੀਏ ਵੀ
ਛੱਡੇ ਹਨ, ਜੋ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ
ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ।ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ
ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ
ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2014 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ 5324
ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਫੜੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ
532 ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ 351 ਤਸਕਰਾਂ ਨੂੰਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚੋਂ ਫੜੀ
ਇਕੱਲੀ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਕੀਮਤ 3500 ਕਰੋੜ
ਰੁਪਏ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ
ਤਸਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਲਈ ਨਵੇਂ ਰਾਹ
ਲੱਭੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ
ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਜੋ ਤਾਜ਼ਾ
ਤਸਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਕੱਪੜੇ, ਜੁੱਤੇ,ਬੋਰੀਆਂ, ਸਾਬਣਦਾਨੀਆਂ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਖੱਲ
ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਰੰਗ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਾਈਪਾਂ
ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਪਾ ਕੇ ਸੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ
ਦੌਰਾਨ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚੋਂ ਫੜੀ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਵੱਡੀ
ਖੋਪ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਚੌਕਸ ਹੋ ਗਈ
ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ
ਗਸ਼ਤ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ 10

ਹਜ਼ਾਰ ਜੁਰਮਾਨਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ
ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ 10
ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਾਣਹਾਨੀ ਕੇਸ ਵਿਚ
ਜਵਾਬ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ
ਉਤੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ
ਕੋਰਟ ਨੇ ਖਰਚੇ ਵਜੋਂ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ
ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ
ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਰਾਮ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਵੱਲੋਂ
ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਉਤੇ ਸ੍ਰੀ
ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਇਹ ਕੇਸ ਠੱਕਿਆ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਬਦਅਮਨੀ ਦਾ ਆਲਮ

*(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)*ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ
ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੇਸ਼ੇਵਾਰਾਨਾ
ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ
ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਦੇ ਅਮਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ
ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਹੈ।ਹੁਣ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ
ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਅਧੀਨ
ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਤਲਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ
ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨਾਕਾਮ
ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਪਾਦਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਮਸੀਹ
ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।
ਪੁਲਿਸ ਆਪਣੀ ਨਾਕਾਮੀ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਹਰ
ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੀ
ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਆਸੀ ਦਖਲ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ
ਮਾੜੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ
ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ
ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਆਗੂ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ
ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਉਸ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ
ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਦਖਲ ਨੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਲੀਹ
'ਤੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ.
ਲੀਡਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਗਗਨੇਜਾ, ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ
ਦੋ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਹਿੰਦੂ ਆਗੂ ਅਮਿਤ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ
ਹੁਣ ਪਾਦਰੀ ਸੁਲਤਾਨ ਮਸੀਹ ਦੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ
ਦੇ ਤਾਰ ਆਪੋ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਆਮ
ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਮਾਮਲੇ
ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਕੋਲ ਵੀ ਹਨ, ਪਰ ਤਹਿਕੀਕਾਤੀ
ਅਮਲ ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ।

ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. 'ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 30
ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵੈਟ ਤਹਿਤ
ਰਜਿਸਟਰਡ ਸਨ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਵਸਤਾਂ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ
ਕਰ (ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ.) ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਹੀਂ
ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਚਿੰਤਾ
ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਨੇ
ਅਜਿਹੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ
ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ.
ਤਹਿਤ ਆਰਜ਼ੀ ਆਈ.ਡੀ. ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪਾਸਵਰਡ
ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ

ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈ ਹੈ।

ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ
ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤਹਿਤ ਜਾਣਬੁਝ ਕੇ
ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰੀਆਂ,
ਜੋ ਕਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਖਿਲਾਫ
ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਨੁਮਾਨ
ਮੁਤਾਬਕ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤਹਿਤ ਸੂਬੇ ਦੇ
2.41 ਲੱਖ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਆਉਣਗੇ ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ
ਤਕਰੀਬਨ 2.10 ਲੱਖ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹੀ
ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਾਈ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਤੋਂ

ਵੱਧ ਸਾਲਾਨਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੈਟ
ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤਹਿਤ ਇਹ
ਹੱਦ ਵਧਾ ਕੇ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ
ਗਈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਬਾਅਦ
ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ
ਦਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ
ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ
ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵੀ ਮਾਲੀਏ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਕੋਈ
ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੰਚਾਇਤੀ ਹੁਕਮ 'ਤੇ

ਜਬਰ ਜਨਾਹ

ਲਾਹੌਰ: ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਚ
ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਤੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ
16 ਸਾਲਾ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ
ਸਾਹਮਣੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਲੜਕੀ ਦੇ ਭਰਾ 'ਤੇ
'ਦੋਸ਼ੀ' ਦੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕਰਨ ਦਾ
ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਪੰਚਾਇਤ
ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੂਬੇ ਦੇ
ਮੁਜੱਫਰਾਬਾਦ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਾਜਪੁਰ 'ਚ ਵਾਪਰੀ ਇਸ
ਘਟਨਾ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਣੇ
20 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਣਖ ਖਾਤਰ ਭੈਣ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਕਤਲ

ਸਿਰਸਾ: ਪਿੰਡ ਸਾਹੂਵਾਲਾ ਫਸਟ ਵਿਚ
ਅਣਖ ਖਾਤਰ ਭਰਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਤੇ ਉਸ ਦੇ
ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਮਲੇ ਮਗਰੋਂ
ਕੁੜੀ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂਕਿ
ਮੁੰਡਾ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਂਦਿਆਂ ਰਾਹ 'ਚ ਦਮ ਤੋੜ
ਗਿਆ। ਵਾਰਦਾਤ ਮਗਰੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਮੌਕੇ ਤੋਂ
ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਬੋਹਰ ਦੇ
ਪਿੰਡ ਕੰਦੂਖੇੜਾ ਵਾਸੀ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ
ਸੋਨੂੰ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਾਹੂਵਾਲਾ ਫਸਟ ਵਿਚਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੁਮਨ ਨਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ
ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸਨ। ਲੜਕੀ ਦੇ ਭਰਾ ਹਰਦੀਪ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿਚ
ਦੇਖ ਲਿਆ ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਉਤੇ
ਕਾਪੇ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੜਕੀ ਸੁਮਨ ਦੀ
ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂਕਿ ਸੋਨੂੰ ਦੇ
ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ
ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ,
ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਰਾਹ 'ਚ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ।

ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਭਗਵਾ ਜਕੜ ਵਧੀ

*(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)*ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ 15-15 ਕਰੋੜ
ਰੁਪਏ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ
ਤੋੜਿਆ ਹੈ। ਧੜਾ-ਧੜਾ ਅਸਤੀਫਿਆਂ ਕਾਰਨ
ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇੰਨੀ ਪਤਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ
ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ
ਲਈ ਬੰਗਲੌਰ ਦੇ ਇਕ ਰਿਜ਼ੋਰਟ ਵਿਚ 'ਨਜ਼ਰਬੰਦ'
ਕਰ ਦਿੱਤਾ।ਕਾਂਗਰਸ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸਕੱਤਰ ਅਹਿਮਦ
ਪਟੇਲ ਮੁੜ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣ,
ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ
ਚੀਫ ਵਿੱਧ ਰਹੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੂਤ ਨੂੰ
ਅਸਤੀਫਾ ਦਿਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ
ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਹੁਣ ਬਲਵੰਤ ਰਾਜਪੂਤ, ਅਮਿਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸਿਮਰਿਤੀ ਇਰਾਨੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ
ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ
ਲਈ ਪਿੱਛ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਦਾਅ ਖੇਡ
ਰਹੀ ਹੈ। ਗੈਰ ਭਾਜਪਾ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਇਸ
ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਖਤਰਾ ਸਮਝ
ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ,
ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਸੀ ਕੀਤੀ। ਗੋਆ ਅਤੇ ਮਨੀਪੁਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਮੋਦੀ-ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਿਹਾਰ ਬਾਣਾਂ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ
ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ
ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ
ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸਤੰਮਾਲ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਮੰਤਵਾਂ
ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ,ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸੂਬੇ ਦੇ
ਸਿਆਸੀ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ
ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।
ਉਸ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ
ਕਿਤੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੂੰ
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹਾਂਗਠਜੋੜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ
ਮਜਬੂਰ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਪੂਰੇ
ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ
ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਾਂਗਠਜੋੜ
ਨੂੰ ਨਾ ਸੁਥਿਆਂ ਦੀ ਧੱਧਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੌਮੀ
ਧੱਧਰ ਉਤੇ ਬਣਨ ਜਾਂ ਟਿਕਣ ਦੇਵੇਗੀ। ਜੇ ਬਿਹਾਰ
ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਗਠਜੋੜ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ
ਹੀ ਗੱਠਜੋੜ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਬਣਨਾ ਤੈਅ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ

ਇਟਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਿਰਪਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੀ ਮਾਨਤਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਇਟਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਿਰਪਾਨ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਟਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਭੇਜੀ ਇਸ ਕਿਰਪਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਛੋਟੇ ਆਕਾਰ ਵਾਲੀ ਕਿਰਪਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ।

ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਧੀਕ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਕੱਤਰਤਾ ਉਪਰੰਤ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਟਲੀ ਦੀ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਰੋਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵਾਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਵੀ ਲਈ, ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕਿਰਪਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਸਤਰ ਵਜੋਂ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਟਲੀ ਵਾਲੀ ਕਿਰਪਾਨ ਅਜਿਹੀ ਧਾਤ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਭੇਜੀ ਕਿਰਪਾਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਰੱਦ



ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਤਰਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਇਟਲੀ ਵਾਲੀ ਕਿਰਪਾਨ ਅਜਿਹੀ ਧਾਤ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੰਨੀ ਨਰਮ ਹੈ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਦਬਾਅ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਂਝ ਵੀ ਇਹ ਕਿਰਪਾਨ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣਾ ਕੇ ਜੋੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਮੁੱਠ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਬਲੇਡ ਵਜੋਂ ਹੈ।

ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਟਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਛੋਟੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾਨ ਵੀ ਪਹਿਨ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਕਿਰਪਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 26 ਜੂਨ ਨੂੰ ਇਟਲੀ ਵਾਸੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਟਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਇਸ ਕਿਰਪਾਨ ਨੂੰ ਉਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਵਾਸੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ ਵੱਲੋਂ

ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸਰੂਪ ਦਾ ਬਿਨਾਂ ਸੁਧਾਈ ਕੀਤਿਆਂ ਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬਣਾਈ ਪਤਤਾਲੀਆ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ

ਆਸਟਰੇਲਿਆਈ ਸਕੂਲ 'ਚ ਪਟਕੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ

ਮੈਲਬਰਨ: ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਸਕੂਲ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਟਕਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਕਾਰਨ ਦਾਖਲਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸਕੂਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਿਦਕ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਮੈਲਬਰਨ ਦੇ ਉਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਮੈਲਟਨ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਕਾਲਜ 'ਚ ਇਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰੈਪਰੇਟਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿਦਕ ਦਾ ਪਟਕਾ ਸਕੂਲ ਵਰਦੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਰ ਢੱਕਣ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਵਿਕਟੋਰੀਅਨ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਐਡਮਿਨੀਸਟਰੇਟਿਵ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿਚ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਕੂਲ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ 'ਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਲਜ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਬੱਚਾ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।



ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਤਖਤ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਬਣਦੀ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਲੇਖਕ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ, ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਤੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ

ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਲੇਖਕ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਕੁਝ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕੁੜੀ ਸਮੇਤ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਪਰੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ ਡਿੱਗੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭੀਖ ਮੰਗਣ 'ਤੇ ਸਖਤੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਹੁਣ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ। ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਮਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਨੇ ਚਾਈਲਡ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕੌਂਸਲ, ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ।

ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਤੇ ਭੀਖ ਦੇਵੇਂ ਕੰਮ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿਭਾਗ ਪੁਲਿਸ



ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਛਾਪੇ ਮਾਰਨ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਛਾਪੇ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਤੋਂ

ਵੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਗਿਆ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਜਨਰਲ ਵਿਕਾਸ ਹੀਰਾ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਨੋਡਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਰੇਕ ਮਹੀਨੇ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਬੰਧੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਵਫਦ

ਮਾਨਸਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਬਦਲੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਦੇ ਇਕਮੱਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਵਫਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ 1984 ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ

ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਛੁਪਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋ. ਬਡੂੰਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਹੈ ਪਰ ਕੀਰਤਨ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ: ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਕੋਲ ਕਿਰਪਾਨ ਦੀ ਸੂਹ ਨੇ ਪਾਈ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਭਾਜੜ

ਮੈਲਬਰਨ: ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਲ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਉਤਾਰ ਕੇ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਕ ਬੱਸ ਯਾਤਰੀ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਕਿਰਪਾਨ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਸ ਦੀ ਬਾਰੀ 'ਚੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੱਸ ਪਿੱਛੇ ਗੱਡੀਆਂ ਸਾਇਰਨ ਵਜਾਉਂਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਹੀ ਬੱਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਆ ਗਏ। ਇਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਵੱਡੀ ਪੱਗ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਰਪਾਨ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਯਾਤਰੂ ਨੇ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕੋਲ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇਖੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।



ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਭਖਿਆ

ਜਲੰਧਰ: ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਪਿਛਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸੰਸਥਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਰਬਉੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ।

2000 ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸਮੇਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਠਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਕ ਬੀਬੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਿਉਂ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ, ਪਰ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਫਾਰਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਉਥੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਈ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਚ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ, ਸਰੋਵਰਾਂ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ, ਲੰਗਰ 'ਚ ਜਾਣ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ



ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮਨਾਹੀ ਦਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਵਾਇਤ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਹੀਂ ਵਜੋਂ ਕੀਰਤਨ 'ਚ ਮਾਹਰ ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਂਜ਼ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਰਗਰਮੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੇ

ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ 'ਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਮੰਗੇ ਸਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਦਰਖਾਸਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉਪਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਬੀਬੀ ਕਿਰਨਜੋਤ ਕੌਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਕੀਰਤਨ ਬਾਰੇ ਰਵਾਇਤ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤਕ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ। ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲਣਾ

ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ 'ਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੰਨਾ ਹੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਪਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹੰਤਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਸਮੇਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਹੇਠਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਉਪਰ ਹੀ ਬੈਠ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਬਦਲ ਗਈ। ਉਚ ਧਾਰਮਿਕ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਝੱਟ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਉਚ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਦੀ ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਿਆ

ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ: ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਮੇਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟੀ ਤਨਖਾਹ ਉਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਅਚਾਨਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਤੋਂ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ 26 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਵਾਹਨ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਘਟਾ ਕੇ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਲੈਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਰੋਸ ਵਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 1920 ਵੱਲੋਂ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਮਰ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਰਤ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਸੌਂਪਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂਗਰ ਨੇ



ਅਸਤੀਫਾ ਘਰੇਲੂ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤਾ: ਹਰਚਰਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੇਵਾ ਛੱਡਣ ਬਾਰੇ ਮਨ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਘਰੇਲੂ ਰੁਝੇਵੇਂ ਅਤੇ ਅਧੂਰੇ ਪਏ ਕੰਮ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਉਹ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਆਏ ਸਨ।

ਨਵੀਂ ਅਸਾਮੀ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਅਸਾਮੀ ਵਾਸਤੇ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨੰਬੇ ਬਸਤੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਸਾਮੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ 1925 ਵਿਚ ਦਰਜ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਘਰੇਲੂ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਪਰੰਤ ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਫਤੇ ਕਮੇਟੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਤੜਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਛੇਤਛਾਤ ਤੇ ਅੰਬਾਲਾ 'ਚ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ.

ਬਡੂਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਨੰਦ ਮੈਰਿਜ਼ ਐਕਟ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਟਲੀ ਤੋਂ ਬਣੀ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਸਿੱਖ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਰਬਉੱਚ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

84: ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਵੱਲੋਂ ਝੂਠ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਟੈਸਟ ਲਈ ਹਾਮੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਤੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਦੇ ਗਵਾਹ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਵਰਮਾ ਨੇ 'ਝੂਠ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਟੈਸਟ' ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬੀਤੀ ਛੇ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਵਰਮਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਵਰਮਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਇਟਲਰ ਵੱਲੋਂ ਧਮਕੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤੇ ਦੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ (ਪੀ.ਐਸ.ਓ.) ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗਾਰਡ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

ਜੂਨ 2 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ ਦੀ ਮੰਗ ਉਤੇ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਤੇ ਟਾਇਟਲਰ ਦਾ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਟੈਸਟ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਟਾਇਟਲਰ ਹੱਥ: ਅਦਾਲਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਇਟਲਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਸਬੰਧੀ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪੋਲੀਗ੍ਰਾਫ ਟੈਸਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਵਰਮਾ ਦਾ ਪੋਲੀਗ੍ਰਾਫ ਟੈਸਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਵਰਮਾ ਲਈ ਪੋਲੀਗ੍ਰਾਫ ਟੈਸਟ ਹੋਣ ਤਕ 24 ਘੰਟੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।



ਦਿੱਤਾ। 22 ਮਈ ਨੂੰ ਟਾਇਟਲਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਟਾਇਟਲਰ ਤੇ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਵਰਮਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ

ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਝੂਠ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਚੂਨੀ ਲਾਲ ਗਾਬਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਕੁਰਕ

ਜਲੰਧਰ: ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈ.ਡੀ.) ਨੇ ਸਿੱਥੈਟਿਕ ਡਰੱਗ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਚੂਨੀ ਲਾਲ ਗਾਬਾ ਦੀ 3 ਕਨਾਲ 9 ਮਰਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਕੁਰਕ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਬੰਗਾ ਹਲਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੋਹਲੀ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜੂਨ 2007 ਵਿਚ 6 ਲੱਖ 47 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਖਰੀਦੀ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚੂਨੀ ਲਾਲ ਗਾਬਾ ਦੀਆਂ 64 ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਹਨ ਤੇ 11 ਫਰਮਾਂ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਅਟੈਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਈ.ਡੀ. ਨੇ ਚੂਨੀ ਲਾਲ ਗਾਬਾ ਦਾ ਫਗਵਾੜੇ ਵਿਚਲਾ ਘਰ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਹੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ।



ਜਗਦੀਸ਼ ਭੋਲਾ ਦੇ ਸਾਥੀ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ

ਮੁਹਾਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਡਰੱਗ ਤਸਕਰੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਤੇ ਬਰਖਾਸਤ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਦੇ ਸਾਥੀ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਰਾਜਾ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਭੋਲਾ ਕੇਸ ਦੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਰਾਜਾ ਪੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਨਿੱਜੀ ਪੇਸ਼ੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਮੰਗੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਗਾਤਾਰ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ 8,9, 10 ਅਤੇ 11 ਅਗਸਤ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਈ.ਡੀ. ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਈ.ਡੀ. ਨੇ ਸਾਲ 2013 ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁਹਾਲੀ ਦੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਨਵ-ਵਿਆਹੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੋੜਿਆ

ਲੰਡਨ: ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਇਕ ਨਵ-ਵਿਆਹੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉਤੇ 26 ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਨਤਾਸ਼ਾ ਪੋਲੀਤਕੀਸ (29) ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਅਲੀ ਗੁਲ (32) ਨੇ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ, ਹਵਾਈ ਅਤੇ ਲਾਸ ਵੇਗਾਸ ਦੀ ਦੋ ਹਫਤਿਆਂ ਦੀ

ਯਾਤਰਾ ਲਈ 7,000 ਪਾਊਂਡ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਕ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਵਾਪਸ ਯੂ.ਕੇ. ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਨਤਾਸ਼ਾ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਤੁਰਕੀ ਨਾਮ ਤੇ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਈ.ਡੀ. ਵੱਲੋਂ ਐਨ.ਡੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈ.ਡੀ.) ਨੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਖਿਲਾਫ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਈ.ਡੀ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਕੁਝ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧੀ ਜਾਂਚ ਆਰੰਭੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕੇਸ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ

ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਧਰ, ਐਨ.ਡੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵੇਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਮੀਡੀਆ ਖਿਲਾਫ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਨ.ਡੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜ ਕੇ 429 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੁਰਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਹੈ।

ਅਗਵਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਕਾਇਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਰਾਕ ਦੇ ਮੌਸੂਲ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ 39 ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨੌਸ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਕੇ ਉਹ 'ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ'।

ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਯਤਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 39 ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਇਹ ਫਾਈਲ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਿਨਾਂ ਸਬੂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਾਰ ਦੇਣਾ 'ਪਾਪ' ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ।



ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੀਅਤਨਾਮ ਹਾਲੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੀਅਤਨਾਮ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ

ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਲਾਪਤਾ ਹੋਏ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਰਾਕ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਇਬਰਾਹਿਮ ਅਲ-ਜਾਫਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ

ਪੀੜਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਲਾਪਤਾ ਹੋਏ 39 ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ 'ਚ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਏ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨੌਸ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਦ 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਦਾ ਬਿਆਨ ਸੁਣਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੈ।

ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਜਾਂ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬਦੂਸ਼ ਜੇਲ੍ਹ, ਜੋ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਆਖਰੀ ਟਿਕਾਣਾ ਮੰਨੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਆਈ.ਐਸ. ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਕੋਲ

ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਅਗਵਾ ਭਾਰਤੀਆਂ, ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਹਨ, ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ 12 ਵਾਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਔਰਤ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ 'ਆਪ' ਦਾ ਵਿਧਾਇਕ

ਰੂਪਨਗਰ: ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਦੋਆ ਖਿਲਾਫ ਔਰਤ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰੂਪਨਗਰ ਸਿਟੀ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਇਕ ਔਰਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ 2016 ਵਿਚ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਦੋਆ ਨੂੰ ਰੂਪਨਗਰ ਦੇ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਕਿਰਾਏ ਉਤੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸੰਦੋਆ ਨੇ ਮਈ 2017 ਨੂੰ ਕੋਠੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਅਪਰੈਲ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਤੇ ਬਿਜਲੀ-ਪਾਣੀ ਦਾ ਬਿੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ 28 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸੰਦੋਆ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਗਈ ਪਰ ਉਹ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਮ ਕਰੀਬ 7 ਵਜੇ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਸੰਦੋਆ ਦੇ ਘਰ ਗਏ।

ਔਰਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸੰਦੋਆ ਤੋਂ ਕਿਰਾਇਆ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ ਅਤੇ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢੀਆਂ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਰੂਪਨਗਰ ਸਿਟੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਔਰਤ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ



ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਦੋਆ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕ ਸੰਦੋਆ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਠਾ

ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਹਿ ਉਤੇ ਹੋਇਆ ਝੂਠਾ ਪਰਚਾ: ਖਹਿਰਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ 'ਆਪ' ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਦੋਆ ਖਿਲਾਫ ਝੂਠਾ ਪਰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 7.30 ਵਜੇ ਇਕ ਔਰਤ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਗਰੋਂ 9 ਵਜੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਦਾ ਪੱਖ ਜਾਣਿਆਂ ਪਰਚਾ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਿੱਤ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਖੈਰ ਨਹੀਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੁਕਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ

ਖਿਲਾਫ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰੇਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਾਗਪ੍ਰਵਾਹੀ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਰੁੱਝ ਗਏ ਹਨ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਰਵਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਸਮੇਤ ਪੈਰਾ ਮਿਲਟਰੀ ਫੋਰਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਸੂਚੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤਰ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਕਦੀ ਵੱਡਾ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਤੇ ਸੀ.ਵੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੂਚੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਰਤਾਜ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ 'ਵਰਸਿਟੀ' ਨੇ ਬਰਾਂਡ ਅੰਬੈਸਡਰ ਐਲਾਨਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਗਾਇਕ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਬਰਾਂਡ ਅੰਬੈਸਡਰ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਅਰੁਣ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਆਨਰੇਰੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਲੂਮਨੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਦਾ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ' ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਚੋਗਿਰਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਵੀ ਮਾਣ ਵਧਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਨੂੰ ਤਾਲੀਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਤੇ ਇੰਚਾਰਜਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਿਤਾਏ ਗਏ ਪਲਾਂ ਦੀਆਂ



ਸਾਂਝਾ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕੀਤਾ। ਸਰਤਾਜ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਨਰੇਰੀ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਬਰਾਂਡ ਅੰਬੈਸਡਰ ਦਾ ਮਾਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਸ਼ਲਾਘਾ

ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਆਤਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸੇ ਗੋਰੇ ਜੋੜੇ ਵਲੋਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਬੈਗ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ, ਬੈਂਕ ਦੇ ਕੁਝ ਜਰੂਰੀ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਆਈ



ਆਤਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨਾਲ ਪੈਡ ਸੀ, ਬੈਗ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਟਿਕਾਣਾ ਲੱਭ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਿੱਖ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਕਤ ਗੋਰਾ ਜੋੜਾ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ ਰੋਵਰ ਕਾਰ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਬੈਗ ਕਾਰ

ਅੰਦਰ ਰੱਖਣਾ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਜੋ ਕਾਰ ਚੱਲਣ ਸਮੇਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਆਤਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਕਤ ਬੈਗ ਜੋੜ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਕਾਰਨ ਕਾਰ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਬੈਗ ਵਿਚਲੇ ਬੈਂਕ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਨਾਂ ਡੇਨੀਅਲ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਤਦ ਆਤਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਬੈਗ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਬੈਗ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ।

ਡੇਨੀਅਲ ਨੇ ਜਦ ਆਤਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਬਦਲੇ ਇਨਾਮ ਦੇਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕੁਝ ਵੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ। ਪਰ ਉਕਤ ਜੋੜੇ ਨੇ ਜੋਰ ਪਾ ਕੇ ਆਤਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਲਿਫਾਫਾ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਘਰ ਆ ਕੇ ਲਿਫਾਫਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਸਨ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਇੰਡੀਆਨਾ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖ ਪਤਵੰਤੇ ਜਸਪਾਲ (ਬਿੱਟੂ) ਸਿੰਘ ਘੋੜਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ. ਘੋੜਤਾ ਨੇ ਆਤਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਤਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ।

ਹੜ੍ਹ ਨੇ ਲਈਆਂ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਨਾਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਤੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ, ਗੁਜਰਾਤ, ਉਤਰਾਖੰਡ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਆਸਾਮ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਔਖਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ 100 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਬਾਰਸ਼ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰੋਂਗਟੇ

ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਦੀਆਂ 'ਤੇ ਪੁਲ ਟੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਦੀਆਂ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬੜਵਾਨੀ 'ਚ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਨੇ ਕਫਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਕਫਨ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਗੁੱਸਾ ਜਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ 'ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ' ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ 26 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਜਤਾ ਰਹੇ।

WEBSITE - DHOLRADIO.CO

DHOL RADIO

ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

REQUEST SONG MUSIC 24/7

LISTEN ON PHONE

Application For Android and iPhone - Dhol Radio

LIVE CALLS ➡ USA 951-824-6365

skype - DHOLRADIO.ORG

LISTEN BY CALL ➡ USA 702-489-0211

Sukhpal Gill 10 pm to 12 am (IST)

Puran singh waraich 2:30 pm to 4 pm (IST)

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

- *ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
- *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
- *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
- *2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਲਈ
ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ
ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 42 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ
ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ



ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ
ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733

ਗਾਂ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਵਧੀਕੀਆਂ ਵਧੀਆਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੇ ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਗਊ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਦਸੌਰ ਵਿਚ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਗਊ ਦਾ ਮਾਸ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ‘ਚ ਹੋਇਆ ਹਮਲਾ ਅਜਿਹਾ 26ਵਾਂ ਹਮਲਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਭੀੜ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੂ ਖਾਨ ‘ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 27 ਹੋ ਗਈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਡਾਟਾਬੇਸ ‘ਇੰਡੀਆ ਸਪੈਡ’ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ‘ਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਡਾਟਾਬੇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗਊ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਦੇ 70 ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿਆਰ ਡਾਟਾਬੇਸ ਮੁਤਾਬਕ 97 ਫੀਸਦੀ (70 ਵਿਚੋਂ 68) ਮਾਮਲੇ ਮਈ 2014 ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧਿਕ ਵੱਧ ਜਾਂ 54 ਫੀਸਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਹਨ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2010 ਤੋਂ 2017 ਤੱਕ 51 ਫੀਸਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 86 ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ 136 ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧਿਕ ਵੱਧ ਅਫਵਾਹ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 25 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਊ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵਾਪਰੇ ਹਿੰਸਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ‘ਚ ਹੋਏ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਭੀੜ ਵੱਲੋਂ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਜਾਂ ਸਟੇਟ ਕ੍ਰਾਈਮ ਡਾਟਾ, ਸਧਾਰਨ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਗਊ

ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਦੇ ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ 27 ਹਮਲੇ



‘ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ’ ਬਾਰੇ ਹੁਕਮ ‘ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼

ਮੁੰਬਈ: ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ‘ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ’ ਗਾਉਣ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਇਕ ਵਿਧਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਸ਼ਾਸ਼ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਕਦਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਮਜਲਿਸ-ਏ-ਇਤਹਾਦ-ਉਲ ਮੁਸਲਮੀਨ ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਵਾਰਿਸ ਪਠਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਵੀ ਤਾਣ ਲਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਕੌਮੀ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗਾਏਗਾ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਬੂ ਆਸਿਮ ਆਜ਼ਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਗਾਏਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਧਾਇਕ ਰਾਜ ਪੁਰੋਹਿਤ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਆਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ ਗਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਵਾਰ ਕੌਮੀ ਗੀਤ ਗਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਚੀਫ ਵਿੱਧੂ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਵਿੰਦਰ ਫਤਨਵੀਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਮੌਕੇ ਕੌਮੀ ਗੀਤ ਗਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ।

ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੇ ਭੀੜ ਵੱਲੋਂ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ‘ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ

ਕਰ ਕੇ ‘ਇੰਡੀਆ ਸਪੈਡ’ ਦਾ ਡਾਟਾਬੇਸ ਅਜਿਹੀ ਹਿੰਸਾ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲਾ ਅੰਕੜਾ ਅਧਾਰਤ ਡਾਟਾਬੇਸ ਹੈ।

ਮਹਿਬੂਬਾ ਵੱਲੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਾਰੇ ਮੋਦੀ ਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਚਿਤਾਵਨੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਹਿਬੂਬਾ ਮੁਫਤੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਛੇਤਾਛਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਹੋਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ‘ਚ ਕੌਮੀ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਚੈਨਲਾਂ ਵੱਲੋਂ

ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ‘ਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਛਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ



ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ।

ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ‘ਚ ਬੰਦ ਸੜਕਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਆਰਜ਼ੀ ਕਦਮ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬ੍ਰੀਫ ਵੱਲੋਂ ਕਰਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ‘ਅੰਡਰਸਟੈਂਡਿੰਗ ਕਸ਼ਮੀਰ’ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਿਬੂਬਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀ.ਡੀ.ਪੀ.-ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ. ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਾਜਪਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਬਹਾਲ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ।

ਹਰ ਸਾਲ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿਚ ਡੇਢ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਪੰਜ ਲੱਖ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 1.5 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸੜਕ ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਸਾਹਰਾ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ‘ਚ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ 4 ਫੀਸਦੀ ਵਾਧਾ

ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਟੋਮੋਬਾਈਲ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 22 ਫੀਸਦੀ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 30 ਫੀਸਦੀ ਨਕਲੀ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੜਕ ਸਫਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਹਾਦਸੇ ਘਟਾਏ ਜਾ ਸਕਣ।

25 ਪਤਨੀਆਂ ਤੇ 146 ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬੁਰਾ ਫਸਿਆ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁ ਵਿਆਹ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਵਿਆਹ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੀਆਂ 25 ਪਤਨੀਆਂ ਅਤੇ 146 ਬੱਚੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਤਨੀਆਂ ਹਨ। ਵਿੰਸਟਨ ਬਲੈਕ ਮੋਰ ਅਤੇ ਜੇਮਜ਼ ਮੈਰਿਅਨ ਓਲੇਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਹੁ-ਵਿਆਹ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ‘ਚ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ 127 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ 3 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ ਕਿ ਬਹੁ



ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ‘ਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2011 ‘ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਕ ਮਾਮਲੇ ‘ਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁ ਵਿਆਹ ‘ਚ ਅੰਤਰੀਵ ਨੁਕਸਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਉੱਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਨਿਅੰ ਸੰਗਤ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਮਹਿਲਾ ਨੇ ਘਟਾਇਆ 315 ਕਿੱਲੋ ਵਜ਼ਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਇਨਸਾਨ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੇ ਲਗਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਮਹਿਲਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇੱਛਾ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਮਿਸਰ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇਮਾਨ ਅਹਿਮਦ ਢਾਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ‘ਚ ਬੇਟ੍ਰਿਆਟਿਕ ਸਰਜਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਲਈ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। 500 ਕਿਲੋ ਵਜ਼ਨ ਨਾਲ ਇਮਾਨ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਜ਼ਨੀ ਮਹਿਲਾ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਅਬੂਧਾਬੀ ਦੇ ਬੁਰਜੀਲ ਹਸਪਤਾਲ ‘ਚ ਉਸ ਦੇ ਰੁਖ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਮਾਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਉਸ ਦੇ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਮਾਨ ਨੇ 5 ਮਹੀਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ ਤਕਰੀਬਨ 315 ਕਿਲੋ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਮਾਨ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ



ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਸਮਸ਼ੇਰ ਵੈਲਿਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਮਾਨ ਦਾ ਵਜ਼ਨ 100 ਕਿਲੋ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ‘ਚ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ ਪਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਮਾਨ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਮਾਨ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਵੀਲਚੇਅਰ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਵੀ ਵਾਅਦਾ

ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਮਾਨ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਮਾਨ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ‘ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਤਿੰਨ ਪੜਾਅ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਰਜਰੀ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਗੇ।

ਅਮਰੀਕੀ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਸਰਹੱਦੀ ਵਿਵਾਦ ‘ਤੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਸਲਾਹ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਮਾਹਿਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਰਹੱਦੀ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਲਾਭ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਕਮ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਡੋਕਾ ਲਾ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੜਕ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਜੇਫ. ਐਮ ਸਮਿਥ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ‘ਚ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ‘ਚ ਚੀਨ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜੰਨਤ ‘ਚ ਹੂਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ‘ਚ ਆਤਮਘਾਤ ਦਾ ਰਾਹ

ਮੌਸੂਲ: ਸੀਰੀਆ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ (ਆਈ.ਐਸ.) ਖਿਲਾਫ਼ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜੰਗ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇਕ ਖਬਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਆਈ.ਐਸ. ਅਤਿਵਾਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੰਨਤ ‘ਚ ਹੂਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆਈ.ਐਸ. ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਫੌਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੱਪੜੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਸੀਰੀਆਈ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਜਹਾਦੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਕੱਪੜੇ ਜੰਨਤ ਦੀਆਂ ਕੁਆਰੀਆਂ ਹੂਰਾਂ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਦ



ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਨਤ ਨਸੀਬ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਉਸ ਜੰਨਤ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਹੂਰਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕੱਪੜੇ ਤੋਹਫੇ ਵਿਚ ਦੇਣਗੇ। ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਇਸ

ਇਕਸ਼ਾਫ਼ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੰਨਤ ‘ਚ ਹੂਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਲੈ ਕੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲਿਆਂ ‘ਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸੀਰੀਆਈ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਤੇ ਜਨਰਲਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ‘ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਜਹਾਦ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਜੰਨਤ ਮਿਲਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਨਤ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੱਕ ਦਾਅ ਉੱਤੇ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 30 ਦਿਨਾਂ ‘ਚ ਇਸ ਜੰਗ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਆਈ.ਐਸ. ਨੂੰ ਇਥੇ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਸਿਰਫ 30 ਦਿਨ ਹੋਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਨਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਸੂਰਜ ਦੀ ਅੱਖ' ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਤਿੱਖੀ ਬਹਿਸ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਵੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਾਡਾ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤੀ ਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੈ। ਸੜਕਨਾਮਾ, ਲਾਲ ਬੱਤੀ, ਅੰਨਦਾਤਾ ਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜਿਹੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦਾ ਸਿਰਜਕ। ਨਿੱਘਾ ਦੋਸਤ, ਹਸਮੁਖ, ਸੁਖਤਾ ਇਨਸਾਨ। ਜਦੋਂ ਡਾ. ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਦਾ ਨਾਟਕੀ ਰੂਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਗੀਤ ਲਿਖੇ ਸਨ; ਤੇ ਮੇਰਾ ਇਕ ਗੀਤ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਲਦੇਵ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਅੰਨਦਾਤਾ' ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ:

ਕੀ ਪੁੱਛਦੇ ਓਂ ਹਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ
ਉਹ ਸ਼ਰਫ਼ ਦੇ ਸੂਰਜ ਗੁਲਾਬ ਦਾ
ਉਸ ਅੱਖ 'ਚੋਂ ਟੁੱਟੇ ਗੀਤ ਦਾ
ਉਸ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਰਬਾਬ ਦਾ

ਏਥੇ ਕੁੱਖਾਂ ਹੋਈਆਂ ਕੱਚ ਦੀਆਂ
ਏਥੇ ਬੱਚੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਚਦੀਆਂ
ਜੋ ਬਚਣ ਉਹ ਅੱਗ ਵਿਚ ਮਚਦੀਆਂ
ਜਿਉਂ ਟੁਕੜਾ ਹੋਏ ਕਬਾਬ ਦਾ
ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦਾ ਫ਼ੋਨ ਆਇਆ: ਤੁਸੀਂ 'ਸੂਰਜ ਦੀ ਅੱਖ' ਨਾਵਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੋਗੇ? ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜੇ ਨਾਵਲ



ਸੂਰਜੀਤ ਪਾਤਰ

ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ। ਸੋ, ਉਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਆਪਣੇ ਅਗਿਆਨ ਉਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਪਲ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂ। ਨਾਵਲ ਖਰੀਦਿਆ, ਪੜ੍ਹਿਆ।

ਇਹ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕਈ ਥਾਈਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋਈਆਂ, ਕਈ ਥਾਈਂ ਨਮੋਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਕਈ ਥਾਈਂ ਆਪਣੇ ਮਹਾਰਾਜੇ 'ਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸਿਰ ਉਚਾ ਹੋਇਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਯਾਦ ਆਈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ:

ਰਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜੱਗ ਉਤੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਫ਼ਰੋਸ਼ੀ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਆਰੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਦਰਦ ਦੇ ਮਾਰੇ

ਜੋ ਸੁੱਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ
ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਦੇ ਉਤੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਨ
ਜਿਉਂ ਫੁੱਲ ਹੋਵਣ ਔਤ ਦੀ ਰੁੱਤੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਰਫ਼ਰੋਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਜਾਏ ਦੀ
ਅੱਜ ਹੈ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ
ਰਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜੱਗ ਉਤੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਫ਼ਰੋਸ਼ੀ

ਝੁਕਾ ਕੇ ਸਿਰ ਗੁਰੂ-ਦਰ 'ਤੇ
ਕਿਹਾ ਉਸ ਨੇ:

ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ,
ਮੇਰੇ ਰਹਿਬਰ,
ਮੇਰੇ ਮੁਰਸ਼ਿਦ
ਇਹ ਮੇਰਾ ਤਾਜ ਕੀ ਹੈ
ਤੇਰੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਉਤਲੀ ਧੂੜ ਦੇ
ਕੁਝ ਕਿਣਕਿਆਂ ਦੀ
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਮੁੜ੍ਹਕੇ 'ਤੇ ਬੁਣੀ ਬੁਣਤੀ।

ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਰ ਦੇ
ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਪਵਿਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਅੰਦਰ
ਰਲ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਫ਼ਰੀਦ, ਕਬੀਰ, ਰਾਮਾਨੰਦ
ਸੈਨ, ਰਵਿਦਾਸ, ਪਰਮਾਨੰਦ
ਧੰਨਾ, ਨਾਮਦੇਵ, ਜੈਦੇਵ
ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਹੋਰ ਇਹਨਾਂ ਸੰਗ
ਇਵੇਂ ਮੇਰੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ

‘ਸੂਰਜ ਦੀ ਅੱਖ’ ਵਾਲੇ ਹੰਝੂ

ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗਾਲ੍ਹ-ਮੰਦੇ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੜਕਨਾਮਾ) ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਾਵਲ 'ਸੂਰਜ ਦੀ ਅੱਖ' ਬਾਰੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਖੂਬ ਧਮੱਚੜ ਮੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਵਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਕਿਰਦਾਰਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਦੀ ਥਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਇਤਰਾਜ਼ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਘੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸੂਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਇਕੱਠੇ ਦਿਸਣ ਸਭ ਈਮਾਨ ਵਾਲੇ ਵੀ
ਮਜ਼ੀਦ ਕੁਰਾਨ ਵਾਲੇ ਵੀ
ਸਲੀਬ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਵੀ
ਕੇਸ ਕਿਰਪਾਨ ਵਾਲੇ ਵੀ
ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੇ 558 ਸਫ਼ੇ ਉਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਲਾਰਡ ਆਕਲੈਂਡ ਦੀ ਭੈਣ ਐਮਿਲੀ ਦਾ ਕਥਨ ਕੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਬਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬੇਹੱਦ ਨਿਆਂਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਨਿਯਮ-ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਕਿਸੇ

ਹੈ: ਪੂਰੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਮਾਈਨੋਰਿਟੀ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਅਚੰਭਾ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ- ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ।

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰਵਾਇਆ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਰਮ, ਉਹਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ, ਰਖੇਲਾਂ, ਦਾਸੀਆਂ, ਏਥੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆਂ ਮੈਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਕ ਸ਼ੇਅਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ:

ਕਿੰਨਾ ਭੁੱਖਾ ਹੈ ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੰਦਾ
ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਹਰਮ ਦੇਖੇ

ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਵਾਕ:
ਮਾਟੀ ਕਾ ਕਿਆ ਧੋਧੈ ਸੁਆਮੀ
ਮਾਨਸ ਕੀ ਗਤਿ ਏਹੀ
ਦੀ ਲੋਏ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤ, ਕਲਾ ਸਾਧਕ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ੀਲ ਨਾਵਲਕਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਐਬਾਂ ਤੇ ਖੋਟਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਐਬ ਤੇ ਖੋਟ ਹੋਣ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚੋਂ ਐਸੀਆਂ ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੂਹ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਸਾਂਝ ਪੁਆਈ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ



ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੜਕਨਾਮਾ

ਇਹ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕਈ ਥਾਈਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋਈਆਂ, ਕਈ ਥਾਈਂ ਨਮੋਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਕਈ ਥਾਈਂ ਆਪਣੇ ਮਹਾਰਾਜੇ 'ਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸਿਰ ਉਚਾ ਹੋਇਆ।... 'ਸਿੱਖ ਸੰਕੇਤ' ਦੇ ਸਿਰਜਕ ਪ੍ਰੋ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚਾਨਣ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ: ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਭਾਈ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਖਾਸੇ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਖੋਟ ਤੇ ਐਬ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।



ਨਾਵਲ ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਾਰ ਹਾਕਮ ਵਿਚ ਏਨੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਚੰਭੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਉਸ ਦੀ ਪਰਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਪੰਨਾ 492 'ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੁਖਾਰੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਲੇਖਕ, ਇਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀ ਨੂੰ ਕੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਾਸੀ ਦਾ ਏਨਾ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਦਿਆ ਦੇ, ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇ, ਆਪਣੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਅਸੀਮ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਖੀ ਰਾਜੇ ਵਿਚ ਇਹ ਅਨੋਖੀ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

480 ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ ਹੈ: ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਉਪਰ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਜਾਤ ਪਾਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਜਮਾਤ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ਖ਼ਸ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਫ਼ਾ 329 'ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੋਸਤ ਡਾ. ਕੋਤਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀ। ਨਾਜ਼ਿਮਾਂ, ਦੀਵਾਨਾਂ, ਕੋਤਵਾਲਾਂ, ਬਾਣੇਦਾਰਾਂ, ਕਾਰਦਾਰਾਂ, ਕਾਨੂੰਗੋਆਂ, ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸਮਾਜਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਵੀ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਤੇ ਫਿਰ ਸਫ਼ਾ 332 'ਤੇ ਕੋਤਕੀ ਕਹਿੰਦਾ

ਏਥੇ 'ਸਿੱਖ ਸੰਕੇਤ' ਦੇ ਸਿਰਜਕ ਪ੍ਰੋ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚਾਨਣ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ: ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਭਾਈ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਖਾਸੇ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਖੋਟ ਤੇ ਐਬ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ (ਮੈਨੂੰ ਸਮਰਾਟ ਅਸ਼ੋਕ- ਅਸ਼ੋਕਾ ਦਿ ਗ੍ਰੇਟ- ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ 'ਅਸ਼ੋਕਾਵਦਾਨ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਰਾਣੀਆਂ ਤੇ 500 ਰਖੇਲਾਂ ਸਨ; ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੰਜ ਸੌ ਰਖੇਲਾਂ ਨੂੰ ਜਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਸਮਰਾਟਾਂ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡੋ)।

ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਪਰਜਾ ਹਾਂ, ਲਿਖਾਰੀ ਹਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਾਂ, ਐਬ ਤੇ ਖੋਟ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਐਬ ਤੇ ਖੋਟ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹਲੇਮੀ ਰਾਜ ਤੇ ਬੇਗਮ ਪੂਰੇ ਲਈ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸੰਵਾਦ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ। ਆਪਣੇ ਐਬਾਂ ਅਤੇ ਖੋਟਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਸ਼ਕੋਬ ਜਲਾਲੀ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ ਹੈ:

ਤੂੰ ਜੋ ਇਸ ਰਾਹ ਸੇ ਗੁਜ਼ਰਾ ਹੋਤਾ
ਤੇਰਾ ਮਲਬੂਸ ਭੀ ਕਾਲਾ ਹੋਤਾ
ਗਾਲੂਂ ਅਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਗਾਲੂਂ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਇਲਜ਼ਾਮ

ਸੀ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਭੁਚਾਲ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਿਮਾਰੀ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ, ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ: ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲਗਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਾਫ਼ੀ ਸਖ਼ਤੀ ਕਰਨੀ ਪਈ?

ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ: ਮਹਾਰਾਜ, ਸਿੱਧੀ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਘੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ।

ਜਮਾਂਦਾਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਦਹਾੜ ਸੁਣੀ: ਖਾਮੋਸ਼ ਬਦਬਖ਼ਤ।

ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਫ਼ੌਰਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਣਕ, ਦਾਲਾਂ, ਗੁੜ, ਕੰਬਲ, ਰੁਪਏ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪਹੁੰਚਾਏ ਗਏ।

ਇਕ ਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਰਨੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਸ ਸ਼ੇਰਨੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਕੜ ਕੇ ਪਲੇਸਟਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ: ਹਰ ਬੱਚਾ ਮਾਸੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ... ਤੇ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਖੁੰਘਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਇਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲਾਹੌਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪਾਲਤੂ ਸ਼ੇਰ ਬਣਾਵਾਂਗੇ।

ਉਸ ਰਾਤ ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਲਾਏ ਤੰਬੂਆਂ 'ਚ ਹੀ ਸੁੱਤੇ। ਅੱਧੀ ਰਾਤੀਂ ਜੰਗਲ ਇਕਦਮ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ। ਤੰਬੂਆਂ ਲਾਗਿਓਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ, ਭਟਕੀ ਹੋਈ ਸ਼ੇਰਨੀ ਸੀ, ਏਧਰ ਓਧਰ ਬੇਚੈਨ ਘੁੰਮਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅਜੀਬ ਰੋਂਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮਾਹਿਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਝੱਟ ਸਮਝ ਗਏ। ਇਕ ਸੈਨਿਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ: ਮਹਾਰਾਜ, ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਆਪਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਪਕੜਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਰੋਂਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਹੈ।

'ਓ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ।' ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ।

'ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਏਧਰ ਓਧਰ ਭਟਕ ਰਹੀ ਤੇ ਕੁਰਲਾ ਰਹੀ ਹੈ।'

'ਆਖ਼ਰ ਮਾਂ ਹੈ ਨਾ, ਬੱਚੇ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹੀ ਹੈ।' ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

ਸੈਨਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਮਹਾਰਾਜ ਖਿਮਾ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਬੱਚੇ ਕੋਲ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਨਿਕ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਡਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਫੱਕ ਹੋ ਗਿਆ।

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਂ ਕੋਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿਓ।

ਇਹ ਘਟਨਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ ਦੀ ਝਾਤ ਵੀ ਪਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਉਂ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਅਗਾਊਂ ਸੁਪਨਾ ਜਾਂ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੋਵੇ।

#

ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ, ਹੈਲਪਰ ਅਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਟਲਾਂਟਾ, ਜਾਰਜੀਆ 'ਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇੜੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 757-240-9348

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 5 ਅਗਸਤ 2017

ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਫਬੰਦੀਆਂ

ਬਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ 2019 ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸੂਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਰਲ ਕੇ ਲੜਨ ਅਤੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ.-ਭਾਜਪਾ ਜੁੱਡਲੀ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਰੱਖ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇਕ ਚਾਲ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਖਾਨੇ ਚਿੱਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ, ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮਹਾਂ ਗਠਜੋੜ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਗਠਜੋੜ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਕਸ਼ੇ-ਕਦਮ ਉੱਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗਠਜੋੜ ਬਣਾਇਆ, ਪਰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਤਕੜੀ ਧਿਰ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਗਠਜੋੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਵਾਲੀ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਦਰਅਸਲ, ਇਕ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਏਕੇ ਲਈ ਕੋਈ ਪੀਡਾ-ਪੱਕਾ ਆਧਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਜੋੜ-ਭੇੜ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਖੇਮੇ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਸਨ੍ਹੂ ਲਾਈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਸਾਲ ਗੋਆ ਅਤੇ ਮਨੀਪੁਰ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਨ ਜੋ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜੋੜ-ਭੇੜ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇਖਦੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛੜ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿੰਨਾ ਹਾਸੇ-ਹੀਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਤੀਸ਼ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਨੇੜਤਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਹੈ, ਕੀ ਪਾਰਟੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ? ਉਦੋਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਖਿਆਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਕਿ ਨਿਤੀਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਫੈਸਲੇ ਨੇ 2019 ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕਪਾਸੜ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਸਫਬੰਦੀ ਨਾਲ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਲਈ ਮੈਦਾਨ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ 2019 ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 2024 ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕੋਈ ਰਣਨੀਤੀ ਘੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੱਦਾਵਰ ਲੀਡਰ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਕਿਤੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਅੜ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਤਾਕਤਾਂ ਆਏ ਦਿਨ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਫੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀ ਸਾਫ ਹੈ: ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਰਹਿਣ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਆਪਣਾ ਇਹ ਮਾਡਲ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਖੂਬ ਚਲਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਗੁਜਰਾਤ ਵਾਲਾ ਖਾਸ ਜੇਟੀਦਾਰ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਜੋ ਹੁਣ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁਖੀ ਵੀ ਹੈ, ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਿਹਾ। ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਖੂਬ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਮੌਕੇ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਜ਼ਿੱਠਿਆ ਨਾ ਜਾਂਦਾ। ਟੁੱਟੀਆਂ-ਬਿਖਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਾ-ਧਾਪੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਖਦਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਰਾਹ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 2013 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਖਦਸ਼ੇ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬੰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਹੌਲ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਇਸ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਕਤਾਂ ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਹੋਰ ਫੈਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਪੰਥੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਜੋਂ ਬੜੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਨੇਤਬੰਦੀ ਅਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਧਨਾਢਾਂ ਦਾ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਿਆ, ਪਰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਅਤਿਅੰਤ ਔਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਵਜ਼ ਵਿਚ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕੋਈ ਦਬਾਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਹਰ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ; ਬਲਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਮੋਰਚੇ ਵੀ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਬਿਹਾਰ ਹੀ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।



ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼



ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਿ ਬਦਮਾਸ਼?

ਘਰੋਂ ਭੱਜ ਗਏ ਮੁੰਡਾ ਤੇ ਕੁੜੀ ਦੋਵੇਂ, ਖਬਰਾਂ ਰੋਜ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਯਾਰੇ। ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਚੁੱਕੀ ਏ ਅੱਤ ਪੂਰੀ, ਤੇਲ ਬਲਦੀ 'ਤੇ ਹੋਰ ਉਹ ਪਾਉਣ ਯਾਰੇ। ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਜੋ ਚੱਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਡਹੇ ਮਿਟਾਉਣ ਯਾਰੇ। ਗਲੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਾਇਰ ਬਣ ਕੇ, ਲਾਜ ਆਪਦੇ ਜੰਮਣ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਯਾਰੇ। ਪਿਛੇ ਜੀਣ ਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਏ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਇੱਜਤ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਸਮਝੋ। ਅੰਨੇ ਕਾਮ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬੇ-ਗੈਰਤਾਂ ਨੂੰ, 'ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੋੜੇ' ਨਾ ਕਹੋ, ਬਦਮਾਸ਼ ਸਮਝੋ!

ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਬਾਣ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ

ਬਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੌਮੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵਾਹਵਾ ਹਲਚਲ ਮਚਾਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਸ਼ਖਸ (ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ) ਨੂੰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਆਸਅਰਾਈਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਮੋਦੀ ਦੇ ਪਾਲੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਖੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਸਫਬੰਦੀ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ 'ਕੁਰਸੀ ਕੁਮਾਰ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਤੇ ਰੇਲ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸੱਤਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਨਿਤੀਸ਼ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ 2015 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ 178 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹਾਰ ਦੇ 18 ਫ਼ੀਸਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ 14 ਫ਼ੀਸਦੀ ਯਾਦਵਾਂ ਦੇ ਵੋਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਪਛੜੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ

ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਵੋਟਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਸੀ ਕੁਮਾਰ ਨਾ ਕਹਿਣ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹਿਣ? ਇਸ ਵੋਟਰ ਮੰਡਲੀ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਤਾਂ ਦੇਖੋ, ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਲ ਯਾਦਵ ਵਰਗੇ ਨੇਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਜਾਟਵ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਾਖ਼ ਨਹੀਂ ਬਚੀ।

ਹੁਣ ਹੋਏਗਾ ਇਹ ਕਿ ਪਾਸਵਾਨ, ਕੁਸ਼ਵਾਹਾ, ਉਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ, ਮਹਾਂ ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਅਤਿ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਯਾਦਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦੇਵ ਨਾਰਾਇਣ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਪੱਪੂ ਅਤੇ ਬਿਜੇਂਦਰ ਯਾਦਵ ਵਰਗੇ ਨੇਤਾ ਲਾਲ ਦੀ ਯਾਦਵ-ਅਗਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਗੇ। ਉੱਪਰੋਂ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਕਰ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰੇ ਹੋਏ ਨਿਤੀਸ਼ ਇਹ ਲਿੰਗ ਆਧਾਰਤ ਲਾਭ ਵੀ ਹਿੰਦੂਤਵ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣਗੇ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਖੁਸ਼ਨੁਮਾ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਥੋਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਦੋ ਕੁਸ਼ਲ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੜ੍ਹਾਏ ਗਏ ਪਾਠ ਵਾਂਗ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਮੋਦੀ ਇਹ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਹਸਤੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਲਾਲ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਲੂ ਬਣਾਇਆ। ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੀ ਹਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਾਕਤ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਿਤੀਸ਼ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਉਚ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖੁਫੀਆ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸੀ।

ਉਧਰ, ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਲਾਲ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯਾਤਰ ਸੀ। ਨਿਤੀਸ਼ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੋਨੀਆ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਲਾਲੂ ਵਰਗੀ ਹੋਸੀਅਤ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਤੀਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ; ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਲੂ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀਟਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਹੱਥ ਵੀ ਯਾਦਵ ਸੁਪਰੀਮੇ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਸੀ। ਮਾਹਿਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਲਾਲੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਤੇਜਸਵੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਦਾ ਮਖੌਲ ਉਭਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਆਪਣੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ, ਭਾਈ-ਭਤੀਜਾਵਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੇ ਤਣਾਅ ਕਾਰਨ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸੁਸ਼ਾਸਨ ਬਾਬੂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਦੁਬਿਧਾ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਰਸਤੇ ਸਨ- ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲਾ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੈਤਿਕਤਾਪੂਰਨ ਸੀ,

ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲਾ, ਪਰ ਤੁਰੰਤ ਸੱਤਾ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਉਹ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ?

ਨਿਤੀਸ਼ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਬਸਤੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਬਦਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਭਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਸੱਤਾ ਦਾ ਜੁਗਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਨਿਕਲ ਪੈਂਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ। ਲੋਕ ਫਿਰ ਤਿਆਗੀ-ਵੈਰਾਗੀ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਆ ਪਹੁੰਚਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਖੇਤ-ਖਲਿਆਣਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ।

ਉਂਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2019 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਮਰੱਥ ਨੇਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਕੌਮੀ ਨੇਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚਲਣਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਛੇਵੀਂ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕੂਤੇਰਾਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਕੂਤੇਰਾਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਨੇਤਾ ਸਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੁਝ ਅਸਾਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੋਹਬਤ ਵਿਚ ਨਿਤੀਸ਼ ਦਾ ਬਾਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਕਾਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੰਘ ਜਾਵੇਗਾ; ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ 2019 ਲੰਘੇਗਾ, ਮੋਦੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਘਟ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚੋਂ ਮੱਖੀ ਵਾਂਗ ਕੱਢ ਕੇ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇਗੀ।

ਨਿਤੀਸ਼ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਕੌਲ ਦੀ ਅਡਵਾਨੀ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਮੋਦੀ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਹੈ ਚੱਪੇ-ਚੱਪੇ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ। ਲਾਲੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਰਅਸਲ ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਲਿਆ ਹੈ। ਵੇਖਣਾ ਹੈ

ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਏਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਇਕ ਵੱਡੇ ਉਤਰ ਭਾਰਤੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਬਚਦੇ ਹਨ। 26 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਕੌਮੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਪਟਨਾ ਵਿਚ ਹੋਏ ਤਖਤਾ ਪਲਟੇ ਤੋਂ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ, ਟਵਿੰਟਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਟਿੱਪਣੀ ਨੇ ਪੂਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਇਕ ਲਾਈਨ ਨੇ ਮੋਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਵਧਦੀ ਸੀਮਾ ਪਿੱਛੇ ਰਣਨੀਤੀ 'ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਜਹਾਂ ਹਮ ਚੁਨਾਵ ਜੀਤਤੇ ਹੈਂ, ਵਹਾਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਤੇ ਹੀ ਹੈਂ; ਜਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜੀਤਤੇ, ਵਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਸਚਤ ਰੂਪ ਸੇ ਬਨਾਤੇ ਹੈਂ।' ਗੋਆ ਅਤੇ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਵਾਰ ਬਿਹਾਰ ਦਾ ਨੰਬਰ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਮੋਦੀ-ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੁਝ ਇਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਤਰ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ।

ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਏਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਇਕ ਵੱਡੇ ਉਤਰ ਭਾਰਤੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਕਿਤੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹਾਂਗਠਜੋੜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਪੂਰੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਾਂਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਨਾ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਣਨ ਜਾਂ ਟਿਕਣ ਦੇਵੇਗੀ।

ਜੇ ਪਟਨਾ, ਮਹਾਂਗਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਗਠਜੋੜ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਬਣਨਾ ਤੈਅ ਸੀ। ਅਖਿਲੇਸ਼, ਮਾਇਆਵਤੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੂਲਪੁਰ ਸੰਸਦੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਜਿਥੋਂ ਯੋਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੇਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੌਰਿਆ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਣਨੀਤੀਕਾਰ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਇਸ ਰਣਨੀਤਕ ਸੁਝਾਅ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੌਰਿਆ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਨੌਬਤ ਹੀ ਨਾ ਆਏ ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਰ ਪਿੱਛੇ ਖਿਸਕ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਣਨੀਤੀਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੀਲ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ 40 ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸਾਂ ਅਤੇ ਲਾਲੂ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਛਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਨੇ ਇਕ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਤਿੰਨ ਮਕਸਦ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਚੋਣ ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬਿਹਾਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲਾਲੂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਮਾਇਆਵਤੀ ਅਤੇ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ., ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ, ਈ.ਡੀ. ਦਾ ਡਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਸਮਰਥਕ ਕਲਾਬਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਕੌਮੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਉਪਰ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਵਾਗਤ ਯੋਗ ਕਥਨ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਹਰ ਦੂਜੇ ਸਿਆਸੀ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਬੁਰਾਈ ਹੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਰੀ ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਰਿਹਾ। ਕੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਵਾਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਚਾ ਲਵੇਗੀ? ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਤੰਤਰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ?

ਸਾਡੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਉਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਰਵੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਲੜਨ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡੋ। ਇਹ ਇਸ ਵਕਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਝੂਠ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲੋਕਪਾਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲੜਾਈ ਲੜੀ। ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਅਤੇ 2013 ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਲੋਕਪਾਲ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਸੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਲੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਲੜਾਈ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਅਪਰੈਲ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਰ ਬਹਾਨਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਪਾਲ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਆਗੂ ਨਾ ਹੋਣਾ ਲੋਕਪਾਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਅਗਸਤ ਆ ਗਿਆ, ਲੋਕਪਾਲ ਦੀ ਕੋਈ ਉਘ-ਸੁਘ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਲਈ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਗੂ ਨੂੰ ਲੋਕਪਾਲ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ?

2011 ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 'ਸਿਟ' (ਸਪੈਸ਼ਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਟੀਮ) ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਏ। 2011 ਤੋਂ 2014 ਤਕ ਤਾਂ 'ਸਿਟ' ਬਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 27 ਮਈ 2014 ਨੂੰ 'ਸਿਟ' ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਸਜਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਇਸ 'ਸਿਟ' ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਨਿਕਲਿਆ? 'ਸਿਟ' ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਵਰਗੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜਨਤਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹਨ। ਕੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਨਾਂ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ?

ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਹਰ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਲੇਕਿਨ ਨਾ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਸਿੱਧੀ। ਹਾਂ, ਲੜਾਈ ਦੇ ਨਾਂ ਉਪਰ ਚੁਣਵੀਂ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਨੋਟਬੰਦੀ, ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦਾ ਨਾਇਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਲਾ ਧਨ ਨੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨੋਟਬੰਦੀ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 500 ਅਤੇ 1000 ਦੇ ਜ਼ਿੰਨੇ ਨੋਟ ਛਪੇ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਨੋਟ ਵਾਪਸ ਆਉਣਗੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਕਾਲਾ ਧਨ ਸੀ! ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ, ਲੇਕਿਨ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਨੋਟ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਹੁਣ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟ ਗਿਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਨੋਟ ਗਿਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾ ਗਿਣੇ ਹੀ ਨੋਟ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਝੂਠ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ

ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੀ ਹਰ ਗਿਣੀ-ਮਿਥੀ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਸਿਆਸਤ ਅੰਦਰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਹਰ ਮਸਲੇ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਅਗਲੀ ਸਰਗਰਮੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਨ.ਡੀ.ਟੀ.ਵੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਵੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਇਹ ਜੜ੍ਹ ਫੜਦਿਆਂ, ਅਸਲੀਅਤ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਚੇਚਾ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣਗੇ?

ਤਰਕ ਤੇ ਤਾਕਤ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਸਵਾਲ ਕੁਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੀ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਗ਼ਬਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜਨਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਗੂ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਛਾਪੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਦੱਸੋ ਨਾ ਜਾਣ। ਇਹ ਕੈਸੀ ਲੜਾਈ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਹੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹੈ?

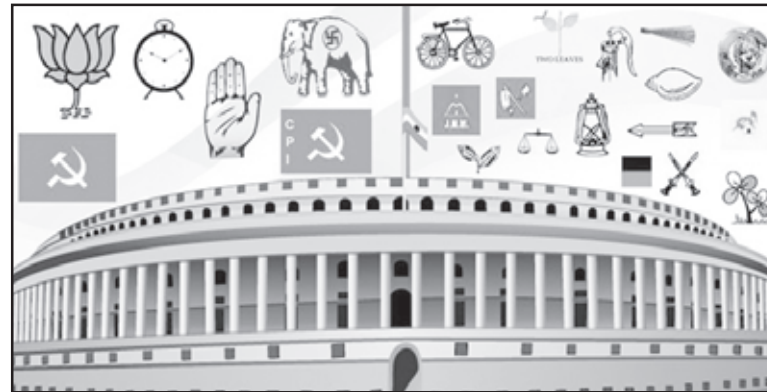
ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 'ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ' ਨੇ ਪੂਰੇ ਅਪਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪਨਾਮਾ ਪੇਪਰਜ਼ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪੀ। 500 ਤੋਂ ਉਪਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਪਨਾਮਾ ਪੇਪਰਜ਼ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣਾ ਧਨ ਬਾਹਰ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਡਾਨੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈ, ਅਮਿਤਾਭ ਬਚਨ, ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਰਾਏ ਬਚਨ, ਇੰਡੀਆ ਬੁਲਜ਼ ਦੇ ਸਮੀਰ ਗਹਿਲੋਤ ਵਰਗੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਨਾਂ ਹਨ। ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਮਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਆਇਆ। ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਸੰਸਦ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰ ਕੇ ਡੰਗ ਟਪਾ ਲਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਬਾਓ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਾਂਚ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਉਸ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਹਿਲਜੁਲ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ, ਜਿੰਨੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅਡਾਨੀ ਬਾਰੇ ਜਦੋਂ 'ਇਕਨਾਮਿਕ ਐਂਡ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਵੀਕਲੀ' ਵਿਚ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਤਾਂ ਸੰਪਾਦਕ ਨੂੰ ਹੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਠੀਕ ਹੈ, ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ? ਕੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ? 'ਦਿ ਫੀਸਟ ਆਫ ਵਲਚਰਜ਼' (ਗਿਰਝਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੋਜਨ) ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਆਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਨ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜੋਸੀ ਜੋਸੇਫ਼। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਘਰਾਣੇ ਕਿਵੇਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸੰਘੀ ਘੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਹਨ। ਜੋਸੇਫ਼ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬਣਾਈ 'ਸਿਟ' ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਾਮਲਾ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਹਵਾਲਗੀ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਨੂੰ 15 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਅਡਾਨੀ ਸਮੂਹ ਕਿਸ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗੁੱਟ ਦਾ ਕਰੀਬੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਆਗੂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਚਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਗੁਆਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਕੀ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਗੁਆਉਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲਿਆ? 'ਦਿ ਵਾਇਰ' ਉਪਰ ਜੋਸੀ ਜੋਸੇਫ਼ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਛਪੀ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵੀ ਛਪੀਆਂ, ਲੇਕਿਨ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਬਾਰੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਲਾਲੂ ਯਾਦਵ ਦੇ ਟੱਬਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਤਮਾਮ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਛਾਣ ਮਾਰੇ, ਇਕ ਵੀ ਲੇਖ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ

ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਲਾਲੂ ਯਾਦਵ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦੇਸ਼ਵਿਆਪੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ, ਯੋਗੇਂਦਰ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕਾਲਿਧੇ ਪੁਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ। ਅਰੁਨਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਕਾਲਿਧੇ ਪੁਲ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨੋਟ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੀਡੀਆ ਛਾਪ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। 'ਦਿ ਵਾਇਰ' ਨੇ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵਿਚ ਕਾਲਿਧੇ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਉਪਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮੰਗਣ ਦੇ ਸੰਗੀਨ ਇਲਜ਼ਾਮ



ਲਗਾਏ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਆਪਮ ਘੁਟਾਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਿੰਜਾਈ ਘੁਟਾਲੇ ਤਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਐਸੀਆਂ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੱਜ ਜੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਟੀ.ਵੀ. ਉਪਰ ਆ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਝੂਠ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਮਾਮ ਜੋਟੀਦਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ, ਲੋਕ ਜਨਸ਼ਕਤੀ ਪਾਰਟੀ, ਅਪਨਾ ਦਲ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ

ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ, ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤਮਾਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ... ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਰਾਮਵਿਲਾਸ ਪਾਸਵਾਨ ਦਾ ਭਾਈ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਲਈ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹੈ? ਕਾਂਗਰਸ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ, ਬਸਪਾ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਤਾਂ ਭੈੜਾ ਹੈ; ਅਕਾਲੀਦਲ, ਲੋਕ ਜਨਸ਼ਕਤੀ ਪਾਰਟੀ, ਤੇਲਗੂ ਦੇਸਮ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਿਤੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਭੈੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ!

ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੈ? ਕੀ ਉਥੇ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਕਾਰਨ ਵਧਿਆ-ਫੁਲਿਆ ਹੈ? ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਜੀ ਜਾਤੀਗਤ ਆਧਾਰ ਵੀ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ।

ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਤਮਾਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਹੈ। ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ਰਾਜ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇਲਗੂ ਦੇਸਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੇ ਜੋਟੀਦਾਰ ਚੰਦਰਬਾਬੂ ਨਾਇਡੂ ਦਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ਵੀ ਵਾਰਿਸ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕੀ ਭਾਜਪਾ ਨਾਇਡੂ ਉਪਰ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰੇਗੀ? ਕੀ ਨਾਇਡੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਧਰਮ

ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਹੈ? ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਰਾਮਵਿਲਾਸ ਪਾਸਵਾਨ ਦਾ ਭਾਈ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਦਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਲਈ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹੈ? ਕਾਂਗਰਸ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ, ਬਸਪਾ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਤਾਂ ਭੈੜਾ ਹੈ; ਅਕਾਲੀਦਲ, ਲੋਕ ਜਨਸ਼ਕਤੀ ਪਾਰਟੀ, ਤੇਲਗੂ ਦੇਸਮ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਮਿਤੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਭੈੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ!

ਭਾਜਪਾ ਅੰਦਰ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੁਰਸੀਨਾਮੇ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਿਸਾਂ ਲਈ ਕਈ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕੇ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਹੀ ਵੱਡਾ ਫ਼ਰਕ ਹੈ, ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਂਗ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਰਾਖਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਲੇਕਿਨ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਉਸੇ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦੀ ਰਵਾਇਤ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਪਰੋਂ ਥੋਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਫਸਵੀਂ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਬੇਵਕੂਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੈ। ਐਸੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਹੀ ਹੈ।

ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ, ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤਮਾਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਲਈ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਕਰਾਰ ਦੇਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਰੂਹ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਚੰਦ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਨਾਲ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਲਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਸ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ

ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਨੋਸ ਸਵਾਲ ਨਾ ਪੁੱਛੇ, ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ੈਤਾਨ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਉਸ ਉਪਰ ਖੱਬਰ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ।

ਅੱਜ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਨੂੰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਅਤੇ ਨਾ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਵੀ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣੋਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਦੋ ਚਾਰ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਕੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਤੀਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਜਾਵੇ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰੇਲਵੇ ਵਿਚ ਮਾੜਾ ਖਾਣਾ ਸਪਲਾਈ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਗਿਆ? ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਫਸਲ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ 'ਕੈਂਗ' (ਕੰਪੋਟੇਲਰ ਐਂਡ ਆਡੀਟਰ ਜਨਰਲ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। 'ਕੈਂਗ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਡਿਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਜਦਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਇਹ ਜਾਂਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਬੀਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਹੱਕਦਾਰ ਕਿਸਾਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਉਪਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਜੋ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਸਨ, ਕੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਝੂਠੇ ਸਨ? ਕੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲਈ ਹੈ? ਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਉਪਰ ਝੂਠੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਦਰਅਸਲ ਮਾਮਲਾ ਹੋਰ ਹੈ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਾ ਪੁੱਛੇ। ਅੱਜ ਸਮੱਸਿਆ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ; ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਬਾਬਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਉਸ ਉਪਰ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੁਰਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੇ ਨਾਂ ਉਪਰ ਵਿਆਪਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਲੁਕੋਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਉਸ ਵਿਆਪਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਉਪਰ ਚੁੱਪ ਲੁਕੋਣ ਲਈ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਦੇ ਈਮਾਨਦਾਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਸਾਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ; ਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਉਹ ਵੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਸਾਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਵੀ।

ਨੋਟ: ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਜੰਤਰੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਡ ਸ਼ੋਅ ਵਿਚ ਜਾਓ। ਆਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੇਖੋ। ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਖੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਜੰਤਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿਓ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸੌਖਾ ਰਹੇਗਾ। 'ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਅਤੇ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. (ਡੇਲੀ ਨਿਊਜ਼ ਅਨੈਲਿਸਿਜ਼) ਨੂੰ ਇਹ ਜੰਤਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ 300 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵਾਧੇ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਛਾਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।



ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਮਜ਼ਾਕ ਵਜੋਂ ਹੀ ਲਵੇ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਲਕੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੱਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਬਾਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਚੌਖਟੇ ਮੁਤਾਬਕ ਬਾਦਲ-ਦਲੀਏ ਕਹਿਣਾ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਰਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਾਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦੇਖ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿ ਬਾਦਲ ਦਲ ਦੇ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਆਗੂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂਗਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਕੁਝ ਤਿੱਖੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ‘ਦੱਬਵੀਂ ਸੁਰ’ ਵਾਲੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ‘ਲੱਫਾਜ਼ੀ-ਗਰਮੀ’ ਵੀ ਕਿਸੇ ‘ਉਤਲੇ ਥਾਪੜੇ’ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਆ

ਫਖਰ-ਏ-ਕੌਮ ਜੀ, ਫੜੇ ਹੁਣ ਹੱਥ...

ਸਕਦੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁੱਝਾ ਮੰਤਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਖੈਰ! ਇਹ ਥਾਪੜੇ ਕੌਣ, ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਬਾਦਲ-ਦਲੀਏ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ‘ਗੁੱਸੇ’ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਵੀਏ ਤੋਂ ਪਰਖ-ਪੜਚੋਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਸਿਆਸੀ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਟੇਜਾਂ ਉਤੇ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੌਰਾਨ ਗਾਂਧੀ-ਨਹਿਰੂ-ਪਟੇਲ ਆਦਿ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਮੂੰਹੋਂ ਅਜਿਹੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੇ ਸਹੀ ਸਹੀ ਬੈਲ, ਸਮੇਂ, ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਸਮੇਤ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੁਣਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਵਾਅਦੇ ਵਫਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗਾਥਾ ਕਦੇ ਕਰੁਣਾਮਈ, ਕਦੇ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਤੇ ਕਦੇ ਗੁਸੈਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਹ ਵਾਅਦੇ, ਤਤਕਾਲੀ ਕੇਂਦਰੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਮਾਗਮਾਂ-ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤੇ। ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਜਲਸਿਆਂ-ਜਲਸਾਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ-ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਣ-ਗਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਅਲ-ਐਲਾਨੀਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, “ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਓ, ਕੇਰਾਂ ਮੋਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿਓ, ਬਸ ਫਿਰ ਮੈਂ ਜਾਣਾ, ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਜਾਣੇ! ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲਿਆਇਆ ਕਰਾਂਗਾ।” ਲੋਕ ਲੁਭਾਊ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਮਲਵਣੀ ਬੋਲੀ

‘ਫਖਰ-ਏ-ਕੌਮ’ ਦਾ ਸਰਬੋਤਮ ਸਨਮਾਨ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ



ਵਿਚ ਉਹ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪੱਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲ ਬਾਂਹ ਕੱਢ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, “ਲਿਖ ਲੋ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਲਮ ਨਾਲ, ਬੋਝੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੱਕਾ ਵਾਅਦਾ ਰਿਹਾ ਜੇ।”

ਨਿਰੋਲ ਪੱਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਹ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ

ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ‘ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦ ਖਿੱਤਾ’ ਦੇਣ ਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਨਾ ਉਹ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਕੌਲ-ਕਰਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ/ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੋ ਵਾਅਦਾ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ

ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਜਾਗਦੀਆਂ ਹਨ; ਮਤਲਬ ਬਾਦਲ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ-ਤਿੰਨੇ ਗਵਾਹ ਧਿਰਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਲੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਜਾ ਰਹੇ ਵੀਜਾ-ਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਗਈ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਟੱਕੇ ਵਰਗਾ ਜਵਾਬ ਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਗੋਦੜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਦਮਗਜ਼ੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਅਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖਬਰਾਂ ਦਾ ਬੁਲਿੰਟਨ ਬੰਦ ਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਲੰਗਰ ਉਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਠੱਕਣ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਿੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਬਡੂਗਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਾਦਲ ਦਲੀਏ ਆਗੂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਬੁੜ-ਬੁੜ ਕਰਦਿਆਂ ਹਿਰਖ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਖਰ-ਏ-ਕੌਮ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਤਾਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਵਾਅਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ? ਉਪਰੋਕਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਂਹ-ਮੁਖੀ ਰਵੱਈਆ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਮੰਦਭਾਗਾ’ ਕਹਿਣ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਕੁੱਦਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਵਾਅਦਾ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਮਾਨਯੋਗ ਫਖਰ-ਏ-ਕੌਮ ਜੀ, ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਾ ਕੇ ਆਓ।

ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਤਲਖੀ ਵਿਚ ਆਉਣਾ, ਪਰ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ‘ਆਪਣੀਆਂ’ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ’ ਨੂੰ ਫਰਜ਼-ਸਨਾਸੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਕਿਧਰਲੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਹੋਈ?

ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ: ਸਰਤਾਜ ਤੇ ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜ਼ਮੀ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ

ਮੈਂ ਅੱਜ ਦੀ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਲਮ ‘ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ’ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੂਫੀ ਗਾਇਕ ਸਤਿੰਦਰ ਸਰਤਾਜ ਮੇਰਾ ਗਰਾਈਂ ਹੀ ਸਮਝੋ। ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਬਜਰੋੜ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਸੂਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਸੜਕ ‘ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਬਜਰੋੜ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਤੋਂ 8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੈ ਤੇ ਸੂਨੀ ਏਨੀ ਹੀ ਦੂਰੀ ‘ਤੇ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਵੱਲ ਨੂੰ। ਸਰਤਾਜ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ‘ਸਾਈਂ ਵੇ ਸਾਈਂ’ ਗਾ ਕੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਭਰਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸਰਤਾਜ ਸੈਨ ਹੋਜੇ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਿਚ ਸ਼ੋਅ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਿੱਠੂ ਖੇੜਾ (ਡੱਬਵਾਲੀ ਨੇਤਲੇ ਪਿੰਡ) ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੈਰਾਕ ਜਸਜੀਤ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਜਸਜੀਤ ਵਾਟਰ ਪੋਲੋ ਖੇਡ ਵਿਚ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਪੋਰਟਸ, ਪਟਿਆਲਾ ‘ਚ ਕੋਚ ਰਹਿ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਤਾਜ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਅਧਿਆਪਕ। ਇਸ ਜੋੜੀ ਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਸਿਖਰ ਫਿਲਮ ‘ਦ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ’ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਬਾਨਾ

ਆਜ਼ਮੀ ਤੋਂ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸਿਖਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਰ ਫੂਹਣ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਸ਼ਬਾਨਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਕੈਫੀ ਆਜ਼ਮੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸ਼ਬਾਨਾ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਮੱਦਾਹ ਹਾਂ।



ਪੰਜਾਬੀ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦੀ ਕਿ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣੀ ਪਵੇਗੀ? ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰੇ ‘ਦੀ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ’ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਇਕ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਉਹ

ਸਿਖਰਾਂ ਨਹੀਂ ਛੂੰਹਦਾ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਜਿੰਦਾਂ ਛੂੰਹਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਕਿ ਸ਼ਬਾਨਾ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟ ਚੁਕੀ ਹੈ ਤੇ ਸਰਤਾਜ ਨਵਾਂ ਹੈ। ਉਂਜ ਉਸ ਦਾ ਰੋਲ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਮਾਂ ਜਿੰਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਘ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਸਮੇਂ।

ਮੈਂ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਉਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸ਼ਬਾਨਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕੈਫੀ ਆਜ਼ਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸਾਂ, ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਰੂਰਲ ਐਂਡ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਰਿਸਰਚ (ਕਰਿਡ) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਮੇਂ। ਕੈਫੀ ਆਜ਼ਮੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੱਦਾਹ ਸ਼ਾਇਰ ਕੈਫੀ ਆਜ਼ਮੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜ਼ਮੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵਜੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਡਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਝੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਨਿਸਚੇ ਹੀ ‘ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ’ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜ਼ਮੀ ਦੇ ਸਿਰ ਬਝਦਾ ਹੈ।

ਜਸਜੀਤ ਟੀਮ ਦੀ ਮਾਇਕ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਰਤਾਜ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਬਾਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਗੰਢਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਨਾਇਕ ਸੀ ਜੋ ਮਹਾਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਿੰਸ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਓ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤਣਾਓ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਤੱਕ ਨਿਭਾਉਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਭਿਨੇਤਾ ਦੇ ਵੱਸ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ। ਸਰਤਾਜ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ ਵਿਚ ਠੀਕ ਹੀ ਪਿਸਿਆ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ, ਅਣਖੀਲਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ। ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੋਹਾਂ ਪੁੱਤਾਂ ਵਿਚ ਪਿਸਣੀ ਹੀ ਸੀ!

ਫਿਲਮ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਇਕ ਪੈਮਾਨਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਲਿਆ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਸਿੱਖੀ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਸ਼ੋਅ ਉਤੇ ਚਿਰਾਂ ਦੇ ਮਿਲੇ ਸਾਥੀ ਮੁੜ ਮਿਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਕੀ ਓਲੰਪੀਅਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਬੀਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਭਾਈ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘ ਬਾਗੜੀਆਂ, ਸਾਹਿਤਕਾਰਾ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁਖਦੇਵ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ



ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

Sandhugulzar@yahoo.com

ਭਾਈ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ। ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਿੱਤਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਇੰਦਰਜੀਤ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਰਫ਼ਪਾਲ ਮਲਹੋਤਰਾ ਤੇ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇਣੇ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ‘ਦੀ ਬਲੈਕ ਪ੍ਰਿੰਸ’ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਚੇਤੇ ਰਹੇਗੀ, ਮਿੱਤਰ ਮਿਲਣੀ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਵੀ। ਹੁਣ ਉਮਰ ਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਤਕਾਜ਼ੇ ਮਿੱਤਰ ਮਿਲਣੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਅਵਸਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅੰਤਿਕਾ: ਮਿਰਜਾ ਗਾਲਿਬ ਉਸ ਸਾਦਗੀ ਪੇ ਕੌਨ ਨਾ ਮਰ ਜਾਏ ਐ ਖੁਦਾ, ਲੜਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਹਾਥ ਮੇਂ ਤਲਵਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ।

ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਚਰਚਿਤ ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਰਹਿਤਲ ਵਲੀਆਂ ਵਰਗੀ’

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਸ਼ਾਇਰ ਇਰਸ਼ਾਦ ਸੰਧੂ ਦਾ ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਰਹਿਤਲ ਵਲੀਆਂ ਵਰਗੀ’ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਹਮੁਖੀ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਲਿਪੀਅੰਤਰ ਨਵਦੀਪ ਝੁਨੀਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਰਸ਼ਾਦ ਸੰਧੂ ਨੇ ਇਕ-ਇਕ ਸ਼ੇਅਰ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਪਰੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸ਼ਾਇਰ ਸਾਡੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ 80-90

ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਰੱਬ ਉਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।



ਲੇਖਕ ਇਰਸ਼ਾਦ ਸੰਧੂ

ਇਰਸ਼ਾਦ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ, ਸਾਂਝੇ ਰਸਮੋ-ਰਿਵਾਜ, ਬੋਲ-ਚਾਲ ਤੇ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦੇ ਗਵਾਹ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਹੋਰਵਾ ਜਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਾ ਦਰਦ, 47 ਦੀ ਅੱਗ ਦਾ ਸੋਕ, ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ, ਕਿਰਤੀ ਵਰਗ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਉਚ-ਨੀਚ, ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੌਜ ਅਤੇ ਸਿੰਧੀ-ਸਾਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਾਲ-ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ੇ ਛੋਹੇ ਹਨ।

ਇਰਸ਼ਾਦ ਸੰਧੂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮਾਖਿਓਂ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦੀਆਂ ਡਲੀਆਂ ਵਰਗੇ ਹਨ। ਉਸ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਬੋਹੜ, ਪਿੱਪਲ, ਨਿੱਮ, ਸਰੀਹ, ਟਾਹਲੀ ਆਦਿ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣ

ਦਾ ਹੋਰਵਾ ਜਤਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਘੁੱਗ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਨੇ ਸਾਥੋਂ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬ, ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਹੋਰਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਅਰ ਵਿਚ ਸਾਫ ਝਲਕਦਾ ਹੈ:

ਖੂਹ ਮੁੱਕੇ ਤੇ ਮੁੱਕ ਗਈਆਂ ਸਭ ਸਾਂਝਾਂ ਨਾਲ ਈ ਲੈ ਗਏ ਪਿਆਰ ਖੂਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ।

—

ਕਿੱਕਰ, ਟਾਹਲੀ, ਬੇਰੀ, ਨਿੱਮ, ਪਿੱਪਲ, ਤੂਤ ਤੇ ਬੋਹੜਾਂ, ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਉਹ ਰੁੱਖ ਪੁਰਾਣੇ ਸਕੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਵਰਗੇ।

ਵੰਡ ਦਾ ਦਰਦ ਬਿਆਨਦਾ ਸ਼ਾਇਰ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪਣਪੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ:

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

ਸਾਡਾ ਸਾਵਾ ਚਿੰਟਾ ਵੱਸੇ ਤੇਰਾ ਵੀ ਤਿੰਨ ਰੰਗਾ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਰੰਗ ਮਿਟਾ ਕੇ ਕੁਝ ਨਈਂ ਮਿਲਣਾ ਸਾਨੂੰ। ਆ ਖਾਂ ‘ਸੰਧੂ’ ਇੱਕ ਥਾਂ ਬਹਿ ਕੇ ਵੈਰ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਮੁਕਾਈਏ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਾਗ ਲੜਾ ਕੇ ਕੁਝ ਨਈਂ ਮਿਲਣਾ ਸਾਨੂੰ।

ਇਰਸ਼ਾਦ ਸੰਧੂ ਦੀ ਲਿਖਣ ਸ਼ੈਲੀ, ਭਾਸ਼ਾ, ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਠੋਠ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ‘ਤੇ ਚੰਗੀ-ਖਾਸੀ ਪਕੜ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਲਈ ਉਤਮ ਤੋਹਰਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਇਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਾਕਤ ਬਖਸ਼ੇ।

-ਦੀਪ ਗਿੱਲ

ਫੋਨ: 91-78889-46060

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਮੇਲਨ 20 ਅਗਸਤ ਨੂੰ

‘ਰੂਹ ’ਤੇ ਉਕਰੇ ਚਿੱਤਰ’ ਅਤੇ ‘ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ’ ਹੋਣਗੀਆਂ ਰਿਲੀਜ਼

ਸਟਾਕਟਨ (ਬਿਊਰੋ): ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ 20 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇਥੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਮੇਲਨ ‘ਚ ‘ਰੂਹ ’ਤੇ ਉਕਰੇ ਚਿੱਤਰ’ ਅਤੇ ‘ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ’ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਵੀ ਲਾਲ

ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 15 ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ‘ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ’ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਦੇ 79 ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ, ਅਜੀਮ ਸ਼ੇਖਰ ਅਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਦਲਜੀਤ ਮੋਖਾ (ਮਰਹੂਮ), ਤਾਰਾ ਸਾਗਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ ਅਤੇ ਉਕਾਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ‘ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ’ ਵਿਚ ਛਪੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਸੂਚੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

ਅਮਰੀਕਨ ਕਵੀ: ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ, ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੀਤ ਹਨੂਰ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਧੂਤ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਗ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ (ਮਰਹੂਮ), ਡਾ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ, ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਬਰਾੜ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਗਰ, ਦਲਜੀਤ ਮੋਖਾ (ਮਰਹੂਮ), ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਾਗਰ, ਬਲਦੇਵ ਬਾਵਾ, ਮਨਦੀਪ ਗੋਰਾ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ, ਡਾ. ਰਵੀ ਸ਼ੇਰਗਿਲ, ਰਾਜ ਲਾਲੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਰਾਣੀ ਨਗਿੰਦਰ।
ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਵੀ: ਉਕਾਰਪ੍ਰੀਤ, ਅਜਮੇਰ ਰੋਡੇ, ਅਮਰੀਕ ਪਲਾਹੀ, ਅਮਰਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਵਾਨਾ, ਇਕਬਾਲ ਖਾਨ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ, ਸੁਖਿੰਦਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਨੌਟ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਚੌਹਾਨ, ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਬਾਦਲ, ਤਨਦੀਪ ਤਮੋਨਾ, ਨਵਤੇਜ ਭਾਰਤੀ, ਨਦੀਮ ਪਰਮਾਰ, ਨੀਰੂ ਅਸੀਮ, ਡਾ. ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਚਾਹਲ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਵੈਚ, ਮੋਹਨ ਗਿੱਲ, ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਾਲ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ।
ਬਰਤਾਨਵੀ ਕਵੀ: ਅਜੀਮ ਸ਼ੇਖਰ, ਡਾ. ਅਮਰ

ਜਿਉਤੀ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਦਿਕ, ਐਸ ਬਲਵੰਤ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੰਤੋਖ (ਮਰਹੂਮ), ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸਾਬੀ ਲੁਧਿਆਣਵੀ, ਸੰਤੋਖ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ, ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਕੇ ਸੀ ਮੋਹਨ, ਕਿਰਪਾਲ ਪੁੰਨੀ, ਕਿੱਟੀ ਬੱਲ, ਗੁਰਦਾਸ ਪਰਮਾਰ, ਗੁਰਨਾਮ ਢਿੱਲੋਂ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅਜੀਬ, ਗਗਨ ਬਰਾੜ, ਚਮਨ ਲਾਲ ਚਮਨ,



ਜਤਿੰਦਰ ਪੱਤੜ, ਜਗਤਾਰ ਢਾਅ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਮਾਨ, ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਬੁਲੰਦਵੀ, ਦਲਵੀਰ ਕੌਰ, ਬਿੰਦੂ ਖੰਗੂਰਾ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਮਨਾਝੂ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੱਗੂ, ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਿੰਘ ਮੁਸ਼ਤਾਕ, ਮਹਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਮਿਸਿਜ਼ ਮੁਸਕਾਨ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਪੱਤਾ, ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਰਾਜਿੰਦਰਜੀਤ ਤੇ ਵਰਿੰਦਰ ਪਰਿਹਾਰ।
ਜਪਾਨੀ ਕਵੀ: ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੋਢੀ।
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਫੋਨ: 209-222-3866) ਅਤੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਪੰਧੋਰ (ਫੋਨ: 209-610-5055) ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।



ਸਿੰਘ ਦਿਲ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਵੀ ਗੁਰਦਾਸ ਰਾਮ ਆਲਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ‘ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ’ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ‘ਰੂਹ ’ਤੇ ਉਕਰੇ ਚਿੱਤਰ’ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਉਪਰੰਤ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਮੇਲਨ ਰਾਇਲ ਇੰਡੀਅਨ ਕੁਜ਼ੀਨ, 7610 ਪੈਸਿਫਿਕ ਐਵੇਨਿਊ, ਸਟਾਕਟਨ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 95209 ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਵਜੇ ਅਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦਸ ਵਜੇ ਤੱਕ ਚੱਲਦਾ ਰਹੇਗਾ।
ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ‘ਰੂਹ ’ਤੇ ਉਕਰੇ ਚਿੱਤਰ’ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ

ਹੁਣ ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਕ ਜੈਫ ਬੇਜੋਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਫੋਰਬਜ਼ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਅਨੁਮਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਆਨ ਲਾਈਨ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਦੇ

ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਿੱਲ ਗੇਟਸ ਦੀ 90.7 ਬਿਲੀਅਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜੈਫ ਦੀ ਦੌਲਤ 90.9 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਫੋਰਬਜ਼ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਮੁਤਾਬਕ ਬਿੱਲ ਗੇਟਸ ਮਾਰਚ ‘ਚ ਇਸ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰੈਂਕਿੰਗ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਜੇ



ਜੈਫ ਬੇਜੋਸ



ਮੁਕੇਸ਼ ਅੰਬਾਨੀ

ਸੰਸਥਾਪਕ ਜੈਫ ਬੇਜੋਸ ਨੇ ਮਾਈਕ੍ਰੋਸਾਫਟ ਦੇ ਬਿੱਲ ਗੇਟਸ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਹਾਸਲ ਕਰ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਬੰਦੇ ਮੁਕੇਸ਼ ਅੰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ। ਅੰਬਾਨੀ ਕੋਲ 19.3 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਦੌਲਤ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੈਫ ਕੋਲ 90.9 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ‘ਚ 71.6 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ।
ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁੱਲ 6 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਇਕੱਲੇ ਜੈਫ ਬੇਜੋਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ‘ਚ ਹਰ ਸਾਲ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੈਫ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕੰਪਨੀ ਅਮਾਜ਼ੋਨ ਇੱਕ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਇਕ ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਉਛਾਲ ਨਾਲ ਵਧੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ 1046 ਡਾਲਰ ਦਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।



ਬਿਲ ਗੇਟਸ

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲੋਡ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜੋ, ਤੁਰੰਤ ਅਦਾਇਗੀ ਪਾਓ।

- *ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ
- *ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ
- *ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ



Rates as low as 2.0%

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਪਾਲ ਫੋਨ 1-800-705-3863

Trucking Companies-Improve Your Cash Flow

*Low Rates *One-Time Discounts *No Minimums

Call Paul at 1-800-705-3863

www.Transportationfunding.com

Transportation Funding Group, Inc.

Minneapolis, MN 55426



Income Tax Preparation

By Certified Public Accountant

ਰਿਚਮੰਡ ਹਿੱਲ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਇੱਕਮ ਟੈਕਸ ਤੇ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦਾ ਦਫਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਹੀ ਰਾਹੁਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ।

Free Consultancy ♦ Best Services ♦ Best Prices



Rahul Singh, CPA

Experience and Specialty

Corporate Tax
Personal Income Tax
Financial Statement Audit
New Business Setup
Year Round Service

Accounting
Bookkeeping
Payroll Services
Immigration Forms

Insurance

Auto
Home
Life
Business
Worker Comp.

Get the most from your tax return!

ਪਰਸਨਲ ਟੈਕਸ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਟੈਕਸ, ਆਡਿਟ, ਬੁੱਕ ਕੀਪਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

718-850-0040 Cell: 917-622-1354 (Rahul) Cell: 917-650-7989 (Rehan)

11805 Atlantic Ave, Richmond Hill NY 11418 Email: sendtocpa@gmail.com

Michigan Truck Driving School

6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ
ਲੈਸ ਨਵਾਂ ਟਰੱਕ
ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ



*ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ

*3-4 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Raj Jamarai Cell:734-644-1010 Office:734-747-4298

ਨਿਊ ਯਾਰਕ 'ਚ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਨਮਾਨ



ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਵਿੰਗ ਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਚੀਫ ਮੀਡੀਆ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀਆ ਬਣਿਆ ਸਪੇਨ ਦਾ ਸੈਨੇਟਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ 'ਚ ਜੰਮੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰੋਬਰਟ ਮਸੀਹ ਨਾਹਰ (43) ਸਪੇਨ ਦੀ ਸੈਨੇਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਸਪੇਨੀ ਸੰਸਦ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੂਲ ਦੇ ਆਗੂ ਹਨ, ਜੋ ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀ ਐਸਕੂਏਅਰ ਰਿਪਬਲਿਕਨਾ ਡੇ ਕੈਟਾਲੋਨੀਆ (ਈ.ਆਰ.ਸੀ.) ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਉੱਤੇ ਜਿੱਤੇ ਹਨ।

ਗੋਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਸਪੇਨ ਤੋਂ ਕੈਟਾਲੋਨੀਆ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਪੇਨ ਦੇ ਉਤਰੀ ਖਿੱਤੇ ਕੈਟਾਲੋਨੀਆ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਾਮੀ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਰਾਇਸ਼ੁਮਾਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਬਰੋਕਾਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਗੈਰਸ਼ਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਖੂਨ ਖਰਾਬਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਮੁੜ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁੱਛੇ ਸ. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ 'ਚ ਸਮੂਹ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ

ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਹਰ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਜਤਾਈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਖਟਤਾ, ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੁਭਾਨਪੁਰ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜੀਆਂ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਾਨ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਟਾਹਲੀ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜੀਆਂ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ, ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵੱਲਾ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਪਿਹੋਵਾ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।



ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਥੇਦਾਰ ਭੁਲੇਵਾਲ ਰਾਠਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਇਰਾਨੀ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਬੀ.ਏ.

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਇਰਾਨੀ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਜਦੋਂਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵਾਂ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੂਤ 315 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ।

ਇਰਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। 2014 ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਕਾਮ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾ ਡਿਗਰੀ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। 2014 ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਕਾਮ ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ, ਸਕੂਲ ਆਫ ਓਪਨ (ਪੱਤਰਾਚਾਰ), ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, 1994 ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਰੀਬ ਸੱਤ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ।

ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ



ਚਲ-ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ 34.40 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 10.38 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਲਈ 2012 ਦੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਕਰੀਬ 11.15 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਵਧੀ ਹੈ।

ਆਸਟਰੇਲਿਆਈ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ ਪੰਜਾਬੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ ਸਵਾਰੀ ਨਾਲ ਜਿਸਮਾਨੀ ਛੇਤਛਾਤ ਦੇ ਦੋਸੀ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ ਮਿਸਟਰ ਪੀਟਰ ਡਟਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਵਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸੇ ਜੁਰਮ ਹੇਠ ਦਸੰਬਰ 2015 'ਚ ਜਗਦੀਪ ਨੂੰ 18 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ

ਅਪੀਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਗਦੀਪ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਦੋ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਜੂਨ ਤੋਂ ਜਗਦੀਪ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਜਗਦੀਪ ਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸਖਤ ਲਹਿਜ਼ਾ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵੀਜ਼ਾ ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਗਦੀਪ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਲ 2008 'ਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਇਥੇ ਆਇਆ ਸੀ।

TRUCK STOP 40

SAYRE, OK 73662

ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ



ਮਕੈਨਿਕ ਅਤੇ ਮਕੈਨਿਕ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਫੋਨ: 832-512-7172

580-447-9366



ਖੇਡਾਂ: ਕਬੱਡੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ,
ਸੌਕਰ, ਅਥਲੈਟਿਕਸ

ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ \$11,000
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ \$9,000
ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ \$7,000
ਚੌਥਾ ਇਨਾਮ \$5,000

ਕਬੱਡੀ ਅੰਡਰ-21

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ \$21,00
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ \$1500
ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ \$1000

ਸੌਕਰ ਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ \$3,100
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ \$2,100

ਕਬੱਡੀ ਰੈਫਰੀ:

ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰ
ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੀਦਾ
ਕੁਲਦੀਪ ਦੀਪਾ ਟਾਂਡੇਵਾਲਾ

ਲੰਗਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤੇ ਸੇਵਾ
ਆਗੇਨਾਈਜ਼ਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ
ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਣਗੇ



ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ

ਸ਼ਹਰਤ ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਕਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਕਾਮਯਾਬ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ, ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ

10ਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ

9 ਸਤੰਬਰ 2017

(ਸਨਿਚਰਵਾਰ, ਸਵੇਰੇ 8:30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8:00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

Canton Sports Center - Victory Park:

46555 W. Michigan Ave. Rd., Canton, MI 48188 (Near Beck Rd.)

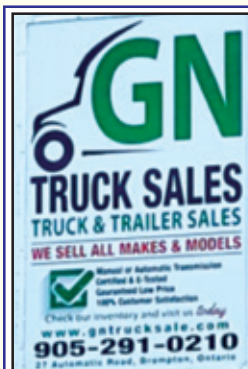


ਮੇਲਾ-ਗੇਲਾ, ਖੇਡਾਂ,
ਨੱਚਣ-ਟੱਪਣ,
ਗਾਉਣ-ਪਾਣੀ ਅਤੇ
ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ
ਆਓ ਤੇ ਮੌਜ
ਮਨਾਓ

**ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ
ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ**

***Free Entry *Free Food
*Free Entertainment**

**ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਆਓ ਤੇ
ਮੇਲੇ ਦਾ ਲੁਤਫ ਉਠਾਓ**



Autobahn

ਸਾਰੇ ਟਰੱਕ Under Warranty
800,000 kilometers



PSCA Committee Members and Gold Sponsors



ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ



ਅਰਜੁਨ ਗਿੱਲ



ਰਾਜ ਨਿੱਜਰ



ਜਸਵਿੰਦਰ ਪਾਲੀਵਾਲ



ਅਮਰਜੀਤ ਗਿੱਲ



ਰਵਿੰਦਰ ਬਿੰਦ



ਅਮਰੀਕ ਰਾਏ



ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ



ਰਾਜ ਜਮਾਰਾਏ



ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ



ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ



ਕੇਵਲ ਗਿੱਲ



ਕੁਲਬੀਰ ਗਿੱਲ



ਸੁੱਖਾ ਸੇਖੋਂ



ਬਲਕਾਰ ਗਿੱਲ



ਕਰਨ ਗਿੱਲ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

Mela, Media, Stalls: Karn Gill (734-612-9984) / Sukhdev Sekhon (248-431-9678)

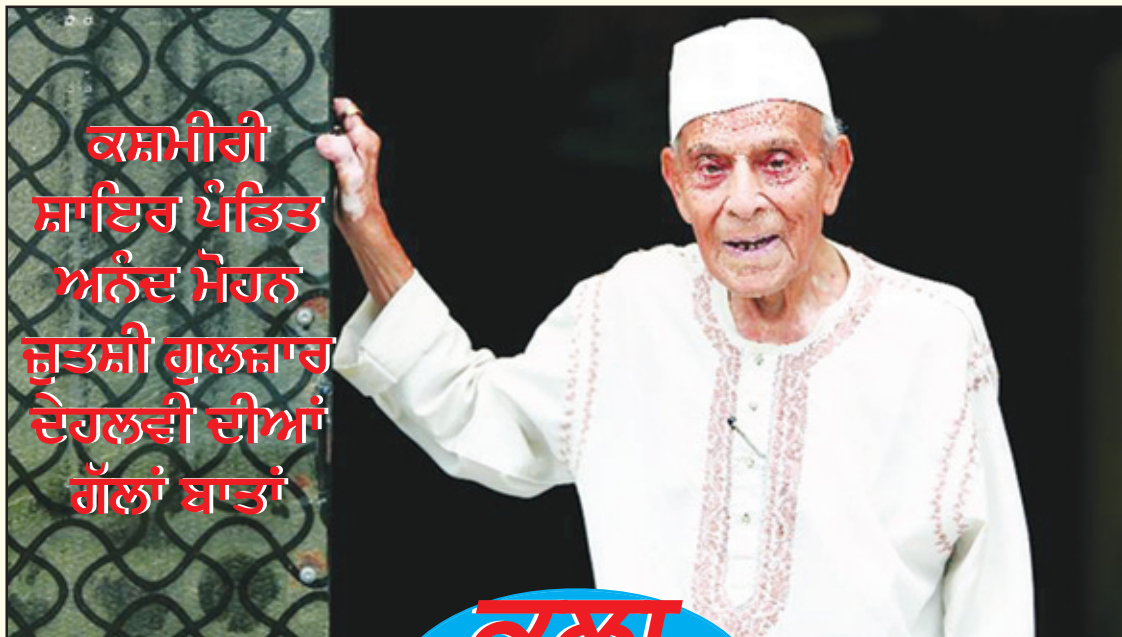
Volleyball, Soccer: Karmbir Singh (734-558-3151) / Amarjit Gill: 734-394-8768

Kabaddi: Arjan Gill (734-231-3576) / Kulbir Gill (248-310-0114)

Cultural Programs, Stalls: Raj Jamarai (734-644-1010) / Raj Nijjar (734-637-7540)

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਖਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ।

ਮੁਹੱਬਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ



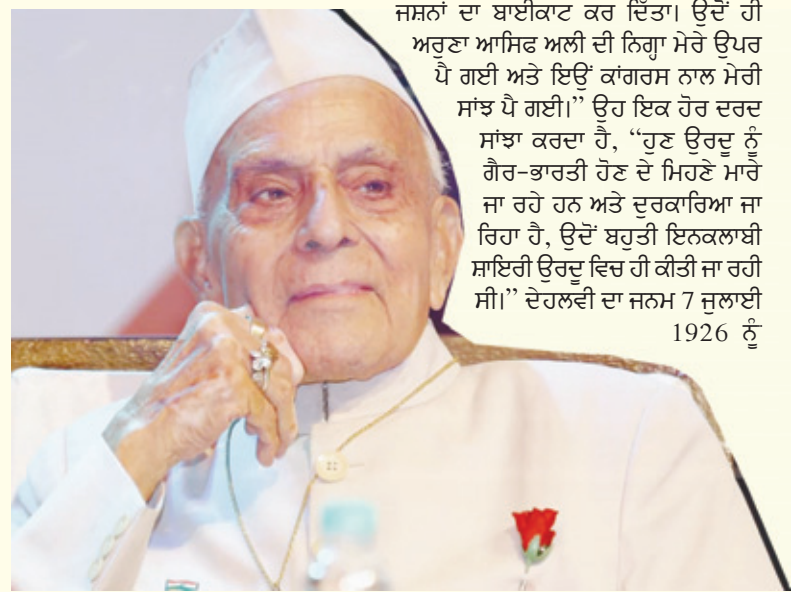
**ਕਸ਼ਮੀਰੀ
ਸ਼ਾਇਰ ਪੰਡਿਤ
ਅਨੰਦ ਮੋਹਨ
ਜੁਤਸੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ
ਦੇਹਲਵੀ ਦੀਆਂ
ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ**

**ਕਲਾ
ਪਰਿਕਰਮਾ**

ਯਾਜ਼ੀ ਸਿੰਘ

ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੌਇਡਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਚਿੱਟੀ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ-ਚੂੜੀਦਾਰ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਨਹਿਰੂ ਟੋਪੀ ਹੈ; ਨਾਲ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਮਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋ ਲੌਕਟ ਹਨ- ਇਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬੜਾ ਲਿੱਸਾ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਉਮਰ ਇਸ ਵੇਲੇ 90ਵਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਉੱਜ, ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀ ਹਰ ਸ਼ੈਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਪਈ ਹੋਵੇ। ਇਹੀ ਰੰਗ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁਸ਼ਾਇਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਅੰਦਰ ਬਖੇਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਵਾਜ਼ ਬੜੀ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਯਾਦ ਜਿਵੇਂ ਕਟਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਹੈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇਹਲਵੀ। ਪੰਡਿਤ ਅਨੰਦ ਮੋਹਨ ਜੁਤਸੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇਹਲਵੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕੋ-ਇਕ ਸਾਇੰਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਸਾਇੰਸ ਕੀ ਦੁਨੀਆ' ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ। ਘਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਚਿਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਹਸਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹਨ- ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ। ਦੇਹਲਵੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਉਰਦੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਰੰਗ ਭਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉਸ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਹਮਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਔਖੇ ਸਾਹ ਭਰ ਰਹੀ ਹੈ।



ਅੰਦਾਜ਼-ਏ-ਸ਼ਾਇਰ: ਸ਼ਾਇਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇਹਲਵੀ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਾਮਿਦ ਅਨਸਾਰੀ ਨਾਲ।

ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਮੈਰੀ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਦੀ 10ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਾਰ ਚਾਰ ਆਨੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਜਾ ਕੇ ਚਾਟ ਅਤੇ ਪਕੌੜੇ ਖਾ ਸਕਣ। ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਦੱਸਦੇ ਹਨ: “ਮੈਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਰੁਣਾ ਆਸਿਫ ਅਲੀ ਦੀ ਨਿਗੂ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਪੈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਉਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਸਾਂਝ ਪੈ ਗਈ।” ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਦਰਦ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, “ਹੁਣ ਉਰਦੂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਮਿਹਨੇ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਬਹੁਤੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।” ਦੇਹਲਵੀ ਦਾ ਜਨਮ 7 ਜੁਲਾਈ 1926 ਨੂੰ

ਪੁਰਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ‘ਗਲੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ’ ਵਿਚ ਅਲਾਮਾ ਤ੍ਰਿਭੂਨ ਨਾਥ ਜੁਤਸੀ ਜਾਰ ਦੇਹਲਵੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਣੀ ਜੁਤਸੀ ਬੇਜ਼ਾਰ ਦੇਹਲਵੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਦੋਵੇਂ ਜੀਅ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਸਨ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇਹਲਵੀ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ: ਪੁਰਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੀਤਾਰਾਮ ਮਾਰਕੀਟ ਦਾ ਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖੇ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਵੰਡ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉਰਦੂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ: “ਵੰਡ ਨੇ ਹਿੰਦੀ-ਹਿੰਦੂ-ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਉਰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਵੱਡੇ ਉਰਦੂ ਵਿਦਵਾਨ ਆਪਣੀ ਹੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਤ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਫਿਰਕੂ ਸਦਭਾਵ ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਤਰੱਦਦ ਕਰਨੇ ਪੈ ਗਏ।” 1990 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਤਾਕਤ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੇਹਲਵੀ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇਖੋ: “ਕਾਂਗਰਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਹੀ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹੀ ਉਹ ਵਕਤ ਸਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿਆਸੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪੈਰ ਪਿਛਾਹ ਮੋੜਨੇ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ... ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ (ਗਾਂਧੀ) ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਸੀ? ਬਾਬਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਸਈਦ ਸਿਬਤੋ ਰਾਜ਼ੀ ਦੇ ਘਰੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਹ ਬੰਦਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ- ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ।” ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਦਰਦ ਸਿੱਮਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ...!

ਅੱਜ ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਉਹ ਆਖਦਾ ਹਨ: ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਸੌਂਦਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਲੋਕ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਸਾਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਤਲਬ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਕੀ ਹੈ ਭਲਾ? ਭਾਰਤ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਵਿਰਾਟ; ਪਰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਿਰਫ ਪੂਛ ਜਾਂ ਲੱਤ ਫੜ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਰਾਏ ਦੇਣੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਏ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਬੋਧੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਲਨਾਇਕ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ; ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਜੈਨੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਤਾਂ ਕੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇਹਲਵੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਅੱਜ ਵੀ ਸੱਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਕਾਣੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ ‘ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ’ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ ‘ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ **ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 12 ਅਗਸਤ 2017** ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-285



**ਕੌਣ ਕਿਰਾਏ-ਭਾੜੇ ਲਾ ਕੇ, ਲਿਆਵੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਨਾਲੇ।
ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਮੈਂ ਬੁਣ ਦੇਣੇ, ਕਿਉਂ ਜਾਣੈ ਪਟਿਆਲੇ।**

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-283



ਉਪਰ ਬੱਲੇ, ਖੋਹਾ ਖਿੰਝੀ,
ਬਚਪਨ ਮੌਜ ਹੰਢਾਵੇ।
ਪਲਾਂ ‘ਚ ਰੋਸਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਫਿਰ ਆਤੀ ਪੈ ਜਾਵੇ।
ਸ਼ਾਹੀ ਉਮਰ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣੀ
ਲੱਖ ਕੋਈ ਤਰਲੇ ਪਾਵੇ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ

ਬਚਪਨ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ
ਸਭ ਗੱਲਾਂ ‘ਚ ਨਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ।
ਚੁੰਢੀ-ਧੌਂਢੇ ਵਿਚ ਆਵੇ ਮਜ਼ਾ
ਖੋਹ-ਖਿੰਝ ਦੀ ਮਿਲੇ ਨਾ ਸਜ਼ਾ।
ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਹੱਸ ਹੱਸ ਹੋਣ ਦੂਹਰੇ
ਪੇਸ਼ ਨਾ ਚੱਲੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਮੂਹਰੇ।

-ਕੈਲਾਸ਼ ਠਾਕੁਰ, ਨੰਗਲ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ

ਮਸਤੀ ਦੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਨਾ ਆਉਣੇ
ਬਚਪਨ ਜਿੱਥੇ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ।
ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਖੇਡ ਕੁੱਦ ਲਏ
ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਫਿਟਕਾਰਿਆ।
ਮਾਂ ਭੀ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁੱਗਣੀ ਹੁੰਦੀ
ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਿਆ।
ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕੋਈ
ਜੋ ਚਾਹਿਆ, ਸੋ ਖਾਹ ਲਿਆ।

-ਗਿਆਨੀ ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਕਾਕਾ ਨਿਰਾ ਹੈ ਭੁੰਡ ਪਟਾਕਾ
ਸਿੱਧੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।
ਨਿੱਤ ਹੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੰਦੀਆਂ ਵੱਢਦਾ
ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।
ਹੈ ਖੋਤੇ ਨੂੰ ਲੂਣ ਦੇਣ ਬਰਾਬਰ
ਰੋਟੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਉਣੀ।

ਆਕੜ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਤਾਵੇ
ਧੌਣੋਂ ਫੜ੍ਹ ਫਿਰ ਪਏ ਖਿਲਾਉਣੀ।
ਮੁੰਡਾ ਤੇ ਰੰਭਾ ਦੋਵੇਂ ਚੰਡੇ ਚੰਗੇ
ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਅਖੌਤ ਪੁਰਾਣੀ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਸੈਨ ਹੋਜੇ

ਤੇਰ-ਮੇਰ, ਸੁੱਚ-ਭਿੱਟ ਤੋਂ ਮੁਕਤ,
ਖੋਹ ਖਿੰਝ ਕੇ, ਛੋੜ-ਛਾੜ ਕੇ,
ਬੱਚੇ ਕੁਸਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਜੁਗਤ।
ਗੋਮਾਂ, ਟੀ.ਵੀ. ਸ਼ੋਅ ਨੇ ਭਾਵੇਂ,
ਖੇਲਣ-ਮੱਲਣ ਤੋਂ ਕਰਾਤੇ ਸੁਸਤ।
ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਬੇਪਰਵਾਹੀਆਂ,
ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਹੈ ਮੁਫਤ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਬਚਪਨ ਹੁੰਦਾ ਬੇਪਰਵਾਹਾ
ਨਾ ਫਿਕਰ-ਫਾਕਾ, ਨਾ ਸਾੜਾ।
ਹੂਰੇ-ਮੁੱਕੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ
ਪਲਾਂ ‘ਚ ਫਿਰ ਇਕੱਠੇ।
ਫੜ੍ਹ ਗਿੱਚੀ ਤੋਂ ਕੋਡਾ ਕੀਤਾ
ਚੁਟਮ ਕਰ ਲਿਆ ਖਾਣਾ।
ਕਹਿੰਦਾ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕੇ
ਤੂੰ ਤਕੜਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਕੜਾ
ਠੱਠੇ ਮਜ਼ਾਕ ਫਿਰ ਵੀ ਕਰਦੇ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਕੀਤੀਆਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਜੋ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ
ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਵਿਚ ਜੁਆਨੀ?
ਜੇਬ ਖਰਚ ਲਈ ਮਿਲਦੇ ਸੀ
ਪੰਜ-ਦਸ ਪੈਸੇ, ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਜੁਆਨੀ।
ਚੇਤੇ ਕਰ ਬਚਪਨ ਦਾ ਉਹ ਵੇਲਾ
ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਪਾਣੀ।
ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਚੇਤੇ ਕਰਦਾ
ਸਭ ਦੀ ਹੈ ਇਹੋ ਕਹਾਣੀ।

-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ

ਬਚਪਨ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ
ਮੌਜ ਮਸਤੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ।
ਭਾਵੇਂ ਝੂਠੀ-ਮੂਠੀ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ
ਜ਼ੋਰ-ਅਜ਼ਮਾਈ ਦਿਖਾਉਣੀ ਆਪਣੇ ਰੰਗ।
ਬੱਚੇ ਹੋ ਜਾਵਣ ਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਲੇਸ਼ੀ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ।
ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਸੋਚੇ ਮਮਤਾ
ਘਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਏ ਸ਼ਾਂਤੀ-ਸੁੱਖ।

-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ

ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਬਣਿਆਂ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਵਸ ਮੌਤ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਜਾਰੀ ਹੈ। 135 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ 200 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਭਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਨਾ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਨਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਬਿਠਾਈ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਬਤੇ ਇਸ ਸੰਤਾਪ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਹੀ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਮੌਤਾਂ ਉਪਰ ਹੁਣ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਵੱਜਣਾ ਵੀ ਲਗਭਗ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚਾਰ ਕਿਸਾਨ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਆਗੂ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਸੰਕਟ ਕਿਸੇ ਇਕੱਲੇ-ਕਹਿਰੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨ ਸੰਕਟ ਹੱਲ



ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲਾ ਨਹੀਂ ਵੱਟ ਸਕਦੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣੇ ਸੋਮਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਨ।

ਉਘੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਕਟ 'ਚ ਫਸੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਖਲ ਤੇ ਮਦਦ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਸਾਨ ਸੰਕਟ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਤੈਅ ਕਰਨੇ, ਖੇਤੀ ਵਸਤਾਂ 'ਤੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ., ਖਾਦਾਂ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਤੈਅ ਕਰਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੇਠ ਹਨ, ਫਿਰ ਉਹ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾਂ ਸਿਰ ਭਾਂਡਾ ਭੰਨ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਭੱਜ ਸਕਦੀ।

ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜੁਗਾੜ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਨਾਬਾਰਡ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਦੋ ਲੱਖ ਤੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਪੈਸਾ ਦੇਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 3600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 6000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੁਆਪ੍ਰਟਿਵ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 3600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਨਾਬਾਰਡ ਨੂੰ ਦੇਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ 9600 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ 6000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੋਰ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਪੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾਉਣੇ ਹੋਣਗੇ। ਤਕਰੀਬਨ ਸਵਾ ਦੱਸ ਲੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲੈਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ 'ਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਟੀ ਹੱਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਅਜੇ ਆਉਣੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਹੁੰਗਾਰਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਨਾਬਾਰਡ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਲਾਹੇਵੰਦ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲਦੀ ਅਮਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗੀ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਸੀ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 50 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਤਰਜਮਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਛਪਵਾ ਕੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਤੁਕ ਗਿਆਨ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦਮ

ਕਦਮ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਰਾਹ ਦਸੇਰਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦਾ 50 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਸਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਛਪਾਈ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਾਰਥਕ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ-ਏ ਪ੍ਰੇਮਰ ਬੁੱਕ' ਨੂੰ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ।

ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਮਿਲੇ ਹਵਾਈ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਅੰਗ

ਗ੍ਰੇ ਨੋਬਲ: ਫਰੈਂਚ ਐਲਪਸ (ਪਰਬਤਮਾਲਾ) ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਮੌਂਟ ਬਲੈਂਕ 'ਚ ਮਿਲੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਸਨ। ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਹਾਦਸਿਆਂ 'ਚ ਜਾਨਾਂ ਗੁਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਬਾਸੇਨ ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਲ ਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡੇਨੀਅਲ ਰੋਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਅੰਗ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਰੋਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, 'ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਇੰਨੇ ਅਹਿਮ ਮਨੁੱਖੀ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਹਨ।' ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹੱਥ ਅਤੇ ਇਕ ਲੱਤ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਜਾ ਰਿਹਾ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਬੋਇੰਗ 707 ਸਾਲ

1966 ਵਿਚ ਮੌਂਟ ਬਲੈਂਕ ਨੇੜੇ ਹਾਦਸਾਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਸਾਰੇ 117 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਲ 1950 'ਚ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਜਹਾਜ਼ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ 'ਚ 48 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਰੋਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਅੰਗ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਉਹ 1966 'ਚ ਜਹਾਜ਼ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਬੋਇੰਗ 707 ਦੀ ਕਿਸੇ ਮਹਿਲਾ ਮੁਸਾਫਰ ਦੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਚਾਰ ਜੈੱਟ ਇੰਜਣਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਇੰਜਣ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਰੋਸੇ ਨੇ ਚਾਮੇਨਿਕਸ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਹੰਗਾਮੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜੋ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅੰਗ ਲੈ ਗਏ।

ਸਖਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਕੇਬਲ ਅਪਰੇਟਰਾਂ 'ਚ ਮੱਚੀ ਭਾਜੜ

ਜਲੰਧਰ: ਕੇਬਲ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਘੜਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਾਸਟਵੇਅ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੁਧਕ ਕੱਢਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੋਰ ਕੇਬਲ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਗੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ. ਅਪਰੇਟਰ ਵੈਲਫੇਅਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਤੇ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਵਿਚ ਕੇਬਲ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਾਰਾਂ ਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਭਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵੱਲੋਂ



ਫਾਸਟਵੇਅ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਧਕ ਕੱਢੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੇ ਬਿਨਾਂ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਲੌਤਾ ਸ਼ਖਸ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਕਿੱਤ ਕੱਢਣ ਲਈ ਹਾਈਜੈਕ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਬਲ ਅਪਰੇਟਰ ਸਾਰੇ ਟੈਕਸ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਸਤੇ ਰੇਟਾਂ 'ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਫਾਸਟਵੇਅ 'ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ। ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖੇ ਕਿ ਕੇਬਲ ਅਪਰੇਟਰ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਦੇ ਖੰਭਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਭਿਆਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਬੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪਾਵਰਕੌਮ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ 160 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਖੰਭੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।



ਹੈ। ਸਿਫਰ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਪ੍ਰੋ. ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ

ਨੇ ਕੌਮੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਚ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੌਮੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਚ ਸਿੱਖ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹਨ, ਜੋ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਲੈਣ ਵਿਚ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਨਵੇਂ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ 50 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਐਸ.ਐਸ.ਏ. ਰਮਸਾ ਤਹਿਤ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਉਤੇ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਲਟਕ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੋਟਿਸ 'ਚ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਅਹਿਦਨਾਮਾ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਅਹਿਦਨਾਮੇ

ਦੀ ਮਿਆਦ ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ 2017 ਤੱਕ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦਰਜਨਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਏ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 20 ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਮਸਾਂ ਪਾਸ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿਸਾਬ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਬਰਨਾਲਾ, ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਗਰੂਰ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ ਆਦਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਤਲ

ਜੈਤੋ: ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਛੜ (ਪੱਪੂ) ਨੂੰ ਅਣਪਛਾਤੇ ਕਾਰ ਸਵਾਰਾਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹਲਾਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਹੀਨਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸਨਅਤਕਾਰ ਤੇ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਤਣਾਅ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਾਰਦਾਤ ਬਾਜਾਖਾਨਾ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਛੜ ਦੀ ਪੱਪੂ ਰਾਈਸ ਮਿੱਲ ਦੇ ਗੇਟ ਅੱਗੇ ਵਾਪਰੀ।

57 ਸਾਲਾ ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਛੜ ਆਪਣੀ ਕਰੂਜ਼ਰ ਕਾਰ (ਪੀ.ਯੂ.ਯੂ-0007) 'ਚ ਘਰੋਂ ਸ਼ੈਲਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ੈਲਰ ਮਾਲਕ ਨੇ ਗੇਟ ਅੱਗੇ ਗੱਡੀ ਰੋਕ ਕੇ ਗੇਟਮੈਨ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਿਓਂ

ਡਿਜ਼ਾਇਰ ਗੱਡੀ ਵੀ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਰੁਕ ਗਈ ਤੇ ਕਾਰ ਸਵਾਰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕੌਛੜ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਨਅਤਕਾਰ ਦੇ ਭਰਾ ਨਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਕੌਛੜ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਰੋਸ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਲੰਘੀ ਸੱਤ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਕੌਛੜ ਦੇ ਸ਼ੈਲਰ ਤੋਂ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਹੋ ਕਾਰ ਖੋਹੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਕੌਛੜ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕਾਰ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚੋਂ ਲਾਵਾਰਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਜਸ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੋ. ਯਸ਼ਪਾਲ

ਯਸ਼ਪਾਲ ਦਾ ਜਨਮ ਝੰਗ ਦੇ ਇਕ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ 26 ਨਵੰਬਰ 1926 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਜਾਤ ਪਾਤ ਤੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ। ਉਸ ਆਪਣੇ ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਸੀ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਯਸ਼ ਜੋ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਆਰੀਆ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਪਾਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਾਲਜ ਦੇ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਉਸ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਲਿਖਿਆ, ਪਰ ਫਿਰ ਕੇਵਲ ਯਸ਼ਪਾਲ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਬੰਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਭੁਟਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਯਸ਼ਪਾਲ ਕੇਵਲ ਯਸ਼ਪਾਲ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਭੈਣ ਤੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ। ਇਕ ਭਰਾ ਫੌਜ ਵਿਚ, ਦੂਜਾ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਵਿਚ ਤੇ ਤੀਜਾ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਬਣਿਆ। ਭੈਣ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਗੁੜਗਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਆਰਡਨੈਂਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬਦਲੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਵੀ ਰਹੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 1947 ਦੀ

ਕੁਲਦੀਪ ਧੀਰ

ਫੋਨ: +91-98722-60550

ਕਤਲੇ-ਗਾਰਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਸੀ। ਯਸ਼ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦਿੱਲੀ ਆਇਆ, ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰਤ ਸਕਿਆ। ਯਸ਼ ਦੀ ਮਾਤਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇਵੀ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੂਝ ਸਿਆਣਪ, ਮੋਹ ਤੇ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੀ ਗ੍ਰਹਿਣੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪੇਕੇ ਕੋਟ ਈਸਾਸ਼ਾਹ ਸਨ। ਯਸ਼ ਦੀ ਮਾਸੀ ਲਾਇਲਪੁਰ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੱਖੋਂ ਹਾਲਾਤ ਵੱਸ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਇਟਾ, ਝੰਗ, ਲਾਹੌਰ, ਜਬਲਪੁਰ, ਲਾਇਲਪੁਰ, ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਦੇ ਗੇੜੇ ਖਾਣੇ ਪਏ। ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਬਦਲੀਆਂ, ਕੋਇਟੇ ਦਾ ਭੁਚਾਲ, ਯਸ਼ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਇਸ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਝੰਗ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ ਯਸ਼ਪਾਲ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕੋਇਟੇ ਤੁਰ ਗਿਆ। 1935 ਦੇ ਭੁਚਾਲ ਸਮੇਂ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ। ਭੁਚਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਨਕੇ ਲੈ ਗਈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਝੰਗ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਝੰਗ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਸਕੂਲ ਬਦਲੇ। ਫਿਰ ਕੋਇਟੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕੋਇਟੇ ਆ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਦਲੀ ਜਬਲਪੁਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਜਬਲਪੁਰ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ। ਦਸਵੀਂ ਉਸ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਕੀਤੀ। ਉਥੋਂ ਫਿਰ ਬਦਲੀ ਦਾ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਘੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੋ. ਯਸ਼ਪਾਲ (26 ਨਵੰਬਰ 1926-24 ਜੁਲਾਈ 2017) ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ ਅਤੇ ਹੀਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਝੰਗ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਸਨ। ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਹ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਖ ਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਚਿਰਾਗ ਜਗਾਇਆ। ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸ਼ੱਕ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮਾਸੀ ਕੋਲ ਲਾਇਲਪੁਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਇੰਟਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਨਮੂਨੀਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੁਡਾ ਕੇ ਮਾਂ ਝੰਗ ਲੈ ਆਈ। ਸਾਲ ਕੁ ਵਿਹਲਾ ਰਹਿ ਕੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ।

ਲਾਇਲਪੁਰ ਤੋਂ ਐਫ.ਐਸਸੀ. ਕੀਤੀ ਤੇ ਬੀ.ਐਸਸੀ. ਆਨਰਜ਼ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਆਨਰਜ਼ ਸਕੂਲ ਤੋਂ। ਫਾਈਨਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰੌਲੇ-ਗੌਲੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਦੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਦਿੱਲੀ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੱਟਣ ਦਿੱਲੀ ਆਇਆ ਯਸ਼ ਦਿੱਲੀ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਤ ਰਤਾ ਸੁਧਰੇ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਸਾਇੰਸ ਕਲਾਸਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਡਾ. ਡੀ.ਐਸ. ਕੋਠਾਰੀ ਤੇ ਡਾ. ਐਮ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਬੀ.ਐਸਸੀ. ਆਨਰਜ਼ 1948 ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 1949 ਵਿਚ ਐਮ.ਐਸਸੀ. ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਹੀ ਟਾਟਾ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਫੰਡਾਮੈਂਟਲ ਰਿਸਰਚ ਤੋਂ ਸੱਦਾ ਆ ਗਿਆ। ਕਾਸਮਿਕ ਕਿਰਨਾਂ, ਉਚ ਉਰਜਾ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ, ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਈਮਲਸ਼ਨ ਤਕਨੀਕ ਤੇ ਗੁਥਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਉਸ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਖਾਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਯਸ਼ਪਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਐਮ.ਐਸਸੀ. ਕਰ ਲਈ। ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਸੈਕੰਡ ਰਿਹਾ। ਪਾਸ ਹੋ ਕੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਝਨਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਯਸ਼ਪਾਲ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਹੋਇਆ। ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 1953 ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੀ ਉਸੇ ਮਲਕਾ ਨਿਰਮਲ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਖੋਜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਦਵਿਦਰ ਲਾਲ ਤੇ ਬਰਨਾਰਡ ਪੀਟਰ ਨਾਲ ਕਈ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪਹਾੜ ਗੰਜ (ਦਿੱਲੀ) ਦੀ ਸੀ ਨਿਰਮਲ। ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਉਪਰੰਤ ਅਤਿ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਤੰਗੀ ਭਰੇ ਦਿਨ ਕੱਟੇ ਸਨ ਚਾਰ ਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ। ਯਸ਼ ਤੇ

ਨਿਰਮਲ ਦੀ ਖੂਬ ਬਣੀ। ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਯਸ਼ ਨੂੰ ਮੈਸਾਚੂਸੈਟਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਛੁਟੀ ਲੈ ਕੇ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਪਤਨੀ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਨਿੱਕੀ-ਮੋਟੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਬਣ ਗਈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵੀ ਸੁਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਮਿਲੀ। ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਪੱਖੋਂ ਖੂਬ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕਲਾਊਡ ਚੈਂਬਰ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਐਕਸੈਲਰੇਟਰ (ਕਾਸਮੋਟਰੋਨ) ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਅਵਸਰ

ਵਿਚ ਉਹੀ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਈਮਲਸ਼ਨਜ਼, ਕਲਾਊਡ ਚੈਂਬਰ ਤੇ ਕਾਸਮਿਕ ਰੇਜ਼। ਬਰਨਾਰਡ ਪੀਟਰ ਮੁੰਬਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਲਜ਼ ਬੋਹਰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਕੋਪਨਹੇਗਨ ਵਿਚ ਵਿਜ਼ਿਟਿੰਗ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਜੋਂ ਲੈ ਗਿਆ।

1973 ਵਿਚ ਸਤੀਸ਼ ਭਵਨ ਤੇ ਵਿਕਰਮ ਸਰਾਭਾਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੇ ਸਪੇਸ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਫਾਊਂਡਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਅਸਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਖੇਤਰ ਸੀ ਇਹ। 1981 ਤੱਕ ਉਹ ਇਸ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਇੰਸਟਰਕਸ਼ਨਲ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ, ਐਕਸਪੋਰੀਮੈਂਟ (ਸਾਈਟ) ਦਾ



ਮਿਲੇ। ਨਿਊਟਰੀਨੋ ਕਾਸਮਿਕ ਕਿਰਨਾਂ ਤੇ ਪਾਰਟੀਕਲ ਮਿਸ਼ਰਨ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਉਸ ਨੇ। ਬੋਲਟ ਤੇ ਬਰੈਟ ਉਸ ਦੇ ਖੋਜੀ ਸਾਥੀ ਸਨ। ਮੈਸਾਚੂਸੈਟਸ ਵਿਚ ਹੀ 1957 ਵਿਚ ਯਸ਼ਪਾਲ ਦੇ ਘਰ ਪਹਿਲੇ ਬੇਟੇ ਅਨਿਲ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ 1958 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਡਾਕਟਰੇਟ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਲਈ ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਅਵਸਰ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਪਰਤਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਵਾਪਸ ਟਾਟਾ ਕੇਂਦਰ

ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸੰਚਾਰ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਿਖਿਆ ਸੰਚਾਰ ਵਿਚ ਦੇਸ਼-ਵਿਆਪੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਂਦੀ। ਡੇਢ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਕਰਵਾਏ ਤੇ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ 1976 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦਿਹਾਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੰਚਾਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਉਦਮ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 1980 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ

ਮਾਰਕੋਨੀ ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਉਹ ਬੰਬਈ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੇ ਸਪੇਸ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵਜੋਂ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਤੀਸ਼ ਭਵਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਰੋ ਦੇ ਹੈੱਡ ਕਵਾਟਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਪ੍ਰੋ. ਯਸ਼ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 1983 ਤੱਕ ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਸਾਲ ਡੇਢ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਾਇੰਸ ਐਂਡ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। 1986 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗਰਾਂਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਚਲਦੀ ਰਹੀ।

ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਇੰਟਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਅਕੈਡਮਿਕ ਸਟਾਫ਼ ਕਾਲਜ ਤੇ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਨੈੱਟਵਰਕ ਪ੍ਰੋ. ਯਸ਼ਪਾਲ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ। 1992 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਜਥਾ ਲੈ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ। 1992 ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਨੇ 'ਟਰਨਿੰਗ ਪੁਆਇੰਟ' ਨਾਂ ਦਾ ਟੀ.ਵੀ. ਸੀਰੀਅਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਡੇਢ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤੇ। ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਤੇ ਲਾਈਵ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਨੂੰ ਪੁਲਾੜੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰਹੱਸ ਸਮਝਾਏ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਆਨਲਾਈਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ। 1995 ਵਿਚ ਯਸ਼ਪਾਲ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰਿਸਰਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਣਨ ਦਾ ਮਾਣ ਮਿਲਿਆ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ 1994 ਵਿਚ ਆਰਥਰ ਕਲਾਰਕ ਐਵਾਰਡ ਤੇ 2000 ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

2004 ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਫੈਲੋ ਤੇ 2005 ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਰੀਕਲਮ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰੋ. ਯਸ਼ਪਾਲ ਨੂੰ। 2008 ਵਿਚ ਉਚੇਰੀ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। 2014 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਤੀਤ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ

ਬਾਹਰ ਮੋਹਲੇਧਾਰ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬਰਸਾਤ ਪੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਲੋਕ ਛੇਤੀ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਲਈ ਦੁਆਵਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਪੁਆਉਣ ਲਈ ਗੁੱਡੀਆਂ ਫੁਕਣਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਯੱਗ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵੀ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਵੀ ਆਸਵੰਦ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਖਿੜਕੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਣੀਆਂ

ਮੋਹਨ ਸ਼ਰਮਾ

ਫੋਨ: +91-94171-48866

ਦੀ ਸਾਂ-ਸਾਂ ਚੋਂ ਮਧੁਰ ਸੰਗੀਤ ਜਿਹਾ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਵਿੰਗਦਿਆਂ ਅਤੀਤ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ।... ਸਾਹਵੇਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਘਰ ਦੀ ਗੁਰਬਤ, ਕੱਚਾ ਘਰ ਅਤੇ ਬਾਲਿਆਂ ਦੀ ਛੱਡ। ਵੱਡੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੰਮੀ ਦਾ ਠੁੰਮਣਾ ਲਾ ਕੇ ਛੱਡ ਦੇ ਗਿਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਾਂ ਅਤੇ ਸਚਿਆਰੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੇ ਘਰ ਨੂੰ ਲਿੱਪ-ਪੋਚ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ। ਰਸੋਈ ਅਤੇ ਆਇਆਂ-ਗਿਆਂ ਲਈ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਮੋਰ-ਘੁੰਗੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਕਾਨ ਨੂੰ 'ਘਰ' ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦਾ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਹੈ। ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਅਸੀਂ ਬਜਰੀ, ਇੰਟਾਂ, ਸੀਮਿੰਟ,

ਮਾਰਬਲ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਮਹਿਲਨੁਮਾ ਮਕਾਨ ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਸਿਰਫ ਮਕਾਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਉਥੋਂ ਨਿਰਫਲ ਹਾਸੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋਚ, ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਅਤੇ ਆਇਆਂ-ਗਿਆਂ ਲਈ ਸਵਾਗਤੀ ਸ਼ਬਦ ਲੋਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਮਹਿਲਨੁਮਾ ਕੋਠੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਕਾਨ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਘਰ ਨਹੀਂ।

ਸਾਡੇ ਕੱਚੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮਸਤਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਹੇਠ ਵੀ ਸਬਰ ਅਤੇ ਸਹਿਜਤਾ ਨਾਲ ਜਿਊਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ, ਪਿਤਾ ਦਾ ਅਸੀਸਾਂ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ, ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਏਕਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਕਾਰਨ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਘਰ

ਵਿਚ ਸੰਦਲੀ ਪੌਣਾਂ ਵਗ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਕੱਚਾ ਘਰ ਬਹਿਸਤ (ਸਵਰਗ) ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਮੋਹਲੇਧਾਰ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਤੂਫਾਨ! ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਕੁਝ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੱਚੇ ਘਰ ਦੀ ਛੱਡ, ਕੰਧਾਂ ਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਖਲੋਪੜ, ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਾਣਾ ਵਰਤਣ ਦਾ ਡਰ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਬਚਾਉ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਖੋਫ ਦੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਕੰਬ ਉਠਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਛੱਡ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਵਰ੍ਹਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਲੱਕੜ ਦੀ ਪੌੜੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਨਾਲ ਛੱਡ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੋਰੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਛੱਡ 'ਤੇ

ਖੜ੍ਹਾ ਹੀ ਉਹ ਮੋਰੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਕਿਉਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਚੋਈ?” ਤੇ ਸਾਡੇ ਇਕ ਸੁਰ ਵਿਚ “ਨਹੀਂ” ਦੇ ਜਵਾਬ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਉਹ ਛੱਡ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਮੀਂਹ ਬੰਮਣ 'ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਬਾਲ ਮਨ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ- ‘ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਮੀਂਹ ਬੰਮਿਆ ਹੈ।’

ਹੁਣ ਮੈਂ ਸ਼ਹਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਫੁੱਲਾਂ-ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਆਪਣਾ ਘਰ ਵੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਹੰਢਾਇਆ ਗੁਰਬਤ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਮੇਰੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਬਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਰਵਾਜ਼ ਭਰਨ

ਦੀ ਜਾਚ ਵੀ ਸਿਖਾਈ। ਸੋਚਾਂ ਦੀ ਪਗਡੰਡੀ 'ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੂਜੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਦਿਨ-ਕੱਟੀ ਲਈ ਕੱਚਾ ਕੋਠਾ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਚੇਤਾ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਕੇ, ਰੇਨਕੋਟ ਪਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਗਲੀ ਵਿਚ ਵਹਿ ਰਹੇ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਛੱਪਲ ਛੱਪਲ ਕਰਦੇ ਪੈਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਕੋਠੇ ਵੱਲ ਆਪ-ਮਹਾਰੇ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਠੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਕੰਬਦੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ‘ਕੌਣ ਹੈ ਬਾਈ?’ ਬੂਹਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, “ਬੇਦੀ ਛੱਡ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਛੇਤੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੋ।” ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਘਰ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ, ਪਰ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਅੱਡ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ, “ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਆਏ?” ਮੈਂ ਗੱਚ ਭਰ ਕੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਰ 'ਮੋਹਨ' ਵਰ੍ਹਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਡਰ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਨਾ ਹੰਢਾਵੇ...” ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਅੱਖਰੂਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਬਗੈਰ ਕੁਝ ਕਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ।

ਵੱਡੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੰਮੀ ਦਾ ਠੁੰਮਣਾ ਲਾ ਕੇ ਛੱਡ ਦੇ ਗਿਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਾਂ ਅਤੇ ਸਚਿਆਰੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੇ ਘਰ ਨੂੰ ਲਿੱਪ-ਪੋਚ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਦਿੱਖ ਵਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ। ਰਸੋਈ ਅਤੇ ਆਇਆਂ-ਗਿਆਂ ਲਈ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਮੋਰ-ਘੁੰਗੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਕਾਨ ਨੂੰ 'ਘਰ' ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦਾ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਹੈ। ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਅਸੀਂ ਬਜਰੀ, ਇੰਟਾਂ, ਸੀਮਿੰਟ, ਮਾਰਬਲ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਮਹਿਲਨੁਮਾ ਮਕਾਨ ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਸਿਰਫ ਮਕਾਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਉਥੋਂ ਨਿਰਫਲ ਹਾਸੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋਚ, ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਅਤੇ ਆਇਆਂ-ਗਿਆਂ ਲਈ ਸਵਾਗਤੀ ਸ਼ਬਦ ਲੋਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਮਹਿਲਨੁਮਾ ਕੋਠੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਕਾਨ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਘਰ ਨਹੀਂ।

ਸਾਡੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਸਾਡੇ ਗੀਤ



ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ
ਫੋਨ: 510-502-0551

ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਵੀ, ਜੰਵ ਘਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਵੀਆਂ ਵਲੋਂ ਰੱਜ ਕੇ ਭੰਗੜਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੰਵ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਾਂਵੀ ਅੱਗੇ ਭੰਗੜਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜੰਵ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੁੱਜਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਭੂਆ ਚਾਦਰ ਤਾਣ ਕੇ ਰਸਤਾ ਰੋਕ ਕੇ ਲਾਤੇ ਦੇ ਬਾਬੇ ਜਾਂ ਬਾਪ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਲਾਗ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਫਲਾ ਡੱਕਣਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਰਸਮ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਭੂਆ ਜਿਹੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਮਾਣ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਰਸਮ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹੁਰੇ ਵਲੋਂ ਵਿਆਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਲਈ ਬਾਲੀ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਕਢਵਾ ਕੇ 5 ਰੁਪਈਏ ਸ਼ਗਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਰੋਟੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਸੰਗ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੀ ਕਿ ਲਾਵਾਂ-ਫੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਪਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਪਰਾਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਹੁਰੇ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਾਵਾਂ-ਫੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਆਹ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਹੀ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਰਸਮ ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਬਾਲੀ ਕਢਵਾ ਕੇ ਜੰਵ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲਈ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੋਟੀ ਵਿਆਂਦਤ ਜੋੜੇ ਵਲੋਂ ਇੱਕਠੇ ਖਾਧੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਲੀ ਵਿਚਲਾ ਸ਼ਗਨ 500 ਰੁਪਈਏ ਜਾਂ ਵੱਧ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਟੀ ਵਰਤਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਕੇ-ਸੰਬੰਧੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਲਾਗ ਲਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਾਗ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਟਿੱਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ।

ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਸਿੱਠਣੀਆਂ

ਕੋਰੀ ਤੇ ਤੋੜੀ ਅਸੀਂ ਚਿੰਨ੍ਹੀਆਂ ਗੁੱਲੀਆਂ
ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਲਾੜਾ ਕੱਢਦਾ ਬੁੱਲ੍ਹੀਆਂ।
ਰੋਟੀ ਭਜਾਉਣੀ ਪਈ...
ਰੋਟੀ ਭਜਾਉਣੀ ਪਈ,
ਬੇਲੱਜਿਓ ਲੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਈਂ।

ਲਾੜਾ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਠਾਕੁਰ ਦਵਾਰੇ
ਚੁਣ ਚੁਣ ਢੀਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਮਾਰੇ।
ਇਹ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਈਂ...
ਇਹ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਈਂ,
ਬੇਲੱਜਿਓ ਲੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਈਂ।

ਸਭ ਗੈਸ ਬੁਝਾ ਦਿਓ ਜੀ,
ਸਾਡਾ ਕੁੜਮ ਬੈਟਰੀ ਵਰਗਾ।
ਸਾਨੂੰ ਸੱਚ ਨਾ ਆਵੇ ਜੀ,
ਵੀਰ ਜੀ ਬਟਨ ਦਬਾ ਕੇ ਦੇਖੋ।

ਸਭ ਦੇਸੀ ਬੰਦੇ ਜੀ,
ਸਾਡਾ ਕੁੜਮ ਵਲੈਤੀ ਤੋਤਾ।
ਸਾਨੂੰ ਸੱਚ ਨਾ ਆਵੇ ਜੀ,
ਵੀਰ ਜੀ ਚੂਰੀ ਪਾ ਕੇ ਦੇਖੋ।

ਸਭ ਕੋਠੀਆਂ ਭੰਨ ਦਿਓ ਜੀ,
ਸਾਡਾ ਕੁੜਮ ਭੜੋਲੇ ਵਰਗਾ।
ਸਾਨੂੰ ਸੱਚ ਨਾ ਆਵੇ ਜੀ,
ਵੀਰ ਜੀ ਛੋਲੇ ਪਾ ਕੇ ਦੇਖੋ।

ਲਿਆਓ ਕੜਾਹੀ ਤਲੋ ਕਰੇਲੇ,
ਕੁੜਮ ਦੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ 12 ਫੇਲੇ।
ਘਰ ਦਾ ਇੱਜਤ ਬਣਾਇਆ, ਕੇ ਕੁੜਮਾ,

ਦੁਪਹਿਰ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ: ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਗੀਤ

ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ ਦੀ ਕਾਨੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਗੜ੍ਹਦ 'ਸਾਡੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਸਾਡੇ ਗੀਤ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਲ-ਪਲ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਪਰੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ-ਰਿਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਨਾਏ ਲੋਕ ਗੀਤ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਹਨ। ਨੀਲਮ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੱਦ ਲਾਈ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਖਾਣੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਗਾਥਾ ਛੇੜੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਘਰ ਦਾ ਇੱਜਤ ਬਣਾਇਆ।

ਲਿਆਓ ਗਾਰਾ ਕਰੋ ਕੜਾਹੀ,
ਕੁੜਮ ਦੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਸਿਪਾਹੀ।
ਘਰ ਦਾ ਬਾਣਾ ਬਣਾਇਆ ਕੇ ਕੁੜਮਾ,
ਘਰ ਦਾ ਬਾਣਾ ਬਣਾਇਆ।
ਕਿਸੇ ਤਾਏ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਗੀਤ ਗਾਉਣ
ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਤਾਈਆਂ ਚਾਚੀਆਂ ਇਹ
ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀਆਂ:

ਲਿਆਓ ਗਾਰਾ ਕਰੋ ਕੜਾਹ।
ਤੁਸੀਂ ਗਾਵੋ ਕੁੜੀਓ ਨੀ,
ਤਾਏ ਦਾ ਇਹੋ ਸੁਭਾਅ।
ਤੁਸੀਂ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਿਓ ਨੀ,
ਤਾਏ ਦਾ ਇਹੋ ਸੁਭਾਅ।

ਲਾੜਾ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਗਮ ਖਾ ਗਿਆ,

ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ,
ਹਰ ਗੰਗਾ ਬਈ ਹਰ ਗੰਗਾ।
ਏਥੇ ਕਰ ਦਉਂ ਜ਼ੋਰੇ ਦਾ ਦਾਨ,
ਹਰ ਗੰਗਾ ਬਈ ਹਰ ਗੰਗਾ।

ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕੋਠੜੀਏ,
ਤੈਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਆਟਾ।
ਕੁੜਮਾਂ ਜ਼ੋਰੇ ਉਧਲ ਚੱਲੀ,
ਲੈ ਕੇ ਧੌਲਾ ਝਾਟਾ।
ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕੋਠੜੀਏ,
ਤੈਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਦਾਣੇ।
ਕੁੜਮਾਂ ਜ਼ੋਰੇ ਉਧਲ ਚੱਲੀ,
ਲੈ ਕੇ ਚਾਰ ਨਿਆਣੇ।
ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕੋਠੜੀਏ,
ਤੈਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਭੇਲੀ।
ਕੁੜਮਾਂ ਜ਼ੋਰੇ ਉਧਲ ਚੱਲੀ,

ਆਪਾਂ ਦੋਨੋਂ ਟੋਲੀਏ,
ਤੂੰ ਕਰ ਛੱਤਰੀ ਦੀ ਛਾਂ।

ਮੱਕੀ ਦਾ ਦਾਣਾ ਕੋਠੇ 'ਤੇ,
ਵਿਚੋਲਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਝੋਟੇ 'ਤੇ।

ਮੱਕੀ ਦਾ ਦਾਣਾ ਟਿੱਡ ਵਿਚ ਨੀ,
ਵਿਚੋਲਾ ਨਈਂ ਰੱਖਣਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਨੀ।

ਸਾਲੇ ਲਾਤੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ,
ਰਾਤੀਂ ਅੰਮਾਂ ਕਿਥੇ ਸੀ?
ਸਾਡੇ ਬੁੱਢਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ,
ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ ਖੇਡੋਗੀ।
ਨਖਰੇ ਖੇਡਣ ਨਾ ਜਾਣੇ,
ਪਹਿਲੀ ਬਾਜੀ ਹਾਰੇਗੀ।
ਸਾਲੇ ਲਾਤੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ,

ਨਾਲ ਲਿਆ ਵੇ ਭੈਣ ਨੂੰ,
ਸਾਨੂੰ ਭਾਬੇ ਆਖਣ ਦਾ ਚਾਅ।

ਸਾਲਿਆ ਲਾੜਿਆ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੀਂ,
ਵੇ ਗਰੇੜਾ ਨਾ ਕਰੀਂ।
ਵੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਸਿੱਠਣੀਆਂ,
ਲੜਾਈ ਦੇ ਮਿਹਣੇ,
ਅਸੀਂ ਨਿੱਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ,
ਵੇ ਰੋਜ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ।

ਆਇਓ ਵੇ ਤੂੰ ਆਇਓ ਵੇ,
ਦੱਸ ਮਾਂ ਕਿਥੇ ਛੱਡ ਆਇਓ ਵੇ।
ਆਉਂਦੀ ਏ ਬਈ ਆਉਂਦੀ ਏ,
ਸੁਰਖੀ ਬਿੰਦੀ ਲਾਉਂਦੀ ਏ।

ਇਹ ਸਿਲ੍ਹਿਆ ਕਿਧਰ ਦੀ ਆਈ,
ਵੀਰ ਜੀ! ਸਿਲ੍ਹਿਆ ਕਿਧਰ ਦੀ ਆਈ।
ਪਕੌੜੇ ਵੀ ਖਾ ਗਏ ਚਾਹ ਵੀ ਪੀ ਗਏ,
ਪਲੇਟਾਂ ਦੀ ਕਰ ਗਏ ਸਫਾਈ।
ਵੀਰ ਜੀ! ਸਿਲ੍ਹਿਆ ਕਿਧਰ ਦੀ ਆਈ।

ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ: ਰਸਮ ਅਤੇ ਗੀਤ

ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਵਿਆਹ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਨੂੰ ਝੰਡੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੰਵ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲਈ ਕੋਰੇ (ਖੱਦਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ) ਵਿਛਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਅਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਬਣੇ ਦੇਸੀ ਪੱਖੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਮ ਦੀਆਂ ਝਾਲਰਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੁੜੀ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੀ ਜੰਵ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਖੇ ਝੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਹੱਥ ਦੇ ਬਣੇ ਪੱਖਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਪੱਖੇ ਜਾਂ ਏ ਸੀ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਿੱਠਣੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਰਸਮ ਲੱਪ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵੇਲੇ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਸਨ:

ਕੋਰੇ ਝਾਤ ਕੇ ਵਿਛਾਇਓ ਮੇਰੇ ਵੀਰਿਓ ਜੀ,
ਆਇਆਂ ਸਾਜਨਾਂ ਨੂੰ।
ਆਦਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾਇਓ ਮੇਰੇ ਵੀਰਿਓ ਜੀ,
ਖਾਣਾ ਸੋਧ ਕੇ ਖਿਲਾਇਓ ਮੇਰੇ ਵੀਰਿਓ ਜੀ।

ਸਾਡਾ ਇਹੋ ਈ ਮੁੰਡਾ ਕੁਆਰਾ।
ਪੱਖਾ ਝੱਲੇ ਨੂੰ ਦਿਓ ਛੁਹਾਰਾ।
ਸਾਡਾ ਇਹੋ ਈ ਮੁੰਡਾ ਕੁਆਰਾ।
ਸਾਡਾ ਇਹੋ ਈ ਮੁੰਡਾ ਕੁਆਰਾ,
ਹੱਥ ਧਵਾਉਂਦੇ ਨੂੰ ਦਿਓ ਛੁਹਾਰਾ।

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜੰਵ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਕੰਜਰੀ, ਨੱਚਣ ਜਾਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲਿਆਏ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਨੱਚਣ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਹੀ 'ਕੰਜਰੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਿੱਠਣੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਜੰਵ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਹੈਸੀਅਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗਾਇਕ ਬੁਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੰਵ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ, ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਮਾਂ, ਭੈਣਾਂ, ਭਾਬੀਆਂ ਆਦਿ ਨੱਚ-ਨੱਚ ਧਰਤੀ ਹਿਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ:

ਵਿਹੜੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ, ਬਾਸ ਦੀ ਵੰਝਲੀ,
ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਆਂਦੀ ਮੇਰਾਂ ਵੇ ਕੰਜਰੀ।
ਭੈਣ ਨਚਾਉਣੀ ਪਈ...
ਭੈਣ ਨਚਾਉਣੀ ਪਈ,
ਬੇਲੱਜਿਓ ਲੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ!
ਜੇ ਕੋਈ ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਨਾ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਗਾਇਆ

ਜਾਂਦਾ ਸੀ।
ਤੇਰੀ ਅੰਬਰ ਭਾਉਂਦੀ ਵੇ,
ਕੁੜਮਾਂ ਲਾਲਚੀਆ।
ਤੇਰੀ ਅੰਬਰ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਵੇ,
ਕੁੜਮਾਂ ਲਾਲਚੀਆ।
ਤੇਰੀ ਛੁੱ-ਛੁੱ ਕਰ ਗਈ ਵੇ,
ਕੁੜਮਾਂ ਲਾਲਚੀਆ।



ਸੁੱਕ ਕੇ ਤਵੀਤ ਹੋ ਗਿਆ।
ਅੰਮਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਕੈਦ ਹੋ ਗਿਆ,
ਸਾਡੇ ਭਾਣੇ ਨੌਕਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਲਾੜਿਆ ਪੱਗ ਲਿਆਂਦੀ ਮੰਗ ਕੇ,
ਆਪੇ ਈ ਲਈ ਰੰਗਾ।
ਅੜਿਆ ਪੱਗ ਵਾਲੇ ਮੁੱਲ ਮੰਗਦੇ,
ਕਿਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਪਾ।

ਨਾਲੇ ਲਾੜਾ ਬਹਿ ਕੇ ਖਾ ਗਿਆ,
ਨਾਲੇ ਲੈ ਗਿਆ ਪੱਲੇ-ਰੁਮਾਲ ਪੱਲੇ।
ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਭੈਣਾਂ ਪੁੱਛੋ,
ਇਹ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੱਲੇ-ਰੁਮਾਲ ਪੱਲੇ।
ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਖਾ ਲਾ ਭੈਣੋਂ,
ਨਵੇਂ ਯਾਰਾਂ ਨੇ ਘੱਲੇ-ਰੁਮਾਲ ਪੱਲੇ।

ਰਾਤੇ ਦਾ ਖੱਟਾ ਬੁੱਸ ਗਿਆ...
ਨਵਾਂ ਜਵਾਈ ਵਿਹੜੇ ਵੜਿਆ,
ਪੁਰਾਣਾ ਜਵਾਈ ਹੁੱਸ ਗਿਆ।
ਰਾਤੇ ਦੇ ਖੱਟੇ ਨੂੰ ਤਾਰ ਪਈ...
ਨਵਾਂ ਜਵਾਈ ਵਿਹੜੇ ਵੜਿਆ,
ਪੁਰਾਣਾ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਪਈ।

ਹਰੇ ਵੇ ਸਾਫ਼ੇ ਵਾਲਿਆ,
ਤੇਰੇ ਸਾਫ਼ੇ ਤੇ ਬੈਠੀ ਜੂੰ।
ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਛੱਡੀਆਂ ਗੋਰੀਆਂ,
ਤੇਰੀ ਗੋਰੀ ਨੇ ਛੱਡੀਆਂ ਤੂੰ।

ਕੁੜਮ ਤਾਂ ਚੱਲਿਆ ਗੰਗਾ ਨਹਾਉਣ,
ਹਰ ਗੰਗਾ ਬਈ ਹਰ ਗੰਗਾ।
ਪਹਿਲੇ ਗੋਤੇ ਗਿਆ ਪਤਾਲ,
ਹਰ ਗੰਗਾ ਬਈ ਹਰ ਗੰਗਾ।
ਮੱਛੀ ਨੇ ਫਤ ਲਿਆ ਮੁੱਛ ਦਾ ਵਾਲ,
ਹਰ ਗੰਗਾ ਬਈ ਹਰ ਗੰਗਾ।

ਲੈ ਕੇ ਛੱਤੂ ਤੇਲੀ।

ਕੁੜਮਾਂ ਜ਼ੋਰੇ ਸਾਡੇ ਆਈ,
ਘੱਗਰੀ ਲਿਆਈ ਪਾਟੀ।
ਸਮਾ ਲੈ ਨੀ,
ਸਮਾ ਲੈ ਦਾਦੀ ਸਾਡੀ।
ਕੌਣ ਜੋ ਉਹਦੇ ਧਾਗੇ ਵੱਟੇ,
ਕੌਣ ਜੋ ਲਾਵੇ ਟਾਕੀ।
ਸਮਾ ਲੈ ਨੀ,
ਸਮਾ ਲੈ ਦਾਦੀ ਸਾਡੀ।
ਮੁੰਡੇ ਸਾਡੇ ਧਾਗੇ ਵੱਟਣ,
ਓਹੀਓ ਲਾਵਣ ਟਾਕੀ।
ਸਮਾ ਲੈ ਨੀ,
ਸਮਾ ਲੈ ਦਾਦੀ ਸਾਡੀ।

ਲਾੜਿਆ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਵੇ,
ਕਿਉਂ ਲਵੇਂ ਪਰਾਈਆਂ ਬਿੜਕਾਂ?
ਘਰ ਭੈਣ ਕੁਆਰੀ ਕੰਨਿਆਂ,
ਤੂੰ ਉਹਦਾ ਦੇ ਦੇ ਸਾਕ ਵੇ।
ਕਿਉਂ ਲਵੇਂ ਪਰਾਈਆਂ ਬਿੜਕਾਂ?
ਤੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਲ ਝਾਕ ਵੇ।

ਚਾਦਰ ਵੇ ਕੁੜਮਾ ਮੇਰੀ ਪੰਜ ਗਜ਼ੀ,
ਵਿਚ ਗੁਲਾਬੀ ਫੁੱਲ।
ਜਦ ਮੈਂ ਨਿਕਲੀ ਪਹਿਨ ਕੇ,
ਤੇਰੀ ਸਾਰੀ ਜਨੇਤ ਦਾ ਮੁੱਲ।

ਚੁਟਕੀ ਵੇ ਮਾਰਾਂ ਰਾਖ ਦੀ,
ਤੈਨੂੰ ਖੋੜਾ ਲਮਾਂ ਬਣਾ।
ਨੌਂ ਮਣ ਛੋਲੇ ਲੱਦ ਕੇ,
ਤੈਨੂੰ ਪਾਮਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਰਾਹ।

ਮੇਰੀ ਵੇ ਖੋਹ ਗਈ ਜੀਜਾ ਆਰਸੀ,
ਤੇਰੀ ਵੇ ਖੋਹ ਗਈ ਮਾਂ।

ਰਾਤੀਂ ਭੈਣਾਂ ਕਿੱਥੇ ਸੀ?
ਸਾਡੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ,
ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ ਖੇਡੋਗੀ।
ਨਖਰੇ ਖੇਡਣ ਨਾ ਜਾਣੇ,
ਪਹਿਲੀ ਬਾਜੀ ਹਾਰੇਗੀ।

ਤਿਲ ਛਟੋਂਦੀਏ ਨੀ,
ਕੁੜਮੇ ਜ਼ੋਰੇ ਨੀ ਛਨਾਰੇ!
ਖਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਮੱਝੀਆਂ ਨੀ,
ਤੇਲ ਬਲੇ ਨੀ ਚੁਬਾਰੇ!

ਕੁੜਮਾਂ ਜ਼ੋਰੇ ਨੂੰ ਨਚਾ ਲਾ ਵੇ,
ਪਿੱਪਲੀ ਦੇ ਹੇਠ।
ਪੈਰੀਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਪਵਾ ਲਾ ਵੇ,
ਪਿੱਪਲੀ ਦੇ ਹੇਠ।
ਸਾਡੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਾ ਵੇ,
ਪਿੱਪਲੀ ਦੇ ਹੇਠ।
ਉਤੋਂ ਵਾਰਨੇ ਕਰਾ ਲਾ ਵੇ,
ਪਿੱਪਲੀ ਦੇ ਹੇਠ।
ਅੱਖਾਂ ਤੱਤੀਆਂ ਕਰਾ ਲਾ ਵੇ,
ਪਿੱਪਲੀ ਦੇ ਹੇਠ।

ਮੇਰੇ ਕਾਟੇ ਦੀ ਲੰਮੀ ਲੰਮੀ ਡੋਰ,
ਕਾਟੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਆ।
ਲਾਤੇ ਦੀ ਅੰਮਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ ਚੋਰ,
ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੱਸ ਪੈਂਦੀ ਆ।

ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜੀਜਾ,
ਮਾਰਾਂ ਖੁਰਲੀ ਦੇ ਵਿਚ।
ਆਈਆਂ ਮੱਝਾਂ ਚਰ ਗਈਆਂ,
ਤੈਨੂੰ ਪੱਥਾਂ ਗੋਹੇ ਵਿਚ।

ਤੈਨੂੰ ਵੇ ਘੋੜਾ ਭੇਜਦੀ ਜੀਜਾ,
ਮੇਰਾ ਘੋੜਾ ਚਾਰ ਕੇ ਆ।

**ਪਰਦੇਸ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਰੌਂਗਟੇ
ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ**

**ਸ਼ੌਰਟ ਕੱਟ ਵਾਇਆ
ਲੌਂਗ ਰੂਟ-3**



ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬਲ
ਫੋਨ: 34602835897

ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹੋ...

ਟ੍ਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਵੱਲੋਂ ਤੁਰੰਤ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜਣ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬਲ ਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਕਟਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਜੀਪਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲੱਗਿਆ, ਕੁਝ ਅਣਹੋਇਆ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ! ਫਿਰ ਇਕ ਏਜੰਟ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਹਰ ਥਾਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ! ਹਰ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਿਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਵਸੀ ਨੇ ਹੌਲ ਪਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਹਰ ਕੋਈ ਅਚਾਨਕ ਸਿਰ ਪਈਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅਗਲੇ ਮੁਕਾਮ ਲਈ ਤਾਂਘਦਾ। ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੋ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ...

ਦੋ ਜੀਪਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਹਾਰਾ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰੇਤ ਖਿੰਡਾਉਂਦੀਆਂ, ਪੂਰੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਦੌੜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਦੋ ਅਧੇੜ, ਦੋਗਲੀ ਨਸਲ (ਹਬਸੀ-ਮੋਰੋਕੀ) ਦੇ ਡੌਕਰ ਅਤੇ ਦੋ ਸਹਾਇਕ ਹਬਸੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਨੂੰ ਖੋਰੇ ਕਿਹੜਿਆਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਘੜੀਸੀ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਸਨ!

ਜੀਪਾਂ ਵਾਕਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਸਨ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇੰਜ ਦੌੜਦੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਸੜਕ 'ਤੇ ਚਲਦੀਆਂ ਹੋਣ। ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਟਿੱਬਿਆਂ-ਧੋੜੀਆਂ ਤੋਂ ਉਛਲ ਕੇ ਡਿੱਗਦੀਆਂ ਤਾਂ ਘਾਤਕ ਝਟਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਜਰ-ਪੰਜਰ ਢਿੱਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਸਮੁੱਚਾ ਜਿਸਮ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੀਕਰ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦਾ। ਦੋ ਵਕਫਿਆਂ ਵਿਚ 1-1 ਘੰਟੇ ਦੇ ਆਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਬਿਸਕੁਟ, ਪਾਣੀ, ਚਾਹ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ, ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਉਹ ਬੇਰਹਿਮ ਸਫਰ ਪੂਰੇ ਹਨ, ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਡਿਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਲਟੀਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਡਰਾਇਵਰ ਜਿਵੇਂ ਬੁੱਚੜਾਂ ਵਾਲੀ ਨਸਲ ਵਿਚੋਂ ਸਨ, ਅੰਨ੍ਹੀ ਚਾਲੇ ਗੱਡੀਆਂ ਭਜਾਉਂਦੇ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਯਤਨਾਂ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਦਕਾ ਜੀਪਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਫੜੀ, ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜੇ ਬੈਠੇ ਕਿਸੇ ਨਾਗਵਾਰ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਭੈਅ ਨਾਲ ਖੋਫਜ਼ਦਾ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੱਲਾਦਾਂ ਦੀ ਹੌਲਨਾਕ ਡਰਾਇਵਰੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਨੂੰ ਆਸਤਿਕ ਬਣਾ ਛੱਡਿਆ। ਰਹਿ ਰਹਿ ਕੇ ਰੱਬ ਰੱਬ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਇਕ ਉਚੇ ਟਿੱਲੇ ਤੋਂ ਜੀਪ ਐਸੀ ਉਛਲ ਕੇ ਡਿੱਗੀ ਕਿ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦਾ ਮਣਕਾ ਟੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤਿੜਕ ਜ਼ਰੂਰ ਗਿਆ ਹੋਣਾ। ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀ ਲਹਿਰ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਆਰੀਆਂ ਫੇਰਦੀ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ, ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਗਿਆ। ਮੂੰਹੋਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਦ-ਦੁਆਵਾਂ ਦਾ ਤੂਫਾਨ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਚੀਕ-ਚਹਾੜਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜੀਪ ਰੁਕ ਗਈ, ਡੌਕਰ (ਡੌਕੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਮਕਬੂਲ ਨਾਮਕਰਨ) ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਅਰਬੀ ਦੇ ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਹਿੰਸਕ ਸ਼ਬਦ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਫਰ ਮੌਤ ਦੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬਲ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਪੇਨ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਥੇ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕਹਾਣੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੋਥੀ 'ਸ਼ੌਰਟ ਕੱਟ ਵਾਇਆ ਲੌਂਗ ਰੂਟ' ਰਾਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਲੂੰ-ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਰਾਹੀਂ ਪਿੜ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਲਾਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮੂੰਹ-ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਅੱਥਰੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਭਰਨ ਲਈ ਤਾਂਘਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਹਾੜ ਬੱਝਣ ਦਾ ਦਰਦ ਵੀ ਹੰਢਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ... ਤੇ ਪੈਰੀਂ ਬੱਝੇ ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਡਣਾ ਅਜੇ ਤਕ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਪਰ ਅਮਰੀਕ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਪਹਾੜ ਸਣੇ ਉਡਣਾ ਪਿਆ! ਦੇਸ ਤੋਂ ਪਰਦੇਸ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਇਸ ਮਾਰਮਿਕ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਕਿਸ਼ਤ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਚਿੱਥਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦੇ ਠੰਢੇ ਪੈ ਗਏ। ਜੀਪ ਫਿਰ ਚੱਲੀ, ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਮੁੰਡੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸਪੀਡ ਬ੍ਰੇਕ ਪੈਂਦੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਕੁ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸੂਈ ਫਿਰ ਸਪੀਡਮੀਟਰ ਦੇ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਫੂਹਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ। ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਦ-ਦੁਆਵਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਭਿਆਨਕ, ਬਦਤਰ, ਗਲੀਜ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹੈਰਤਅੰਗੇਜ਼ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਐਸੀਆਂ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਸਭਿਅਕ ਤੇ ਮਲੂਕ ਸ਼ਖਸ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਰੁਕਣ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਮਰਨ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ!

ਸਾਨੂੰ ਉਦੋਂ ਚੈਨ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਨਹਿਰ ਕਿਨਾਰੇ ਜੀਪਾਂ ਰੁਕੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਕੋ ਵਾਰ, ਇੰਨਾ ਸਾਰਾ ਇਕੱਠਾ ਪਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਰਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਸਭ ਦੇ ਸਿਰ-ਮੂੰਹ, ਕੱਪੜੇ ਰੇਤ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਸਨ। ਭੁੱਖ-ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਸੀ। ਦਿਨ ਭਰ ਜਿਵੇਂ ਦੋਜ਼ਖ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਝਲਸਦੇ ਰਹੇ ਸਾਂ।

ਅਸੀਂ ਸਫਰ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਬਦਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਭ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਸਫਰ ਇਕ-ਦੋ ਦਿਨ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ 5-6 ਦਿਨਾਂ ਦਾ; ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਸਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਲਰ, ਯੂਰੋ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੈਅਸ਼ੁਦਾ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਹੀ ਮਿਲਣੇ ਸਨ। ਜੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਮੁਰਦਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਧਾਰਨ ਫੀਸਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣਾ!

ਕਾਫੀ ਵੱਡੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਨਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੀਪਾਂ ਘੰਟੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਪੁਲ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਪੁਲਿਸ ਚੈਕਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਥੋਂ ਸਾਡੇ ਸਮੇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੰਘਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਣਾ।

ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਰੱਜ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ, ਨਹਾਤੇ-ਧੋਤੇ, ਪਰ ਖਾਣਾ ਫਿੱਛ ਭਰਨ ਜੋਗਾ ਵੀ ਨਾ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਇਕ ਸੁੱਕਾ ਗੋਲ ਬਰੈੱਡ (ਖੋਬਸ) ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਕੁਤਰੀ-ਮਸਲੀ ਮੱਛੀ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਡੱਬੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਕੁ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਸਥਾਈ ਡੌਕਰਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਇੰਨਾ ਕੁ ਖਾਣਾ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਮੱਛੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ, ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸੁੱਕੇ ਬਰੈੱਡ ਸੰਘ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਲੰਘਾਏ।

ਕਿਸੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਦਾ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਰੇਤ ਦੇ ਉਚੇ-ਵਿਸ਼ਾਲ ਟੀਲੇ ਦਿਸਦੇ ਸਨ। ਜੀਪਾਂ ਪੂਰੀ ਗਤੀ ਅਤੇ ਜਾਨ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇੰਜ ਗਿਰਦੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਪਲਟੀਆਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਪਲਟੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਿਲਮੀ ਸਟੇਟ ਸੀਨ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਤਰਨਾਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਫਿੱਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਏ। ਡਰ ਨਾਲ ਲੋਰਾਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਖੌਫ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਤਲੀਆਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਨਿਕਲ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਰਸਤੇ ਸਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰੂਰ ਡਰਾਇਵਰੀ ਸੀ ਕਿ ਗੱਡੀ ਦੀ ਉੱਡਾਲ ਅਤੇ ਗਿਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਦਿਲ ਉਛਲ ਕੇ ਸੰਘ ਵਿਚ ਜਾ ਫਸਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਭੁੜਕ ਕੇ ਪਤਾਲੂਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਮੈਂ ਤੁਰਦਿਆਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ, ਮੀਟ-ਮੱਛੀ ਨਹੀਂ ਖਾਵਾਂਗਾ। ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਮਾਲੀ (ਮੁਲਕ ਦਾ ਨਾਂ) ਵਿਚ ਉਮੀਦੋਂ ਬਾਹਰੇ ਅਤੇ ਨਾ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਬਣੇ ਬੇਹੂਦਾ ਜਿਹੇ ਮੀਟ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈਂ ਇਸ ਸੋਚ ਤਹਿਤ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਪੇਨ ਪਹੁੰਚਣ ਤਕ ਮਾਸ-ਮੱਛੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ। ਆਖਿਰ ਕੁਝ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਸੀ। ਕਿਸ ਨੂੰ ਖਬਰ ਸੀ, ਇਕ ਇਕ ਬੁਰਕੀ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਬੂੰਦ ਪਾਣੀ ਲਈ ਤਰਸਣਾ ਤੇ ਤੜਫਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਸੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਸੀਂ ਡੇਢ ਕੁ ਘੰਟਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਡੌਕਰਾਂ ਨੇ ਉਠਣ ਲਈ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਬਕਦੇ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸੁਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਇਸ ਵਾਰ 39ਵਾਂ ਆਖਿਰੀ ਬੰਦਾ ਮੈਂ ਸਾਂ ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਜੀਪਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸ਼ਸ਼ੇਪੰਜ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ-ਇਧਰ ਚੜ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਉਧਰ। ਜੀਪਾਂ ਚੱਲ ਪਈਆਂ। ਮੈਂ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਸਾਂ ਚੜ੍ਹਿਆ।

39ਵਾਂ ਬੰਦਾ ਦੋਹਾਂ ਜੀਪਾਂ ਵਿਚ 'ਸੈਂਟ' ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸੁਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਫਾਲਤੂ ਬੋਝ ਸੀ,

ਜੀਪਾਂ ਵਾਕਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਸਨ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇੰਜ ਦੌੜਦੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਸੜਕ 'ਤੇ ਚਲਦੀਆਂ ਹੋਣ। ਭਰਪੂਰ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਟਿੱਬਿਆਂ-ਧੋੜੀਆਂ ਤੋਂ ਉਛਲ ਕੇ ਡਿੱਗਦੀਆਂ ਤਾਂ ਘਾਤਕ ਝਟਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਜਰ-ਪੰਜਰ ਢਿੱਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਸਮੁੱਚਾ ਜਿਸਮ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੀਕਰ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦਾ। ਦੋ ਵਕਫਿਆਂ ਵਿਚ 1-1 ਘੰਟੇ ਦੇ ਆਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਬਿਸਕੁਟ, ਪਾਣੀ, ਚਾਹ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ, ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਉਹ ਬੇਰਹਿਮ ਸਫਰ ਪੂਰੇ ਹਨ, ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਜੀਵ ਸੀ ਜੋ ਦੂਜੀ ਜੀਪ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣਾ ਸੀ! ਸਾਡੇ ਥੱਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀਆਂ 8-8 ਵੱਡੀਆਂ ਕੈਨੀਆਂ ਸਨ, ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਡੀਜ਼ਲ ਭਰੇ ਡਰੰਮ ਸਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਬੈਗ-ਝੋਲੇ ਸਨ। ਇਹ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਿਸੇ ਡਰਾਉਣੇ ਅੰਜਾਮ ਵੱਲ ਸਾਫ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਨਾ ਗੋਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਜੀਪਾਂ ਦੇ ਹੁਝਕੇ-ਝਟਕੇ ਦੱਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਾਫੀ ਉਚੀਆਂ-ਨੀਵੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਨੇ। ਫਿਰ ਇਕ ਜੀਪ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿਸੇ ਤਕਨੀਕੀ ਖਰਾਬੀ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ 3-4 ਘੰਟੇ ਦੀ ਸੁਖਦ ਨੀਂਦ ਨਸੀਬ ਹੋ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਅੜ-ਧੜ ਕੇ 19-19 ਬੰਦੇ ਫਿਰ ਚੜ੍ਹੇ; 20ਵਾਂ ਕਿਧਰ ਬੈਠੇ? ਦੋਨੋਂ ਪਾਸਿਉਂ ਧੱਕੇ ਪੈਂਦੇ- 'ਉਧਰ ਜਾ, ਉਧਰ ਜਾ।' ਉਹ ਚੀਕਦਾ-ਕਲਪਦਾ ਕਿਸੇ ਜੀਪ ਵਿਚ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਦੂਜੀ ਜੀਪ ਵਾਲੇ ਸੌਖਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ-ਫੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਸਕਣਗੇ! ਜੀਪਾਂ ਚੱਲੀਆਂ, ਤੇ ਬਸ ਇੰਜ ਚੱਲੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ-ਮੌਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਪਿੱਛੇ ਛੁੱਟਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਪਤਾਲ ਵਿਚ ਧਸਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ!

ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਛੋਟੇ ਕੰਡਿਆਲੇ ਰੁੱਖ, ਬੂੜੇ-ਝਾੜ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਵੀ ਲੋਪ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਾਫ-ਪੱਧਰ, ਜਿਧਰ ਦੇਖੋ ਰੇਤ ਹੀ ਰੇਤ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਵਕਤ-ਦਰ-ਵਕਤ ਬਦਲਦੇ ਪੜਾਅ, ਇਹ ਵਖਰੇਵੇਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਧਰੇ ਪਹਾੜ-ਖਾਈਆਂ, ਕਿਧਰੇ ਸਮੁੰਦਰ, ਕਿਧਰੇ ਬਰਫ, ਕਿਤੇ ਹਰਿਆਲੀ-ਜੰਗਲ ਤੇ ਕਿਤੇ ਰੇਤ-ਪਥਰਾਟ। ਸਭ ਕੁਝ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਵੰਗਾਂ, ਖੋਜਾਂ, ਰੋਮਾਂਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਜਾਂਦਾ



ਜਾਨ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇੰਜ ਡਿਗਦੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਵੀ ਪਲਟੀਆਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਪਲਟੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਿਲਮੀ ਸਟੇਟ ਸੀਨ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਤਰਨਾਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਅੱਗੇ ਫਿੱਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਏ। ਡਰ ਨਾਲ ਲੋਰਾਂ ਨਿਕਲ ਨਿਕਲ ਪੈਂਦੇ। ਭਿਆਨਕ ਰਸਤੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰੂਰ ਡਰਾਇਵਰੀ ਸੀ ਕਿ ਗੱਡੀ ਦੇ ਉਛਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਦਿਲ ਉਛਲ ਕੇ ਸੰਘ ਵਿਚ ਜਾ ਫਸਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਭੁੜਕ ਕੇ ਪਤਾਲੂਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਜੀਪਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਈ ਦੌੜਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਬਸ ਦੌੜਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹੀਆਂ। ਅੱਗ ਵਰ੍ਹਾਉਂਦੀ ਤਿਖੜ ਦੁਪਹਿਰ ਵਿਚ ਆਖਰ ਦੋ ਕੁ ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਭ ਨੇ ਦੋ ਲੋਈਆਂ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ ਤੇ ਜੀਪਾਂ ਥੱਲੇ ਵੜ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚੌਲ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਧੇ।

ਇਕ ਹੋਰ ਜੀਪ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਡੌਕਰ ਆਰਾਮ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਜੀਪ ਲਈ ਰੁਕੇ ਸਨ। ਫਿਲਹਾਲ ਇਹ ਵੀ ਰਾਹਤ ਵਾਲੀ ਖਬਰ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਸਫਰ ਤਿੰਨ ਜੀਪਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਹੁਣ 13-13 ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਜੀਪਾਂ ਤੁਰ ਪਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਲੇ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ-ਫੁੱਲ੍ਹੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਾਡਾ ਕਾਫਲਾ ਫਿਰ ਬਾਦਸਤੁਰ ਰਵਾਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਲਈ ਮੂਲੋਂ ਅਜਨਬੀ ਸਨ... ਬਲਕਿ ਕੋਈ ਰਾਹ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਬਸ ਹਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਦਿਸਹੱਦੇ ਤਕ ਬਸ ਰੇਤ ਹੀ ਰੇਤ ਸੀ।

ਡੌਕਰਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਤੇ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਸੈਂਟ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੀਏ (ਬਿਨਾ ਰੇਂਜ-ਟਾਵਰ) ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਸੰਪਰਕ ਸਾਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਏਜੰਟਾਂ-ਡੌਕਰਾਂ ਨਾਲ

ਸੰਪਰਕ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਕ ਵਾਰ ਅਗਲੇ ਕਿਸੇ ਮੁਕਾਮ ਤੋਂ ਜ਼ਿੰਮੀ ਨਾਂ ਦੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਬੋਲਦੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਹੈ; ਯਾਨਿ ਇਸ ਜ਼ਾਲਮ ਸਫਰ ਦਾ ਅੰਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ! ਸਭ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ।

ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰਾ ਰਸਤਾ ਡੌਕਰਾਂ ਨੇ ਸੂਰਜ-ਚੰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ... ਯਾਨਿ, ਸਾਡੇ ਰਾਹ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਸਨ! ਪਰ ਕਿਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਦਾ ਵੀ ਲਾਭ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਟੱਕਰੇ ਹੋਰ ਮੁਸਾਫਿਰ-ਆਜ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਗਿਆਨ ਵੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਸਹੀ ਤਸਦੀਕੀ ਸਰੋਤ ਸੂਰਜ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਸਾਡੀਆਂ ਜੀਪਾਂ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਤਕ ਹੀ ਪਹੁੰਚ

ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਰਸਤੇ ਲੱਭ ਲੈਂਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਕਾਫਲੇ ਪਾਰ ਲਗਾਏ ਸਨ। ਰੇਗਿਸਤਾਨੀ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸੁਣ ਲਓ, ਕਿਸੇ ਕਾਫਲੇ ਨੇ ਰੇਗਿਸਤਾਨੀ ਜਾਣਕਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਦੁਰੇਡਾ ਬਹੁ-ਟਿਕਾਣਾ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਪੂਰ-ਯਕੀਨ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ, "ਅੱਜ ਦਿਨ ਕੀ ਆ, ਮੰਗਲ... ਬੁਧ, ਵੀਰ ਨੱਕ ਦੀ ਸੀਧ ਚਲੇ ਜਾਓ... ਸੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਹੋ ਜਾਇਓ।"

ਕਈ ਵਾਰ ਇਨਸਾਨ ਕਿਨਾ ਬੇਵਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲਾਚਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਕ ਉਤਰ ਕੇ ਅਪਾਹਜਾਂ ਵਾਂਗ ਬਣਾ ਛੱਡਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵੱਲੋਂ ਵੀ। ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ ਤੇ ਜੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਚਾਹਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੀ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਏ, ਪਰ ਅਨੁਕੂਲ ਹਾਲਾਤ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮੂਰਖਤਾ ਜਾਂ ਆਤਮਘਾਤੀ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤਿੰਨਾਂ ਜੀਪਾਂ ਵਿਚ ਬੋਖਲਾਏ ਹੋਏ 39 ਬੇਵਸ, ਮਾਯੂਸ ਸਰੀਰ ਵੇਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਸਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧੂ ਖੋਚਲ-ਤਕੱਲਫ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚੌਲ ਮਿਲਦੇ, ਖਾ ਲੈਂਦੇ; ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਮਿਲਦਾ, ਪੀ ਲੈਂਦੇ; ਥੋੜ੍ਹਾ ਰੁਕਦੇ ਤਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ ਢਹਿ ਪੈਂਦੇ। ਸਿਰਫ ਸਾਡੇ ਮੰਗਣ-ਚਾਹੁਣ 'ਤੇ ਪਾਣੀ-ਚੌਲ ਜਾਂ ਆਰਾਮ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ, ਉਦੋਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ।

ਡੌਕਰਾਂ ਕੋਲ ਰਿਵਾਲਵਰ ਤੇ ਦੋਨਾਲੀ ਵੀ ਸੀ। ਬੇਸ਼ਕ! ਕਿਤੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਗੜਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਕਿਹੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਤਾਉਂਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਗਿਟਮਿਟ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਗਿਟਮਿਟ ਕਰਨਾ' ਉਕਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵਧ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਜਾਗਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਚੋਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ਼ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਸੁੰਦਰ ਬਿੰਬ 'ਚ ਪਰੋਇਆ ਹੈ,

ਮੈਂ ਮਲ ਮਲ ਕੇ ਤੁਲਾਂ ਕਣਕ ਪਿੰਡਾ ਕੂਚਦੀ ਦੇਖੀ
ਮੇਰੇ ਤੱਕਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ 'ਤੇ
ਆਉਂਦੀ ਸੰਗ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ ਹੈ...
ਮੈਂ ਤੱਕਿਆ ਹੈ ਕਪਾਹ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ
ਟਕਸਾਲ ਢਲਦੀ ਨੂੰ
ਮੈਂ ਚੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਗਿਟਮਿਟ ਕਰਦਿਆਂ
ਚਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ ਹੈ
ਮੈਂ ਤੱਕਿਆ ਹੈ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ 'ਤੇ
ਤਿਰਕਾਲ ਢਲਦੀ ਨੂੰ।
ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ
ਕਿ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ, ਮਾਨੋ ਮਿਣਮਿਣ
ਜਾਂ ਗੁਣਨ ਗੁਣਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ
ਗਿਟਮਿਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਬੋਲੀ ਹੈ:

ਬੋਲੀ ਪਾਈਏ ਤੇ ਕਰੀਏ ਨਾ ਗਿਟਮਿਟ ਨੀ,
ਬੋਲੀ ਮਾਰੀਏ ਛੁੱਟੇ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਨੀ।
ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ
ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਗੱਲ
ਕਰਨਾ ਗਿਟਮਿਟ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ, “ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ
ਬਹੁਤ ਹੱਸੇ। ਫਿਰ ਇਕ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ।
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਗਿੱਟਮਿੱਟ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਖਤ
ਲਿਖਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਖਿਆ, ਅਬ ਸੇ ਰੇਸ਼ਮਾ,
ਤੁਮ ਜਹਾਂ ਚਾਹੋ ਜਾ ਸਕਤੀ ਹੋ। ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ
ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਲੀਏ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੈ।” ਦੇ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਆਪਸ
ਵਿਚ ਮਿਲੀ-ਭੁਗਤ ਜਿਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ
ਧਿਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, ‘ਮਹਾਂਗਨਬੰਧਨ
ਤੋੜਨ ਬਾਰੇ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ
ਹੀ ਗਿੱਟਮਿੱਟ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ।’ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ
ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਗੁੱਝੀ
ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਣਾ ਆਦਿ। ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ
ਕੁੜੀ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਰਾਏ ਸਬੰਧੀ, ‘ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ
ਕੇ ਕੋਨੇਡਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁੜੀ ਦੀ
ਕੋਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ
ਗਿੱਟਮਿੱਟ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ
ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੋਲ ਜਾ ਰਹੀ।’ ਕੁਝ
ਕੌਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗੱਲ
ਕਰਨਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਗਿਟਮਿਟ ਅਤੇ ਗਿਰਮਿਟ

ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪਕੜਦੀ।

ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਕਤ
ਮਿਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਭਾਵ ਦੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ
ਸੁਰ ਰਲਣ ਦਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੋਤਾਂ ਵਿਚ
ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ Agreement ਤੋਂ
ਬਣਿਆ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ
ਨੇ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਮੁਢਲਾ ‘ਐ’ ਉਤਾ
ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੇ ‘ਸਹਿਮਤੀ, ਇਕ-ਰਾਏ’
ਜਿਹੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ



ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅਤੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਕੁਝ ਗਿਟਮਿਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਲਗਦੀ ਹੈ। ਗਿੱਟਮਿੱਟ ਜਿਹਾ ਹੀ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ,
‘ਗਿਰਮਿਟ’ ਜਿਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ
ਕੌਸ਼ ਨੇ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ‘ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ’।
ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਦਾ
ਇਕ ਹੋਰ ਅਰਥ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ
ਵਿਚ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਭਾਵ ਨਿਹਿਤ ਹਨ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ
ਗਿਟਮਿਟ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸ ਗਿਰਮਿਟ ਨਾਲ ਜੋੜ
ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਨਤੀਜਾ ਕਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੇ ਧਿਰਾਂ
ਵਿਚਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤੀ
ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਗਿਟਮਿਟ ਕਰਨਾ ਉਕਤੀ ਵਿਚ
ਇਹ ਭਾਵ ਵਧੇਰੇ ਸੁਰਾਰਤੀ ਲਹਿਜੇ ਵਾਲਾ ਹੀ
ਹੈ। ਗਿਟਮਿਟ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਤੋਂ
ਬਣਿਆ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ
ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ ਬਣਿਆ ਤੇ

ਅਜਿਹੇ ਭਾਵ ਕਿਉਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ।

ਗਿਟਮਿਟ ਨੂੰ ਗਿਰਮਿਟ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਨ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਆਉ ਜ਼ਰਾ ਘੋਖ ਕਰੀਏ ਕਿ ਗਿਰਮਿਟ
ਸ਼ਬਦ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤੀ
ਦੇ ਭਾਵ ਕਿਵੇਂ ਆਏ। ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ
ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ‘ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਬੇਕਿਰਕੀ
ਨਾਲ ਲੁੱਟਿਆ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾ
ਕੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖੂਬ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਵਾਈ। ਕਾਨੂੰਨੀ

ਤੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ) ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ
ਸਨ। ਇਹ ਭਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ
ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਖਾਸ ਲਿਖਤੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ
ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ
ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਧੀਨ ਭਰਤੀ
ਕੀਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਦਿੱਤਾ
ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਮਿਆਦ ਮੁੱਕਣ ‘ਤੇ ਵਾਪਸੀ
ਕਿਰਾਇਆ ਦੇਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਵੀ। ਪਰ ਮਿਆਦ
ਪੂਰਾਣ ‘ਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ
ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਹੇ ਜਾਂਦੇ। ਮਸਲਨ
ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰੀ ਮਦਦ ਨਾ
ਦੇਣਾ, ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਲਿੰਗਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ।

ਬਹੁਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਅੰਗੂਠਾਛਾਪ ਹੋਣ
ਕਾਰਨ ਇਸ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਹੀਂ
ਸਨ ਸਮਝਦੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ
ਵੀ ਗਿਰਮਿਟ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ
ਕਿ ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੇ, ਖਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਿਹਾਰੀ
ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਵਿਗਾੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਬਿਹਾਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ
ਮੂੰਹੋਂ ਸੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਿਰਮਿਟ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ
ਹੈ। ਇਸ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ‘ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ
ਗਿਰਮਿਟੀਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਗਿਰਮਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ
ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਫਰ
ਕਰਕੇ ਫਿਜੀ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਹਿੰਦੀ
ਦੇ ਇਕ ਲੇਖਕ ਗਿਰੀਰਾਜ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੇ ਇਕ ਨਾਵਲ
ਰਚਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ‘ਪਹਿਲਾ
ਗਿਰਮਿਟੀਆ’। ਇਹ ਨਾਵਲ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ
ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਸ
ਵਿਚ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁਧ ਸੰਘਰਸ਼
ਦਾ ਮਾਰਮਿਕ ਚਿਤਰਣ ਹੈ। ਸੋ ਜਾਪਦਾ ਹੈ,
ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੋਤਾਂ ਦੇ ਲੱਖਣ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਸ
ਗਿਰਮਿਟ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਗੜ ਕੇ ਗਿਟਮਿਟ ਸ਼ਬਦ
ਬਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੁਣ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਗਿਟਮਿਟ ਸ਼ਬਦ
‘ਗਿਰਮਿਟ’ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ।
ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
ਗਿਰਮਿਟ ਸ਼ਬਦ ਬਿਹਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ। ਜੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿਰਮਿਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਗਿਟਮਿਟ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਫਰ ਮੌਤ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ‘ਤੇ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨੇ ਨਿੱਕੀ-ਮੋਟੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਬੱਧਤ ਵੀ
ਮਾਰੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਨਿਰਦਈਪੁਣਾ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਗਿਆ
ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਵਜ੍ਹਾ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ
ਖਿਲਾਫ ਜਥੇਬੰਦਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਜਤਾਉਣ
ਦੇ ਮਤੇ ਪਕਾਏ ਗਏ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਬੋਲੇ ਉਤਰ
ਕੇ ਅੜ ਜਾਓ, ਮੰਗਾਂ ਰੱਖੋ ਕਿ ਜੀਪਾਂ ਇੰਨੇ
ਖਤਰਨਾਕ ਤੇ ਘਾਤਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਾ ਚਲਾਈਆਂ
ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਪਏਗਾ।

ਫਿਰ ਜੀਪਾਂ ਉਫਲ ਕੇ ਡਿੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਸਭ
ਦੀਆਂ ਦਰਦਨਾਕ ਚੀਕਾਂ ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜੀਪਾਂ
ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਥਾਪਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ।
ਗੱਡੀਆਂ ਰੁਕ ਗਈਆਂ, ਸਭ ਬੋਲੇ ਉਤਰ ਗਏ।
ਡੌਂਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਸਮਝਾਇਆ ਤਾਂ
ਉਹ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਅਰਬੀ ਅਲਫਾਜ਼ ਦੇ ਫੁੰਕਾਰੇ
ਮਾਰਦੇ ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਗੱਡੀਆਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ
ਅੱਗੇ ਵਧੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਡੌਰ-ਡੌਰ ਹੋਏ,
ਘਬਰਾਏ, ਫਿਰ ਆਪੋ-ਧਾਪ ਮਚਾਉਂਦਿਆਂ
ਚਲਦੀਆਂ ਜੀਪਾਂ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਗਏ।

ਮੈਂ ਹੜਬੜਾਇਆ, ਇਕੱਲਾ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹਾ
ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਰੋਹ ਭਰੇ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਬੁਜਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹਿਕਾਰਤ ਭਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਦੂਰ
ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਡੌਂਕਰ
ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ
ਜੀਪਾਂ ਰੁਕ ਗਈਆਂ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਹੱਥ
ਹਿਲਾਏ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਵਾਰਥੀ ਕਾਇਰਤਾ ਤੋਂ
ਕਲਪਿਆ, ਬੇਵਸੀ ਨਾਲ ਕੁੜਦਾ ਗੱਡੀ ਵੱਲ ਵਧ
ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ
ਕਰਨਾ ਇੰਨਾ ਸਹਿਲ ਨਹੀਂ।

ਹੁਣ ਗੱਡੀਆਂ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਟੋਇਆਂ ਵਿਚ
ਸੁੱਟੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਡੌਂਕਰ ਨਾਰਾਜ਼ ਸਨ,

ਸਾਡੇ ਵਿਰੋਧ ਜਤਾਉਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਉਹ
ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਤਾ ਰਹੇ
ਸਨ। ਦਰਦਨਾਕ ਚੀਕਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤ ਰੇਗਿਸਤਾਨ
ਫਿਰ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭੋਰਾ
ਭਰ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਭ ਸ਼ਾਇਦ
ਇੰਜ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਸੀ ਤੇ ਸਾਡੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ
ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣੇ ਸਨ।

ਪਹਿਲੇ ਡੇਢ ਕੁ ਰੋਜ਼ ਸਫਰ ਦੀ ਉਤੇਜਨਾ
ਅਧੀਨ ਸਾਡੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹਲਕੀਆਂ-ਫੁਲਕੀਆਂ
ਮਜ਼ਾਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।
ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਤਿੱਖਾ ਚਿਤਚਿਤਾਪਨ,
ਬੇਵਸੀ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਰੋਹ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੇ



ਹਾਵ-ਭਾਵ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ।

ਅਮੂਮਨ ਅਸੀਂ ਗੁੰਮਸੁੰਮ ਜਿਹੇ ਰਹਿੰਦੇ,
ਜਿਸਮ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੱਕੇ-ਟੁੱਟੇ ਲੱਗਦੇ। ਇਕ-
ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਮੂੰਹ ਦੇਖਦੇ, ਸੂਰਜ ਦੀ
ਕਰੂਰ ਤਪਸ਼ ਨਾਲ ਨੈਣ-ਨਕਸ਼ ਪਿਘਲਦੇ ਜਾਪਦੇ।
ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਦਾ ਦਰਦ ਸਾਰੇ
ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਉਦਾਸ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਬਦਤਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਲਾਚਾਰੀ

ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਪ ਦਾ ਕੋਈ ਕੋਨਾ ਫੜੀ
ਅਹਿਲ ਬੈਠੀ ਸੀ... ਕਿਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ ਦੂਸਰੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਲੱਤ-ਬਾਂਹ ਵਲ੍ਹੇਟੀ ਹੋਈ ਸੀ... ਕਿਤੇ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਰੱਸੇ ਨੂੰ ਵਲ੍ਹੇਵਾਂ ਮਾਰਿਆ ਸੀ...
ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ
ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਾਂਗ ਚਿੱਬੜੀ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ
ਉਛਲਦੀਆਂ-ਢਹਿੰਦੀਆਂ, ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਖਾਂਦੀਆਂ,
ਦਰਦ ਨਾਲ ਕਲਪਦੀਆਂ, ਭੁੱਖ-ਪਿਆਸ, ਗਰਮੀ

ਗਏ, ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਗੱਡ ਕੇ,
ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾੜਾਂ ਕਰ ਕੇ। ਇਸ
ਮੁਹਿੰਮ ਅਧੀਨ ‘ਸਹਾਰਾ’ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੱਡੇ
ਟਾਇਰ ਰੇਤ ਵਿਚ ਗੱਡ ਕੇ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੱਥਰ
ਰੱਖ ਕੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ
ਹਿੱਸੇਦਾਰੀਆਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।
ਬਟਵਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀਰਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਬਖਸ਼ਿਆ!

ਸ਼ਬਦ ਝਰੋਖਾ



ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਬਣਾਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗਿਟਮਿਟ ਸ਼ਬਦ
ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋਣਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਂ,
ਹਰਿਆਣਵੀ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ
ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕੁਝ
ਅੰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

ਬਗਾਨੇ ਬੋਲ ਬਗਾਨਾ ਭੇਸ
ਉਹ ਕੀ ਜਾਣੈ ਅਪਣਾ ਦੇਸ।
ਗਿਟਮਿਟ ਗਿਟਮਿਟ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ
ਭਾਸ਼ਾ ਅਪਣੀ ਛੜਦਾ ਜਾਂਦਾ।
ਪਰ ਮਤਰੇਆਂ ਨ ਬਣਦੀ ਮਾਂ
ਮਾਂ ਬੋਲਾ ਭੋਏ ਜਹਾਰ ਵਰੇਸ...।

ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਗਿਟਮਿਟ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ
ਹੈ, ਗਿਟਪਿਟ। ਹਿੰਦੀ ‘ਗਿਟਪਿਟ ਕਰਨਾ’ ਦਾ ਉਹੀ
ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ‘ਗਿਟਮਿਟ ਕਰਨਾ’ ਉਕਤੀ
ਦਾ ਹੈ। ਸਮਝੋ ਗਿਟਪਿਟ ਅਤੇ ਗਿਟਮਿਟ ਇਕੋ
ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ
ਗਿਟਮਿਟ/ਗਿਟਪਿਟ ਧੁਨੀ ਅਨੁਕ੍ਰਮਿਕ ਸ਼ਬਦ ਹਨ।
‘ਗ’ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ
ਜਿਵੇਂ ਗਟ ਗਟ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ, ਗੁਟਕਣਾ ਆਦਿ
ਵਿਚ। ਗਾਉਣਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ‘ਗੈ’ ਧਾਤੂ ਕੰਮ ਕਰ
ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਗਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਗਿਟ
ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗਾ ਮਿਟ ਜਾਂ ਪਿਟ ਤਾਂ ਨਿਰਾਰਥਕ
ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗਿਟ ਦਾ ਸਾਥ
ਹੀ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਵਿਚ
ਅਸਪਸ਼ਟ ਜਿਹਾ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਗੁਣਨ ਗੁਣਨ ਕਰਨਾ
ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਗਿਟਪਿਟ ਬਾਨੀ,
ਗਿਟਪਿਟ ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਗਿਟਪਿਟ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਰਥ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੀ ਹੈ।

ਗਿਟਪਿਟ ਗਿਟਪਿਟ ਗੋਰਾ ਬੋਲੇ,
ਲੈਟ ਪੈਟ ਕਪਤਾਨ।
ਕੁਤਤੀ ਪਹਿਨ ਤਿਲੰਗਵਾ ਕੂਦੇ,
ਮੇਜਰ ਕਰੇ ਕਮਾਨ।

ਸਾਡਾ ਕਾਰਵਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਰਵਾਂ ਸੀ, ਸੂਰਜ
ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਗੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਅਤੇ
ਹੋਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ, ਪਰ
ਮੁਕੰਮਲ ਚੌਕਸੀ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਦਾ ਹੋਇਆ।
ਉਚੇ-ਨੀਵੇਂ ਰੇਤ ਦੇ ਟਿੱਬੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਦਾ, ਤੇਜ਼ੀ
ਨਾਲ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਕਾਫ਼ਿਲਾ ਦਿਨ-ਰਾਤ
ਚਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਅਨੂਠਾ
ਸਮਤੋਲ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਰੇਤ ਦਿਨੇ
ਦਾਣੇ ਭੁੰਨਣ ਜਿਹੀ ਤਪ ਜਾਂਦੀ, ਉਹੀ ਰਾਤ ਨੂੰ
ਚੰਗੀ-ਭਲੀ ਠੰਢਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਠੰਢੀ
ਹਵਾ ਵਿਚ, ਤਤਕੇ ਜਿਹੇ ਸਾਨੂੰ ਜੈਕਟਾਂ-ਲੋਈਆਂ
ਦੀ ਪਨਾਹ ਲੈਣੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ। ਬਹਰਹਾਲ, ਵਕਤ
ਆਪਣੇ ਕੋਝੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ
ਅਸੀਂ ਯੂਰਪ ਦੀ ਦੂਰੀ ਘਟਾਉਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ।

ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਡੋਰਾਂ ਡੋਂਕਰਾਂ ਦੀਆਂ
ਉਂਗਲਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੀਆਂ ਡੋਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਕੜੇ ਏਜੰਟਾਂ-ਡੋਂਕਰਾਂ ਦੇ
ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸਨ। ਵਾਕਈ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਕਨਪੁਤਲੀ
ਵਾਂਗ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਡੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ,
ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੱਥ; ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਏ,
ਹਰ ਡੋਰ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸਿਰਾ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਹੱਥ
ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਕਨਪੁਤਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਾਰੇ
‘ਤੇ ਨਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦ ਚਾਹਵੇ, ਝਟਕੇ ਨਾਲ
ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ
ਚਾਹੇ ਕੁਝ ਵੀ ਮਾਅਨੇ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਸ
ਲਈ ਇਹ ਸਿਰਫ ਖੇਲ ਹੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ‘ਸਹਾਰਾ’
ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦਾ ਬੰਜਰਪੁਣਾ, ਉਜਾੜ-ਵੀਰਾਨਾ
ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਅਤੇ ਮਨਾਂ ਉਪਰ ਕਦੇ
ਤੱਕ, ਕਿਥੇ ਤਕ ਹੰਢਾਉਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਸੂਰਜ
ਚੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ, ਲਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ; ਚੰਨ ਉਗਦਾ ਰਿਹਾ,
ਢਲਦਾ ਰਿਹਾ। 39 ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀਆਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਹ
ਭਰਦੇ ਢੇਰਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਬਾਦਸਤੂਰ ਜਾਰੀ ਸੀ...
ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ‘ਤੇ।

(ਚਲਦਾ)

ਦੇਵੇਂ ਪਾਸਿਓਂ ਬਲਦੀ ਮੋਮਬੱਤੀ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਦਸਵੀਂ ਬਰਸੀ 'ਤੇ

ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਪੁਰਾਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਨੇੜਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦਾ ਸੰਪਾਦਕੀ ਕਾਰਜ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਇਸ ਨੇੜਤਾ ਸਮੇਂ ਉਹਦਾ ਜੋ ਰੂਪ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਉਹ ਬਰੀਕਬੀਨ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਅਣਥੱਕ ਕਲਮੀ ਕਾਮੇ, ਦਿਲਚਸਪ ਸਹਿਕਰਮੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹ ਬੰਦੇ ਦਾ ਰੂਪ ਸੀ।

ਉਹਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਨਖਾਹ ਗਰੇਡ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਥਾਪੇ ਜਾਂਦੇ।



ਇਹ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਰੁੱਖੀ ਮਿਸ਼ੀ ਰੋਟੀ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਲਬੀਰ ਜੁੜਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਫੋਨ: 091-1142502364

bhullarg@gmail.com

ਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਲੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜਿਆ, ਉਹਨੇ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਨੇੜਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ।

ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਨਾ ਨਜ਼ਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ, ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਬੈਠੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਠਕਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸਰਗਰਮ ਭਾਈਵਾਲ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ, ਉਹਦੀਆਂ ਦੋ ਖਾਸੀਅਤਾਂ ਮੁੜ ਮੁੜ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਘੇਰਾ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਹਰ ਤੱਥ ਬਾਰੇ, ਹਰ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ, ਆਪਣਾ

28 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਥੋਂ ਵਿਛੜਿਆਂ ਪੂਰੇ ਦਸ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਂਜ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ, ਬੀਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਂਗ ਦਿਲੋਂ-ਦਿਮਾਗ ਉੱਤੇ ਛਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਹਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਹੀ ਸੂਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਾਂਗ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਕਾਲਮ ਵੀ ਉਨਾ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਲਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮਸਲਾ ਛੋਟਾ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗਲੇਟਾ ਉਪੜਨ ਵਾਂਗ, ਅਗਾਂਹ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੱਲਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਰਾਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਈ ਹੋਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਗੱਲੀ 'ਤੇ ਕੋਣ ਜਾਂ ਕਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਐਟਮੀ ਬੰਬ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਤਕਨਾਲੋਜੀਕਲ 'ਪ੍ਰਾਪਤੀ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਜੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਕਿਸੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਗਾਈ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਦਾ!

ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਸਫਲ ਉਹੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹਨੇ ਕੀ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖਣਾ ਹੈ? ਭਾਵ ਉਹਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਉਹਦਾ ਕਾਬੂ ਹੋਵੇ। ਦਲਬੀਰ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੀ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੈਠਕ ਸਮੇਂ ਜੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕੀ ਲਿਖਣ ਲਈ ਆਖਦਾ, ਜਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰੁਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਆਪੇ ਕਰਦਾ, ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਮਗਰੋਂ ਲਿਖਤ ਮੇਰੀ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ। ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਉਹਨੂੰ ਮੱਥਾ ਠਕੋਰਨ ਦੀ, ਕੱਟ-ਵੱਢ ਕਰਨ ਦੀ, ਅੰਗਤਾਈਆਂ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦੀ। ਆਪਣੇ ਐਤਵਾਰੀ ਕਾਲਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਉਹਦਾ ਹਾਲ ਇਹੋ ਸੀ। ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਵੀਰਵਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਬੁੱਧਵਾਰ ਤੱਕ ਨਾ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਆਖਦਾ, "ਮੈਂ ਕੁਝ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਿਹਾ, ਕਾਲਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।" ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ, ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਘੁੰਡੀ ਮੇਲਦਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਘੁੰਡੀ ਵਿਚ ਘੁੰਡੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਪੰਨੇ ਭਰਦੇ ਜਾਂਦੇ। ਗੱਲ ਵਿਚੋਂ ਗੱਲ ਨਿਕਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚੋਂ ਵਿਚਾਰ ਉਭਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿੱਲੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਟੰਗੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਜੋੜਦਾ ਜਾਂਦਾ।

ਉਹਦੀ ਇਕ ਸਿਫਤ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਜੋ ਬਹੁਤੇ

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਹਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦੇ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਪੁੱਜੇ, ਜਾਂ ਨਾ ਪੁੱਜੇ। ਬਹੁਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਉਭਾਰ ਕੇ ਛਪਵਾਉਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਨੇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਭੋਜੀ ਖਬਰ 'ਤੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਛਪਵਾਉਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵਿਚ ਉਤਾਵਲਾਪਣ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਛਪਵਾਉਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹਦੀ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਇਕ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ ਕਲਮੀ ਨਾਂ ਹੇਠ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲਮ ਲਿਖੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਆਮ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲੇਖਕ



ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਕੌਣ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਕਾਲਮ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਮਾਣਦੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਦਲਬੀਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖਰੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਛਪਦੇ ਇਸ ਕਾਲਮ ਤੋਂ ਉਹਨੂੰ ਮਾਇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਘਾਹ ਵਾਂਗ ਉਗਦੇ

ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਕਾਸ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਵਿਹਲਾ ਬੈਠਣਾ ਉਹਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਰਦਾ। ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਉਸ ਲਈ ਮੌਜ ਮੇਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਐਤਵਾਰ ਅੱਕ ਲਈ ਰੀਵਿਊ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹੀ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਹੱਸਿਆ, "ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹੋਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੁਕਤੇ ਲੱਭੋਗਾ, ਫਿਰ ਰੀਵਿਊ ਲਿਖਣ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਮਾਰੋਗਾ, ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬਥੇਰੇ ਰੀਵਿਊਕਾਰ ਨੇ।" ਉਹਦਾ ਉਤਰ ਸੀ, "ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੈ।" ਤੇ ਉਹ ਰੀਵਿਊ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਇਹ ਸਭ ਇਸ ਲਈ ਸੰਭਵ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਪਾਠਕ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਸਤਰਾਂ, ਵਾਕਾਂ ਤੇ ਪੈਰਿਆਂ 'ਤੇ ਤਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਤੱਤ ਫੜਦੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਦਿਨ ਜਾਂ ਹਫ਼ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਾਉਂਦਾ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਨਵੀਆਂ ਛਪੀਆਂ ਚਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕੇਵਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪੁੱਜਣ। ਇਉਂ ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੌਲਿਕ ਰਚਨਾਕਾਰ ਵੀ ਬਣਿਆ। ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਉਹ ਨਾਟ ਮੰਚ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਹਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਵਾਂਗ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸਦਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਦੋਸਤੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀਆਂ ਪਾਲਦਾ। ਉਹਦੇ ਵਾਕਫ਼ਾ ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਇੰਨੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਦੀ ਕੈਬਿਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਰੁਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੱਲਾਂ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣਾ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸ ਸਕੇ। ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਏਨੇ ਬਦਕਿਸਮਤ ਅਤੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸਤੀਆਂ

ਪਾਲਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਇੰਨੇ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਮੱਥੇ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਜਤਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਦਲਬੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪੰਜਲ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ੇਅਰ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਹੈ ਸੀ:

ਨਾ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣਿਆ,
ਨਾ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਯਾਰ ਰਿਹਾ,
ਤੇਰੀ ਤੱਕਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਡਾ,
ਤੁਲਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਤੁਲਣਾ ਕੀ!

ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਔਗੁਣ ਵੀ ਸੀ, ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਦਾ ਔਗੁਣ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹ ਸੀ। ਦਿਲ ਦਾ ਰੋਗ ਉਹਦਾ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸੀ, ਰੋਗ ਵੀ ਗੰਭੀਰ; ਪਰ ਉਹ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਪੱਖੋਂ, ਕੰਮ ਦੇ ਭਾਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਇਉਂ ਵਿਚਰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਰੋਗ ਉਹਨੂੰ ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਆਖਦਾ, "ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਿਹਤ ਵੱਲ ਦੇਖ, ਤੂੰ ਵਧੂ ਪੰਗੇ ਕਿਉਂ ਸਹੇੜਦਾ ਹੈਂ, ਲੋੜੀਂਦੇ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰ।" ਉਹਦਾ ਉਤਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕੋ ਹੁੰਦਾ, ਅੱਗੇ ਹੱਸ ਦੇਣਾ! ਮੇਰੇ ਦਿੱਲੀ ਪਰਤ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਉਹਦੀ ਡਿੱਗਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਘਟਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਆਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਵਧਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਨੈਣ ਜੋੜ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਸਾਹ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਹਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਅਜੀਬ ਕਾਹਲ ਸੀ। ਉਹ ਕੋਈ ਕੰਮ ਵਿਚਕਾਰ ਲਟਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਵਰਤਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੋਮਬੱਤੀ ਦੇਵਾਂ ਸਿਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਚਾਨਣ ਤਾਂ ਇਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਬਲਣ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਮੋਮਬੱਤੀ ਮੁੱਕ ਵੀ ਤਾਂ ਦੁੱਗਣੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰਹੀ ਸੀ; ਤਾਂ ਵੀ ਉਹਦੇ ਲਈ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਮੋਮਬੱਤੀ ਦਾ ਚਾਨਣ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਛੋਟੀ ਮੁੱਕਣ ਦਾ ਭੈਅ ਨਹੀਂ।

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਹਰ ਕਰਦਾ, ਦਲਬੀਰ ਥਾਂ ਵੇਲਾ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ। ਜੇ ਮੌਤ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਉਹੋ ਥਾਂ ਵੇਲਾ ਦੱਸਣਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਬਿਨਾ ਪੁੱਛਿਆਂ ਆਈ। ਕੰਮ ਦੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਹੋਈ ਮੌਤ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਲਬੀਰ ਦੀ ਕਲਮਕਾਰੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਨਦ ਹੈ।

#

ਹਠ ਅਤੇ ਸਿਰਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਇਸ ਹਠ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਉਹਨੇ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਵੇਲਣੇ ਵਿਚ ਨਪੀੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਚੋਂ ਸਿਆਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੁੱਕਣ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਕਾਲਮ 'ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ' ਵਿਚ ਜੇ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੂਜੇ-ਚੌਥੇ ਹਫ਼ਤੇ ਉਹ ਪੂਰਾ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਜਲੌਲ ਉਹਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਪਲ ਤਕ ਬਰਕਰਾਰ ਰਿਹਾ। 28 ਜੁਲਾਈ (2007) ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕਰੀਬਨ 3 ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਨੇ ਕੰਡਾ ਖੜਕਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕੰਪਿਊਟਰ ਖੋਲ੍ਹੀ ਬੈਠਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚਿਣਾਈ ਵਿਚ ਮਗਨ ਸੀ। ਕਲਮ ਵੀ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਈ ਸੀ।

ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੰਗਲ ਸ਼ਾਮਾਂ ਦਾ ਮਸਾਂ 21 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਦਲਬੀਰ ਲੰਗੋਟ ਕੱਸ ਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਪਿਤ 'ਚ ਨਿੱਤਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵੇਲੇ ਉਹ 'ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ' ਪਰਚੇ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ਜ਼ਿਹਨ ਚ ਖੁੱਰੂ ਪਾਉਂਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਪੈਂਥ ਬਣਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮੋਗਾ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵੇਲੇ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵੀ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਨਵਾਂ ਜਮਾਨਾ ਵਿਚ ਜਮਾਨੇ ਭਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਥੇ ਵੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨਾਲ ਬਾਵਸਤਾ ਰਿਹਾ। 1979 ਦੇ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਉਸਰ ਰਹੇ ਗੜ੍ਹ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਸਬ-ਅਡੀਟਰ ਡਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੈਂਡੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਡਿਪਟੀ ਅਡੀਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੱਕ ਅੱਪੜ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ 'ਸ਼ਰੀਕ' ਰਾਹ ਨਾ ਡੱਕਦੇ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਅਡੀਟਰ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ 'ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ ਸੀ।

ਦਲਬੀਰ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਚੌਥੀ ਕੂਟ ਦਾ

ਇੱਦਾਂ ਦਾ ਸੀ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ...

ਸੰਕਲਪ ਬੇਹੱਦ ਡੂੰਘਾ ਲੱਥਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਇੰਨੇ ਔਖੇ ਪੈਂਡੇ ਉਹ ਕੀਕਣ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਚੌਥੀ ਕੂਟ ਨਾਇਕ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਹੇ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਦਲਬੀਰ ਸਦਾ ਇਸ ਰਾਹ ਦਾ ਰਾਹੀਂ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਚੌਥੀ ਕੂਟ ਦਾ ਪਾਧੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਹਰ ਬੰਦਾ ਘਰ ਦੇ ਦਰ ਪਿੱਛੇ ਕੈਦ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਵਕਤ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਗੋਤਨ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹਦੀ ਕਲਮ ਜ਼ਰਬਾਂ ਖਾਣ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਉਹ ਕਲਮ ਵਿਚ ਸਿਆਹੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣਾ ਲਹੂ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋਦਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਸ਼ਤਰੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰੀ ਬੰਦਿਆਂ ਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਿੱਖੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਦੇ ਕੈਬਿਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਧੇੜ ਜਿਹਾ ਸ਼ਖਸ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਜੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੱਲਾਂ-ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਉਹਦਾ ਕਾਲਮ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਾਲਮ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਟਕਰਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ-ਜਸਵੀਰ! ਇਹ ਬੰਦੇ ਮੈਥੋਂ ਲਿਖਵਾਉਂਦੇ ਨੇ...!

ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ

ਦੇ ਖੇਤਰ ਚ ਵੀ ਉਹਦਾ ਦਖਲ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਰੰਗਕਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹਨੇ ਸਿਰਾ ਲਾਇਆ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਟੈਗੋਰ ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ ਕਈ ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ। ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ



ਲਿਖੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚ ਪੱਤਰਕਾਰੀ: ਹੁਨਰ ਤੇ ਕਲਾ, ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ (ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ), ਰੱਤੋ-ਰੱਤ ਪੰਜਾਬ, ਕਾਰਗਿਲ ਵੀਰਤਾ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਕਹਾਣੀ, ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਗੁਲਾਬ, ਜਸੂਸਣ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੱਬੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹਤਾ, ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਗਿੱਲ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕਾਂ

ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਲਈ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ! ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੀ ਉਹਨੇ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਚਲਾਈ। ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕਾਲਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਦੇ ਕਾਲਮ 'ਇਉਂ ਵੀ ਹੁੰਦੇ' ਦੀਆਂ ਵੀ ਇੰਨੀਆਂ ਹੀ ਧੁੰਮਾਂ ਸਨ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਰ੍ਹਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਸੁਖਦੇਵ ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਰ੍ਹਾ ਵੀ 2007 ਹੀ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਰਹੀ। ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਮਈ 1907 ਦਾ ਹੈ, ਭਗਤ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ। ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਚੇਚਾ ਸੱਦਿਆ। ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ- ਸੁਖਦੇਵ ਵਰਗਾ ਜੱਬੇਬੰਦਕ ਉਸ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਉਹ ਐਨ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਆਖਣਾ ਸੀ- ਆਪਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਘੋਲ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਘੋਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪਰਖਣਾ ਨਿਰੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਕਾਂਗ ਅੱਗੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਾਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਹੁਣ ਸਾਬਤ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਲਾਸੀ ਦੇ ਬੀਜ ਇਸ ਤਿੱਖੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ।... ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ

ਦੀਆਂ ਗਹਿ-ਗੱਚ ਬਹਿਸਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਦਰਅਸਲ ਮੈਨੂੰ ਸੁਖਦੇਵ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ!

ਇਕ ਦਿਨ ਹੱਸਦਾ-ਹੱਸਦਾ ਆਪਣੇ ਲੱਗਾ-ਯਾਰ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਖਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਮੈਂ ਬਿਮਾਰ ਹਾਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿਰੇ ਦਾ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ਕਦੀ ਆਪਣੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਢੰਡੋਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿੱਟਦਾ। ਰੋਗਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਰੋਣੇ-ਧੋਣਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹਦਾ ਸੁਭਾਅ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਲ-ਪਲ ਨੂੰ ਡੀਕ ਲੈਣ ਦਾ ਸੀ। ਆਖਰੀ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ, ਉਹ ਕਦ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ। ਖ਼ਬਰਸਾਰ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਹਦਾ ਇਕ ਹੀ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ ਸੀ- ਦੇਖ ਲਾ, ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਉਹਦਾ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਝੰਬ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸਦਕੇ! ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਉਹਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਡੱਕ ਸਕੀ। ਉਹਨੇ ਮਾਨੋ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਫੈਕਟਰੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਸ਼ੀਨ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਿਖਤ ਨਿਕਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਨੈੱਟ ਫਰੇਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਦਿੱਲੀ-ਦੱਖਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿਰੇ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਹਾਣੀ ਤਾਂ ਸਨ ਹੀ, ਉਹਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਵੀ ਉਹਦੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੱਤਰ ਸਨ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਿਆ। ਉਹਦੇ ਸਾਥ ਵਿਚ ਇੱਦਾਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਆਪੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਾਂ! ਇੱਦਾਂ ਦਾ ਸੀ ਦਲਬੀਰ!

-ਜਸਵੀਰ ਸਮਰ

ਵਾਲ ਨਾ ਵਿਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ...!

ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਜਿਸ ਪਾਸ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਅਸੂਲ ਮੁਤਾਬਕ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਸੀ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਪੰਨੇ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਲਕਾ-ਫੁਲਕਾ ਲੇਖ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ 'ਮਿਡਲ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਦਲਬੀਰ ਇਕੋ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਮਿਡਲ' ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਈ ਸਾਲ 'ਇਉਂ ਵੀ ਹੁੰਦੇ' ਨਾਂ ਹੇਠ ਕਾਲਮ ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਵਾਂ 'ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ' ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਇਹ 'ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ' ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ 'ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ੇ' ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਪਰਲਾ ਉਸ ਦਾ ਆਖਰੀ 'ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ' ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ। - ਸੰਪਾਦਕ

ਸੀ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ। ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਈ, ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਬਾਸਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਦੋਂ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਨ। ਬਾਬੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਸੇ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਜੱਗ ਜਾਗਰ ਹੋ ਗਏ ਜੋ ਉਸ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਾਦਲ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਖੁਦ ਦੀ ਵੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੁੱਤਰ, ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਬਾਬੇ ਦੇ 'ਭਵ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਿਰਫ 'ਭਵ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛਪੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਨਿੰਭ ਭਗਤ ਵੀ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਜਗਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬਾਬੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਇਕ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮੁਹਰਲੀਆਂ ਸਫਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਭ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਨੇਤਾ ਅਨਪੜ੍ਹ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਜੱਡ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਉਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ ਤਾਂ ਚਲੇ ਵੇਟਾਂ ਖਾਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਗਰਜ਼ਾ ਸਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਰ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਏਨਾ ਇਲਮ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇਪਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੀ ਫੋਟੋ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸਿਰਸਾ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਡੇਰੇ ਉਤੇ ਮੈਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਸਾ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਉਥੇ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਪਰ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਮਾਧੋਲ ਉਡਾਉਣ ਉਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ 'ਪਿਤਾ ਜੀ' ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਣੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਇਕ ਚੇਲੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਪੁਰਸ਼' ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬੇ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਂ। ਸੋ, ਮੈਂ ਉਸ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਵੀ ਟਾਲ ਗਿਆ ਸਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਖਬਾਰੀ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਦਾਨ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਦੀ ਆਸ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੱਲੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਰਕਮ ਦਰ ਆਏ ਪੱਤਰਕਾਰ/ਲੇਖਕ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਿਆਰਾ ਬਾਬਾ। ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਵੀ ਕਿ ਚਲੇ ਬਾਬੇ ਤੋਂ ਰਕਮ ਲੈ ਕੇ ਐਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਉਤੇ ਚੌਕੀ ਭਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਨਕਦ ਦਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਮੂਰਖ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਹੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ

ਖਾਤਰ ਥਾਂ ਥਾਂ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਬਾਬੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਬੇਆਬਾਦ ਕਬਰ ਉਤੇ ਕਰੀਬ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹਰੇ ਚੇਲੇ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹੀ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਕਬਰ ਕਿਸ ਦੀ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਇਲਮ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦੇ ਮਜ਼ਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਲੋਕ ਧਤਾਧਤ ਉਥੇ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੂਰਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕਮੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਚ ਮਗਜ਼ ਚਰਾਹੀ ਦੌਰਾਨ ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾਗਿਰੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਧੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਝੰਡਾ ਗੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਹੀ ਨੇਟਾਂ ਨਾਲ ਕੋਠੀਆਂ ਭਰ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਜੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਈਏ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਉਤੇ ਬਾਬਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਲੱਭੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਹੁਣ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਵੀ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਵਰਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਤਾਂ ਬਣਨੋਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟਾਂ ਨੇ 'ਗਲੋਬਲੀ ਪੈਂਤੜੇ' ਵਰਤਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਸੰਤ ਸੰਗਠਨ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਹੀ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਚਲ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਧ ਸੰਤ ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ।

ਪਰ ਹੁਣੇ ਕਿਉਂ? ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਤ ਸਾਧ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ

ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ

-ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਦੀ ਐਸੀ ਗੁੱਡੀ ਚੜ੍ਹੀ ਸੀ ਕਿ 'ਬਹਿ ਜਾ ਬਹਿ ਜਾ' ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਸਤ ਮਰਨ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿਖਰ ਉਤੇ ਅਗਨ ਕੁੰਡ ਬਣਾ ਕੇ ਸਤ ਮਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੇਚਾਰੇ ਨੂੰ ਜਾਨ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਹੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਤਾਂ ਖੈਰ ਆਇਆ ਹੀ 'ਸ਼ਹੀਦ' ਹੋਣ ਲਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨੀ ਕੋਈ ਸੌਖੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਈ ਐਸੇ ਸੰਤ ਤੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਭਨਿਆਰਾਂ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰਾ ਵੀ, ਸਿਰਸਾ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੀਤ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਮੰਨਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹਨ ਪਰ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸ਼ਖਸੀ ਪੂਜਾ ਹਨ। ਲੋਕ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਵੀ ਆ ਕੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਤਾਂ ਡੇਰੇਦਾਰ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਗੁਬਾਰਾ ਫੁੱਲ ਜੀ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਲੋਕ ਵਹਿਮ ਵਿਚ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਸਿਰਸਾ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾ ਹੀ ਲੈਣਗੇ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਬੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਦੇ ਕਰਵਾਉਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਕੋਈ ਭਰਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਉਤੇ ਕੁੱਤਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਭੌਂਕਿਆ। ਜੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਰ ਵੀ ਲਈ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਅੱਵਲ ਤਾਂ ਕੇਸ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲੀ ਤਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਹੀ ਮੁੱਕਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਖਿਲਾਫ ਬਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਕੀ ਹਸ਼ਰ ਹੋਇਆ? ਉਹੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮੁੱਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਈਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ ਉਦੋਂ ਬੰਦੇ ਦਾ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹੋਵੇ ਉਦੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਰਉਣਾ ਵੀ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬੰਦੇ ਉਤੇ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਜੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਉਤੇ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਕੁਰਸੀ ਸਦਕਾ ਹੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਗਵਾਹ ਮੁੱਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਹੀ ਨਿਆਂ' ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 'ਤੇ ਏਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਤਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਆਂ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਿਰਸਾ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਬਰੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਆਂ ਹਾਸਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਭਨਿਆਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਫਿਰਕੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਦੇ ਕੀ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਬਚ ਵੀ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਗਵਾਹ ਹੀ ਮੁੱਕਰ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੇਸ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਭਲਾ ਅੱਜ ਸਿਰਸਾ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬੇ ਤੋਂ ਵੇਟਾਂ ਦਾ ਜਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਬਾਪੜਾ ਲੈਣ ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀਏ ਤਾਂ ਹਨ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾਈਏ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤਾਂ ਖੁਦ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਨੀ ਬੈਠ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਬੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ। ਤਾਂ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹੀ ਨਾਟਕ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜੋ ਰੋਪੜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਖੈਰ, ਜਦੋਂ ਭਨਿਆਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਾਰਨ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਈ

ਚਲੇ ਲੜੀਫੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੀ ਏਨੇ ਹਨ ਕਿ ਲੜੀਫੇ ਸੁਣਨ ਦੀ ਵਿਹਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ ਅਤੇ ਹੱਸਣ ਦੀ ਜਾਚ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੱਸਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੰਭੀਰ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਏਨੀ ਏਨੀ ਉਮਰ ਜੀਅ ਕਿਵੇਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਰਾਰਜੀ ਦੇਸਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਲਵੋ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦੀ ਹੱਸੇ ਹੋਣਗੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ 99 ਸਾਲ ਜੀਵੇ।

ਜਿੰਨੇ ਲੜੀਫੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਬਣੇ ਹਨ, ਓਨੇ ਸੈਕਸ ਛੱਡ ਕੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਬਣੇ ਹੋਣ। ਬਹੁਤੇ ਲੜੀਫੇ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਐਸਾ ਲੜੀਫਾ ਵੀ ਸੁਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤ ਵਲੋਂ ਘੜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਲਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਲੜੀਫਿਆਂ ਦਾ ਗੁਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਭਾਵੇਂ ਮਰਦ ਤੇ ਔਰਤ ਵਿਚ ਵਖਰੇਵੇਂ ਬਾਰੇ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹੀ ਹਨ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਏਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਦੀਸੁਦਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਔਰਤ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਡਰਨ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਮਰਦ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਪਿਰਤ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੋਂ ਹੈ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਡੀ.ਐਚ. ਲਾਰੈਂਸ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਾਵਲ 'ਸੰਨਜ਼ ਐਂਡ ਲਵਰਜ਼' ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਬਤੀ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਪੜ੍ਹੀ। ਨਾਇਕ ਇਕ ਘਰ 'ਚ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਸਿਰਫ ਮਾਂਵਾਂ ਧੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਬਰੇ ਕਈ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਰਦ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼ੇਰ ਸ਼ੇਰ ਨਾ ਕਰੀਉ ਭਾਈ!

ਮਾਂ ਧੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਮੁੰਡੇ ਲਈ ਬੀਅਰ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਗਰਟ ਵੀ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁੰਡਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਗੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, 'ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਮਰਦ ਦੀ ਬੂ ਆਉਣੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਤੀਵੀਆਂ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਮਰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਰਦ ਭਾਵੇਂ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਮਾਧੋ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਘਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਚਾਹੀਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਂਟਿਆ ਤਾਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।' ਲਾਰੈਂਸ ਦਾ ਇਹ ਨਾਵਲ ਸੰਨ 1913 ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪੁੰਜੀਵਾਦ ਉਸ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫੈਲਿਆ ਜਿਸ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਨਸਾਨੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਮਾਲ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਤੇ ਢੁਕਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰਲੀ ਗੱਲ ਔਰਤਾਂ ਵਲੋਂ 'ਆਪਣੇ' ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਦਾਂ ਦੀ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ' ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ 'ਚ ਔਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਜਿਸਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ 'ਜ਼ੁਬਾਨੀ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਇਕ ਖਾਸ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਗੱਲ ਉਤੇ ਲੜਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਨੀ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਰਦ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਸਮਾਨੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਜਿਸਮਾਨੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਬੁਢਾਪੇ ਕਾਰਨ ਕੁੱਝ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਕਤ ਵਧਾਉਣ

ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੈਦਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਇਸੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਫਿਤਰਤ ਹੀ ਐਸੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਉਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਬਹਿਸ਼ਤ ਵਿਚ ਹੂਰਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸੰਜੋਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਔਰਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਂਟਣਾ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੁਰਜਨ ਜ਼ੀਰਵੀ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਜ਼ੀਰਵੀ ਹੂਰਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਸਮੇਂ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਹੀ ਰਊ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ। ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪਵਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਇਸ ਉਮਰੇ ਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਨਾ ਕਰੇ। ਅੱਗੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਲੜਾਈ ਨਾ ਕਰ ਲਵੇ ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਚੈਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਿਨ ਜ਼ੀਰਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅੱਜ ਭਾਂਟ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੱਡ ਪੈਰ ਦੁੱਖਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਸਭ ਨੂੰ ਪੈ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਖੁਸ਼ਫਹਿਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਪਿਆਰੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਸਣਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ। ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਿਰਛਲ ਲੜੀਫੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮਸਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਖੇ ਲੜੀਫਾ ਕਿਹਾ ਹੀ ਕਿਉਂ? ਹੱਸਣਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਜੀਣਾ ਹਾਰੀ ਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜਿਗਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਜਿਉਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਚਾਅ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਖੈਰ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਬਰੇ ਕੋਈ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸ ਆਪਣੀ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਵਲੋਂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੰਗਾਮਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉਤੇ ਡਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖ ਢਾਹਸ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਇਹੀ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਕੋਲ ਖੁਦ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਦੁਹਰਾਉਣੇ ਪਏ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਇਥੇ ਤਾਂ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਵੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਦਸ਼ਾ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਘਰ ਵਿਚਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ? ਇਸੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਲੱਗ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਈ ਕੋਲ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਸਗੋਂ ਕੰਮ ਹੀ ਲਾਈ ਬੁਝਾਈ ਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਧਰੋਂ ਸੁਣੀ ਤੇ ਓਧਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ। ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮਸਾਲਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਬੰਦੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਮੀਆਂ ਬੀਵੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਥਾਂ ਥਾਂ ਦੱਸਦੇ ਫਿਰਨਗੇ। ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਝਾੜਾਂ ਖਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਫਿਰ ਚੀਠਾਂ ਵਾਂਗ ਉਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਬਹਿਣਗੇ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਆਉਣ' ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਨਿਕਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਘਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿੱਥੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਔਰਤ ਅਤੇ ਮਰਦ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼

ਅਸਾਵਾਂ ਹੈ। ਮਰਦ ਕੋਲ ਤਾਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤ ਕੋਲ ਅਦਾ ਅਤੇ ਜੁਬਾਨ। ਤਾਕਤ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਜਿਹੜੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਲੜੀਫਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਮੀਆਂ ਬੀਵੀ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਬਾਗ ਦੇ ਇਕ ਕੋਨੇ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮਰਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਦੇਖ ਲੈ ਚਾਲੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਇਹ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜੋ ਔਰਤ ਸਾਦੀ ਸਮੇਂ ਛੂਈ ਮੂਈ ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਛੂਆ ਮੂਆ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੱਲਦੀ। ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਜੁਬਾਨ ਹੀ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਕਤ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਜੁਬਾਨ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਕੋਰੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਦੀ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ 'ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ' ਛਪੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਤਿੰਨ ਖੂਬਸੂਰਤ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੋ ਬੰਦਾ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰੇ ਉਸ ਉਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ।

ਲੇਖ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਲੜੀਫੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਰ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਜ਼ਰੂਰ ਲੜੀਫੇ ਨਾਲ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੀਆਂ ਬੀਵੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਬਹੁਤੀ ਹੀ ਭਖ ਪਈ ਤਾਂ ਮੀਥੋ ਨੇ ਤਾਤਨਾ ਕੀਤੀ, 'ਹੁਣ ਬੱਸ ਕਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਜਾਨਵਰ ਜਾਗ ਪਏ!' ਬੀਵੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, 'ਜਾਹ ਜਾਹ! ਮੈਂ ਚੂਹਿਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੀ!'

ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸਮਝਣਾ ਬੰਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ...! ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ! ਮੈਂ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਇਹ ਰਚਨਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਦੀ ਸੈਂਚੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਨਵੀਨ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਤੌਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਜੋ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਆਬ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜੁਗਾਂ ਲਈ ਦੀਰਘਕਾਲੀ ਲਿਸ਼ਕ, ਚਮਕ ਅਤੇ ਜਲਵਾ ਜਲੌਅ ਦੇ ਜੀਵੰਤ ਰੰਗ ਤੇ ਸੁਗੰਧ ਬਿਖੇਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਕਦੇ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕਤਾ ਪੁਰਾਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਨੇ ਕਰਤਾਰੀ ਕਰਮਾਤ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੀਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਜਰੀ ਸੁਗੰਧ ਪੂਰਨ ਮੌਲਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਛੱਡਦੀ ਹੋਈ, ਕਰਮਾਤ ਹੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਹਥਲੀ ਸੈਂਚੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਇਸ ਕਥਨ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚਲਾ ਕੋਈ ਲੇਖ, ਵਿਚਾਰ ਹਿਤ ਚੁਣੇ, ਉਹ ਇਕੋ ਬਚਨ ਬੋਲੇਗਾ, 'ਸਤਿ ਹੈ।'

ਅਸਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਨੂ ਦੇ ਲੇਖ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਉਕਤ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਨੂ ਦੇ ਸਾਹਸ, ਬਰੀਕਬੀਨੀ ਅਤੇ ਦੂਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਭਾਂਤ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਨੀਰ - ਕਸ਼ੀਰ



ਪ੍ਰੋ. ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੁੰਗ

ਫੋਨ: +91-96462-47926

ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਪੀ ਜਾਣਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਛੱਡ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਹੱਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸੇ ਵੰਨਗੀ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਜ਼ਕਰਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੰਨੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਗਸੈਨ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮਹਾਸੈਨ ਵੱਲੋਂ ਨਾਗਸੈਨ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਦੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਨੂੰ 'ਮਿਥ ਮੇਕਿੰਗ' ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਚਿਤਰ ਗੱਲਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਦੇਵਾਂ ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ, ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖੰਡਾ ਫੜ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ, ਮਿੱਥ ਰਚਨਾ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਨਾਤਨੀ ਹਿੰਦੂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਉਲਥਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਵਾਚਕ ਅਰਥ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਾਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮੁਗਲਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਯੁੱਧ ਲੜਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਲਟੀਮੇਟ ਜਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਚਕ੍ਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ, ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇੰਝ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੀ ਬਚਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ।

ਮਹਾਸੈਨ, ਨਾਗਸੈਨ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਧਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਵ ਸੰਕੇਤ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਪੂਰਵ ਜਨਮ, ਪਸ਼ਚਾਤੀ ਜਨਮ, ਅਵਤਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਤਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਲ ਦੇ ਚਕਰਾਕਾਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ:

ਮੈਂ ਹੂੰ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੇ ਦਾਸ।
ਦੇਖਣ ਆਇਓ ਭਗਤ ਤਮਾਸ।
ਖਾਲਸਾ ਰਚਿਓ ਪਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ।
ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ।
ਪਰਮਾਤਮਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ-
ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।
ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਾ ਕੀਨੋ ਰਾਜਾ।
ਆਖਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਨਮ ਧਾਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਪੈਗੰਬਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਪੰਨੂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਹੈ ਜੋ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਟਕੀ ਪੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਸਿਧਾਂਤ ਭਲੇ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਣ।

ਗੱਤਮ ਤੋਂ ਤਾਸਕੀ ਤੱਕ

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਨਸਰ (ਵਾਰਤਕ) ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਪਰੋਥਲੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲਾ ਹੀ ਢੰਗ ਹੈ। ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਸਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੁੰਗ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਦੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ 'ਗੱਤਮ ਤੋਂ ਤਾਸਕੀ ਤੱਕ' ਬਾਰੇ ਤਬਸਰਾ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਦੀ ਨਸਰ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕਰ ਕੇ ਵਡਿਆਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਹਿੰਦੂ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੀ ਅਵਤਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਅਵਤਾਰ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੈਗੰਬਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਇਕ ਭਾਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ-

ਖੰਡਾ ਜਾਂ ਕੇ ਹਾਥ ਮੇ ਕਲਗੀ ਸੋਹੇ ਸੀਸ।
ਸੋ ਹਮਰੀ ਰੱਛਿਆ ਕਰੇ,
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜਗਦੀਸ਼।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਕਰਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਰਾਂਦਾ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਨਿਹਕਲੇਕ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਫ਼ੀਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਤੱਥ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਵੇਗਾ-

ਸਮਸਰੀ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦਿਸੇ
ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਥਾਜ।
ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਹੋ ਸਕੇ,
ਚਹੂੰ ਕੁੰਟਾਂ ਅੰਦਰ ਰਾਜ।

(ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ)

ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਖਤਮੁਲ ਨਬੀ ਹੈ, ਪਰ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਹਦੀ ਰਹਿਬਰ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਵੀ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਿਹਕਲੇਕ ਅਵਤਾਰ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਖੰਡਾਧਾਰੀ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਇਸ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ, ਪਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੀ ਬਚਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਦਾ ਦੇ ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਚਿਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਮਹਾਂਬਲੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਆਦਿਕ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਜਿਸ ਸੋਝੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਸਮਝ ਦਾ ਪ੍ਰਗਿਆ ਮੌਲਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾਉਣ ਅਤੇ ਖਾਹਮਖਾਹ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਦਿਲੀ ਖਾਹਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਤੁਫ਼ਤਾ, ਹੀਣਤਾ ਭਾਵ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ।

ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਮਾਲ ਦੀ ਬਰੀਕਬੀਨੀ ਤੇ ਮਹੀਨ ਸਮਝ ਸੂਝ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਪੂਰਬ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਡਾ. ਪੰਨੂ ਅਨੁਸਾਰ 1805 ਵਿਚ ਜਸਵੰਤ ਰਾਉ ਹੋਲਕਰ ਵੱਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੋਲੋਂ ਹਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ ਕਾਰਣ ਮਹਾਰਾਜੇ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਬੇਸਮਝੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰੋੜ ਦੂਰ-ਰਸ ਡਿਪਲੋਮੈਟਿਕ ਸਮਝ ਅਤੇ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਫਰਾਂਸ ਤੇ ਇਟਲੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੁਰਖਿਅਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਕੇਵਲ ਆਪ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜਸਵੰਤ ਰਾਉ ਹੋਲਕਰ ਨੂੰ ਜੇਤੂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ ਵਾਪਸ ਦੁਆ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਲਕਰ ਨਾਲ ਸਲੂਹਾ ਸਫਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਫਲ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਸਭ ਧਿਰਾਂ

ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਈ ਗੋਲਾ ਕਬੂਤਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹਵਾ ਦੇ ਬੁੱਲੇ ਨਾਲ ਉਡ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਚਟਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਹਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 1805 ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦ 'ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛਾ ਚੁਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨਾਲ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨਿਗੂਣੇ ਕਾਰਵਾਂ ਅਧੀਨ ਜੰਗ ਛੇਤੀ ਆਪਣੀ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਸੌਂਦਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਸਰਵਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਰਖਦਾ ਹੋਇਆ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੁੱਕਾ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਪੰਨੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਪੰਨੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ 1809 ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਿੱਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਵਕਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ। ਚਾਰਲਸ ਮੈਟਕਾਫ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਲਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਯੂਰਪ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮੰਨੀ ਨਾ ਗਈ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਸੇ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਉਸ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ ਇਨ ਚੀਫ਼ ਦੀਵਾਨ ਮੋਹਕਮ ਚੰਦ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਸਖਤ ਰੋਅ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕ

ਨਾਲ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਚਾ ਲਏ, ਸੁਰਖਿਅਤ ਰੱਖ ਲਏ, ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਬੋਨਾਪਾਰਟ ਨੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਅੰਤ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਰਿਆ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏ, ਥੋੜੀ ਹੈ।

ਪੰਨੂ ਦੇ ਹੋਰ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੁੱਧ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਰਾਸਪੁਤਿਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਮਰਦਾਨਾ ਦਿਬ ਕੋਤਕਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰਹੱਸਾਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਿਸ਼ਕਾਰਦੇ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਮਰਦਾਨੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵੱਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਖੀਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਚਰਿਤਰ ਉਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਉਸੇ ਮੌਲਿਕਤਾ ਸਹਿਤ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਸੂਰਜੀ ਸੁਆਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਉਰਜਾ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਸੰਭਵ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ- ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪ, ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ

ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਅਨਅਲ ਹੱਕ ਦਾ ਮਰਤਬਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜਿਉਂਦੇ ਤੇ ਭੋਗਦੇ ਸਨ। ਮਨਸੂਰ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਬਲੀ ਦੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ਼ਕ ਕੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ- ਅੱਜ ਦੇਖੀਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਦੇਖੀਂ, ਫੇਰ ਪਰਸੋਂ ਦੇਖੀਂ। ਜੋ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ, ਉਹ ਸੁਣਨ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਵੇਖਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਮਨਸੂਰ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਸਤਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਤੁੜਵਾਏ ਤੇ ਕਟਵਾਏ। ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆਪਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ ਤੇ ਇਕੋ ਮੰਗ ਮੰਗੀ ਜੋ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੀ-

ਇਕੋ ਵਾਰ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇ ਦਾਤਾ,
ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਝੱਲੀਏ,
ਜੁਲਮ ਦਾ ਹਰ ਹੱਥ ਕਰਾਰਾ।
ਪਿੱਛੇ ਹੋਏ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਰੋਮ ਵਿੰਗਾ ਵਿੰਗਾ,
ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੀ ਜਿੰਦ ਤੇ ਵਰਤੇ ਵਰਤਾਰਾ।

ਵੀਹ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਜਮਾਲੀ ਸ਼ਾਇਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਸਨ, 'ਏਥੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ਼ਕ ਫਿਕਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।' ਇਹ ਕੋਤਕ ਸ਼ਾਇਦ ਰੱਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਣ ਲਈ ਵਰਤਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਸਮਾਨੀ ਕਿਤਾਬ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖਬੰਧ ਵਿਚ ਦਰੁਸਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧ, ਕਨਫਿਊਸ਼ਿਅਸ ਤੇ ਤਾਸਕੀ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੋ ਸੀ, ਉਹ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਂਦੀ।

ਹਾਂ, ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਕਨਫਿਊਸ਼ਿਅਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰੀਚੈ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਡਵਿਨ ਆਰਨਲਡ ਦੇ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛੰਦ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਉਹੋ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਦੋਹਾਂ ਮਹਾਂਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਕੋ ਨਾਮ 'ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਚਾਨਣ' ਰਖਿਆ ਜੋ 'ਲਾਈਟ ਆਫ ਏਸ਼ੀਆ' ਦਾ ਸਹੀ ਤੇ ਸੂਧ ਤਰਜਮਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਨੇ ਇਸੇ ਮਹਾਂਕਾਵਿ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਾਟਕ 'ਪ੍ਰੀਤ ਪੈਗੰਬਰ' ਬੁੱਧ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਅਮਲ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਚੱਲ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੁੱਧ ਇਨਕਲਾਬ, ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਹਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਆਪ ਛਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਪੰਨੂ ਨੇ ਬੁੱਧ ਦਾ ਪੁਨਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣੀ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਕੰਮ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇ।

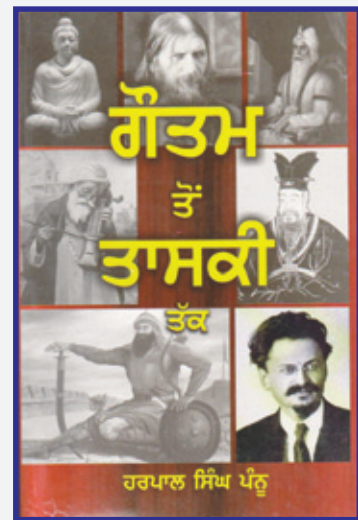
ਕਨਫਿਊਸ਼ਿਅਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਬੜੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਜੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਰਾਸਪੁਤਿਨ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਡਾ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਲੈਕਸ ਡੀ. ਜਾਂਜ ਦੀ ਸਵਾ ਚਾਰ ਸੌ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਲੇਖ ਵਿਚ ਜੋ ਸਮਾਚਾਰ ਸੰਥਿਆ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਪੂਰਬ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਮੂਲ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਕੁਝ ਚਿਹਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਕੋਈ ਜਿਵੇਂ ਮਰਜ਼ੀ ਸੋਚੇ, ਪਰ ਪੰਨੂ ਨੇ ਜੋ ਮੁਤਾਲਾ, ਨਕਦ ਤੇ ਸਨਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸਪੁਤਿਨ ਸੰਤ ਸੀ ਜੋ ਪਰਲੇ ਕੰਢੇ ਤੱਕ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬੰਦਗੀ, ਭਗਤੀ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ, ਸਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਤੀਬਰ ਸੰਵੇਦਨਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖਬੰਧ ਵਿਚ ਦਰੁਸਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧ, ਕਨਫਿਊਸ਼ਿਅਸ ਤੇ ਤਾਸਕੀ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੋ ਸੀ, ਉਹ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਂਦੀ। ਹਾਂ, ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਕਨਫਿਊਸ਼ਿਅਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰੀਚੈ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਡਵਿਨ ਆਰਨਲਡ ਦੇ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ।



ਮੌਕੇ ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਖਿਚ ਲਈ ਸੀ। ਐਸੇ ਮੌਕੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਜਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਵੱਲੋਂ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਖਿਚਿਆ ਜਾਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜੰਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ ਵਿਚ ਪੁਆ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਭ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

1809 ਵਿਚ ਹੋਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਅਹਿਦਨਾਮੇ ਸਮੇਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਣੇ ਕੇਵਲ ਦਸ ਸਾਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਭੰਗੀ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਮੱਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਅਟਕ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਪਾਰ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੱਧੀ ਛੁੱਟਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਮੁਲਤਾਨ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਖਤਰੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਕ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਖੁੱਖਾਰ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਕ ਤੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਜੰਗੀ ਪਠਾਣ ਉਸ ਦੇ ਲਹੂ ਦੇ ਪਿਆਸੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਿਖੜੇ ਅਤੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਖੜਰਿਆਂ ਭਰੇ ਮਹੌਲ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਛੇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਮੁਰਖਤਾ ਭਰਿਆ ਆਤਮਘਾਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਮੌਤ ਸੀ। ਫੇਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇਹੋ ਕੁਝ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਲ ਵਿਚੋਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੱਬ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਅਧਾਰ ਸੂਝ ਅਤੇ ਸਮਝ

ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਇਕਮਿੱਕ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਅਭੇਦ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਸਮਝਿਆ। ਅੰਤਮ ਵਿਦਾਇਗੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ- 'ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾ ਵਿਛੜਾਂ।' ਪੰਨੂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਕ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਤਰਕ ਸਾਰੇ ਵਾਦ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਵਾਦ ਖੜਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, "ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅਸਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕੀਰਤਨ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।" ਇਸ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਰਫ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਸਮਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰਫ ਸਮਝ ਹੈ, ਸੋਝੀ ਹੈ ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ, 'ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ।'

ਪੰਨੂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਲੇਖ ਮਸਲਨ, ਮਨਸੂਰ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਇਸੇ ਵੰਨਗੀ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕੋਟਿ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਿਬ ਪੁਰਸ਼ ਅਕਹਿ ਅਤੇ ਅਸਹਿ ਜਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਸਹਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਤਨ ਦੇ ਠੀਕਰੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਿਸਤਾਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਦਰਸਾਏ ਹਨ, ਉਸ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਸਭ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਹਾਪੁਰਖ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰਹੱਸ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਇਕੋ ਇਸ਼ਾਰਾ, ਇਕ ਸੰਕੇਤ ਤੇ ਫੇਰ ਚੁਪ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਬੇਖਬਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ਆਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥਾ ਅਜਿਹਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਰਦਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਚਾਲੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਇਨਕਲਾਬ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ।

ਹੇਮਿਓਪੈਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਮਤਾਂ ਜਾਂ ਲੱਛਣ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ; ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਮਹਾਪੁਰਖ ਬਿਮਾਰ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਰਾਸਪੁਤਿਨ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਵਾਭਾਸ ਸੀ ਜੋ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਏਸ ਗੁਣ ਸਬੰਧੀ ਸੁਚੇਨੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਐਂਟਿਸਿਪੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੀਮੇਨੀਸ਼ਨ, ਪ੍ਰੀਮੇਨੀਸ਼ਨ ਆਦਿ।

ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਅਨੁਭਵ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੌਤਾਂ, ਵਿਛੋੜੇ, ਬਰਬਾਦੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤਬਾਹੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ, ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭੈਰਵਸਤ ਪੂਰਵਾਭਾਸ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੱਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਕਦੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋ ਕੇ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਸਪੁਤਿਨ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਪੁਰਖ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਹਾਸਿਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਜਨ ਕਲਿਆਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ, ਬੇਹਤਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਡਾ. ਪੰਨੂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਧ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਪੁਰਖ ਦਾ ਪਰਿਚੈ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸੁਗਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕਦਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭੂ ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ, ਸੂਰਜੀ ਕਿਰਨਾਂ ਤੇ ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਿਹਿਤ ਸੀ। ਉਹ ਰੇਖੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤੋਂ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਪਰ ਚੀਨੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਐਕਿਊਪੰਕਚਰ, ਐਕਿਊਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਰੇਖੀ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਇਲਾਜ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਪਟਿਆਲਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਡਾਕਟਰ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਗਲ ਧਾਗਾ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਸਪੁਤਿਨ ਸੰਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਯੋਗ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰੀਕੇ ਸਨ। ਯੋਗੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਾਸਪੁਤਿਨ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਇੰਜ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ ਭੱਜ ਕੇ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਪਟਿਆਲੇ ਆਏ, ਪਰ ਮਦਦ ਦੀ ਥਾਂ ਏਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤੋਪ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ- ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭੈੜੇ ਨਿਕਲੇ। ਕਰਮ ਕਰਮ ਅਲੀ ਤੈਨੂੰ ਕੌੜੂ ਪਵੇ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਕੁਸ਼ਟ ਰੋਗ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਉਹ ਰੋਗ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਠੀਕ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਮਨੋਰਥ ਸਿਰਫ਼

ਇਹ ਸਮਝਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਬਹੁਤ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਹਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਯੋਗ, ਰੇਖੀ, ਸੂਰਜ ਊਰਜਾ, ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸਾਧਨਾ, ਅੰਤ੍ਰ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਮਲ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਤਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਰਾਸਪੁਤਿਨ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਚਿਹਾ ਅਤੇ ਕੀਮਤ ਤਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਇਸ ਕੀਮਤ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਦੇ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੋਨੋਹਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੋਸਾਧਾਰੀ ਤੇ ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਸਰ ਕਰ ਕੇ ਸੀ।

ਇਸ ਚਰਚਾ ਲਈ ਮੈਂ ਅੰਤਮ ਲੇਖ ਤਾਸਕੀ ਚੁਣਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਈ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਨੁਕਤੇ ਸਨ ਜੋ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਏਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਠ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਝਾਤ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਨਿਰਣੈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੰਨੂ



ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇਕੀ ਨਾਲ।

ਕਦਾਈ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਨਾਬਾਲਗ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਿੱਤ ਪਟਿਆਲੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਜੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚੋਂ ਭਜਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਸੰਤ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਹੋਰ ਏਥੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ।

ਦੀ ਗੱਦ ਸ਼ੈਲੀ ਲਿਖਣ, ਅਰਥਾਤ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕਲਾ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਤਰਕੀਬਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ। ਇਹ ਲੇਖ 1600 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਸੂਚਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਨੂ ਨੇ ਤੀਹ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਟਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬਾਕੀ ਕੁਝ ਚਿਹਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਜੋੜਦੇ ਹੋਏ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਸਹਾਕ ਡਿਊਸ਼ਰ ਦੇ ਸਿਰਤ ਅਤੇ ਯਤਨ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨ ਮਾਨਸ

ਰੱਬਾ ਰੱਬਾ ਮੀਂਹ ਵਸਾ, ਸਾਡੀ ਕੋਠੀ ਦਾਣੇ ਪਾ...

ਜਿਉਂ ਹੀ ਸਾਉਣ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਪੰਡੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਜਾ ਵੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਰਨ, 'ਰੱਬਾ ਰੱਬਾ ਮੀਂਹ ਵਸਾ' ਨਾਲ ਹੀ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਵੀਰੋ, ਸੱਤਿਆ, ਸੀਤੋ ਅਤੇ ਮਿਦਰੇ ਵੀ ਆ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੰਬਤਦਾਰ ਬਾਪੂ ਜਾਗਰ ਸਿਹੁੰ ਦਾ ਪੌਤਾ ਬੀਰਾ, ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਵਾਈਕੇ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਗਿੰਦਰ, ਬਾਪੂ ਜਥੇਦਾਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੌਤਾ ਗੁਰਤੇਜ, ਮਹਿਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਬੀਡਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡੇ ਅੱਗਤ-ਪਿੱਛਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪੱਕੇ



ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਵਿਹੜੇ ਆ ਬੁਰਮਟ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੁੰਮਸ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਬੋਹੜ, ਪਿੱਪਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ ਵੀ ਚੁਪ ਖਲੋਤੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਰੁਸੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਇਕ ਵੀ ਪੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲ ਰਿਹਾ।

ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖੇਡਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਬੜਾ ਈ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਹਨ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋਲੋਂ। ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਵੀ ਇਹੋ ਈ ਹੈ, ਬਸ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਅੱਥੇ ਸੌਂਥੇ ਘਰੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਅਚਾਨਕ ਬਾਪੂ ਲੰਬਤਦਾਰ, ਜਿਹਦਾ ਘਰ ਵੀ ਗਲੀਓਂ ਪਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ, ਨੇ ਆ ਕਹਿਣਾ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੱਜ ਤਾਂ ਲੋਹੜੇ ਦੀ ਗਰਮੀ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਵੀ ਅੱਗ ਬਾਲੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਪਰ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ ਫਿਰ ਵੀ ਸੁਖ ਜਿਹਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੰਜਾ ਡਾਹ ਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠ ਜਾਣਾ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਖਣਾ, ਲੰਬਤਦਾਰ ਜੀ, ਔਹ ਵੇਖੋ ਇਕ ਬੱਦਲੀ ਤਾਂ ਦਿਸ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਆਇਆ ਹੀ ਲਓ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਣੀ, ਦੇ ਗਲਾਸ ਲੱਸੀ ਦੇ ਮੱਖਣ ਪਾ ਕੇ ਲਿਆਓ, ਲੰਬਤਦਾਰ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਈਏ।

ਲੱਸੀ ਪੂਰੀ ਮੁਕਣੀ ਵੀ ਨਾ ਤੇ ਗੜ ਗੜ ਕਰਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਨੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਆ ਘੇਰਾ ਪਾਉਣਾ। ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਵੀ ਰੁਮਕ ਪੈਣੀ ਤੇ ਵੇਹਦਿਆਂ ਵੇਹਦਿਆਂ ਸਾਉਣ ਨੇ ਰਿਮਝਿਮ ਰਿਮਝਿਮ ਆ ਲਾਉਣੀ।

ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ, ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੈਦੇ ਤੇ ਫੱਟੀਆਂ ਰੱਖਣੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਵੱਸਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਉਛਲ ਕੁਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਰੂ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸਹਿਗਣ, 'ਕਾਲੀਆਂ ਇੱਟਾਂ, ਕਾਲੇ ਰੋੜ, ਰੱਬਾ ਮੀਂਹ ਵੱਸਾ ਦੇ ਜ਼ੋਰੇ ਜ਼ੋਰ।'

ਸਾਉਣ ਮਹੀਨਾ ਕੀ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜੇਠ-ਹਾਤ੍ਰ ਦੀ ਤਪਸ ਮਗਰੋਂ ਸਾਉਣ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਹੀ ਹੋ ਨਿਬੜਨਾ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਨਾ ਕਿ ਸਾਉਣ 'ਚ ਰੱਜ ਕੇ ਮੀਂਹ ਪਊ, ਫਸਲਾਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਸਾਲ ਭਰ ਦੇ ਰਿਜ਼ਕ ਲਈ ਕੋਠੀਆਂ ਭੜੋਲੇ ਭਰ ਲਵਾਂਗੇ।

ਉਦੋਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਗਰੀਬ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਵਾਂਗ ਨਾ ਹੀ ਕਰਜ਼ਾਈ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਣ ਵਾਂਗ ਫਾਹੇ ਲੱਗ ਲੱਗ ਜਾਨਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਸੁਖੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦੇ ਸਨ। ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ, ਸਿੱਧੇ ਸਾਢੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਰੱਬ ਜੀ ਨਾਲ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਬ ਤੇ ਜਾਮਣੂੰ ਪੱਕ ਪੈਣੇ, ਨਿਕੇ ਨਿਕੇ ਚੂਸਣ ਵਾਲੇ ਅੰਬ ਮਿਸ਼ਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਮਿੱਠੇ। ਅੰਬ ਦੇ ਬੂਟੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜਦ ਕੋਇਲ ਨੇ ਪੰਚਮ ਦੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਗੀਤ ਗਾਉਣਾ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, ਇਹ ਕੋਇਲ ਵੀ ਸਾਉਣ ਦੀ ਰੁਤੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਪੁਕਾਰ ਪਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੋਇਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਗਦੀ ਬੇਈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਝੰਗੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਮੋਰਾਂ ਵੀ ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ। ਵਾਹ! ਮੇਰੇ ਰਬ ਜੀਓ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਾਦਰ ਜੀਓ, ਉਹ ਕੈਸੇ ਮਨਮੋਹਣੇ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਦਿਨ ਲੰਮੀ ਝੜੀ ਲੱਗ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਆਖਣਾ 'ਸਾਉਣ ਦੀ ਝੜੀ ਤੇ ਸੂਤਰ ਦੀ ਲੜੀ।' ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ, ਮੌਜਾਂ ਹੀ ਮੌਜਾਂ। ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਖੀਰ ਦੇ ਪਤੀਲੇ ਚੁੱਲਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦੇਣੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਲ ਪੂੜੇ ਪੱਕਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੇ।

ਵਾਹ ਜੀ ਵਾਹ! ਗੁੜ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਪੂੜੇ ਅਤੇ ਨਮਕੀਨ ਪੂੜੇ-ਖੀਰ ਤੇ ਪੂੜਿਆਂ ਦਾ ਉਹ ਸਵਾਦ, ਉਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ? ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਪੂਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪੂੜੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜ੍ਹ ਲੈਣੇ ਅਤੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ, 'ਖੀਰ ਪੂੜੇ ਖਾਵਾਂਗੇ, ਮੀਂਹ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹਾਵਾਂਗੇ।'

ਸਾਉਣ ਚੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਸਜ ਵਿਆਹੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਲੈ ਆਉਣਾ। ਨਵ ਵਿਆਹੀਆਂ ਨੇ ਪਿੱਪਲ 'ਤੇ ਪੀਘ ਆ ਪਾਉਣੀ। ਬਾਹਵਾਂ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਚੂੜੇ,



ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਲ ਸੁਰਖ ਮਹਿਕਾਂ ਵੰਡਦੀ ਮਹਿੰਦੀ, ਲਾਲ ਦੰਦਾਸੇ, ਪੈਰੀਂ ਛਣ ਛਣ ਕਰਦੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ, ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਸੂਟ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਫੁਲਕਾਰੀ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਗੋਟੇ ਕਿਨਾਰੀ ਤੇ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਜੜੀਆਂ ਚੁੰਨੀਆਂ। ਪਿਤਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗਿਧੇ ਵਿਚ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਮਾਹੀਏ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ, ਪਿੱਪਲ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੱਕ ਜਿਦ ਜਿਦ ਉਚੀਆਂ ਪੀਘਾਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣੀਆਂ ਤੇ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤੇ ਤੋੜ ਲਿਆਉਣੇ। ਇੰਜ ਸਾਉਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਹੀਨਾ ਹੀ ਇਕ ਲੰਮਾ ਤਿਉਹਾਰ ਬਣ ਜਾਣਾ। ਜਦਾ ਕੁ ਮੀਂਹ ਹਟਣਾ ਤਾਂ ਮਾਵਾਂ ਤੇ ਭਰਜਾਈਆਂ ਨੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਗੋਰੇ

ਪੋਚੇ ਫੇਰ ਕੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਹੀ ਬਦਲ ਦੇਣੀ ਪਰ ਮੇਘੜੇ ਨੇ ਵੀ ਝਟ ਪਟ ਆ ਕੇ ਸਾਰਾ ਗੋਰਾ ਪੋਚਾ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਖੀਰ ਪੂੜੇ ਨਾ ਵੀ ਪੱਕਣੇ ਤਾਂ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਫੜ੍ਹਾ ਆਉਣੇ। ਭਲਾ ਸਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖੀਰ ਪੂੜੇ ਖਾਧੇ ਬਗੈਰ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, 'ਸਾਵਣ ਖੀਰ ਨਾ ਖਾਧੀ ਆ, ਕਿਉਂ ਜੀਵੇਂ ਅਪਰਾਧੀਆ।'

ਜਵਾਨ ਧੀਆਂ ਨੇ ਚਾਅ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਨਿਕੀਆਂ ਬਾਲੜੀਆਂ ਨੇ ਗੁੱਡੀਆਂ-ਪਟੋਲਿਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿਣਾ। ਜੇ ਔੜ ਲੱਗ ਜਾਣੀ, ਮੇਘੜੇ ਨੇ ਰੁਸ ਬਹਿਣਾ ਤਾਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੇ ਰੁਸੇ ਹੋਏ ਮੇਘੇ ਨਾਲ ਰੋਸ ਜਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਗੁੱਡੀ-ਗੁੱਡਾ ਸਾੜਨ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਗਾਉਣਾ, 'ਵੱਸ ਮੀਂਹਾਂ ਕਾਲਿਆ, ਮੈਂ ਗੁੱਡੀ-ਗੁੱਡਾ ਸਾੜਿਆ। ਵੱਸ ਮੀਂਹਾਂ ਚਿੱਟਿਆ, ਮੈਂ ਗੁੱਡੀ-ਗੁੱਡਾ ਪਿੱਟਿਆ।' ਮੇਘੜੇ ਨੇ ਵੀ ਝਟ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਉਣਾ ਤੇ ਇੰਨੀ ਜੋਰ ਦੀ ਵੱਸਣਾ ਕਿ ਹਰ ਪਾਸੇ ਜਲ ਥਲ ਕਰ ਦੇਣੀ। ਪਿਆਸੀ ਧਰਤੀ ਨੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਣਾ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਲਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਕੀ ਇਨਸਾਨ ਤੇ ਕੀ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਸਭ ਝੂਮ ਉਠਣੇ, ਬਨਸਪਤੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਝੂਮਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਾਦਰ ਨੂੰ ਚਵਰ ਝੁਲਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵੇਖ ਭਲਾ ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਚੁੱਪ ਬੈਠੀ ਰਵੇ, 'ਮਉਲੀ ਧਰਤੀ ਮਉਲਿਆ ਅਕਾਸ਼॥

ਹਰ ਪਾਸੇ ਵਿਸਮਾਦ ਹੀ ਵਿਸਮਾਦ। ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ ਨੇ ਵੀ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਪੀਘ ਪਾ ਕੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਖੂਬ ਪੀਘ ਝੂਟਣੀ। ਜਦ ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪੀਘ ਝੂਟਦੀ ਵੇਖਣਾ ਤਾਂ ਮੋਰ, ਪਪੀਹੇ, ਕੋਇਲਾਂ-ਸਭ ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣੇ, ਡੱਡੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਚੁਪ ਨਾ ਬੈਠਣਾ ਤੇ ਆਖਣਾ ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹਾਂ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦਾ ਅੰਨੰਦ ਨਾ ਮਾਣੀਏ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਖੂਬ ਸ਼ੋਰ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਗੜੇ ਗੜੇ ਦੇ ਗੀਤ ਰੱਜ ਰੱਜ ਗਾਉਣੇ, ਸ਼ਾਮ ਪੈਣੀ ਤਾਂ ਮੱਛਰਾਂ ਨੇ ਆ ਡੇਰੇ ਲਾਉਣੇ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਕੋਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕਰ ਗੀਤਰ ਗਾਉਣਾ। ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਦੰਦੀਆਂ ਵੱਢ ਵੱਢ ਖਾਈ ਜਾਣਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੀਤਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣੇ।

ਪੰਨੂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਅਤੇ ਨਾਲ ਇਸਹਾਕ ਡਿਊਸ਼ਰ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨੇ ਜਿਲਦਾਂ ਅਵੱਸ ਪੜ੍ਹੋ। ਜੋ ਲੋਕ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਆਸ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦਾ ਮੁਰਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਅਵੱਸ ਉਠ ਕੇ ਖਲੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਜੋ ਲੋਕ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣ ਸਕਣ ਕਿ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਮਾੜਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋਧਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ।

ਸੰਘਰਸ਼ਕਾਰੀ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਡਾ. ਪੰਨੂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਸਹਾਕ ਡਿਊਸ਼ਰ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਤੇ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਫੀਅਰ ਸਾਈਕੋਸਿਸ ਤੇ ਐਨਵੀ ਫੋਬੀਆ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਣ ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਮਰੇਡ ਸਟਾਲਿਨ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਮਝ ਸੂਝ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਸਕਣ ਕਿ ਉਸ ਬੇਇਨਸਾਫੀ, ਧੱਕੇ, ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮਤ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੋਵੀਅਤ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਜਨਕ ਕਾਮਰੇਡ ਤਾਸਕੀ ਹੋਇਆ।

ਪੰਨੂ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਰੂਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਟੈਕੇ ਦੀ ਧੁਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਰੂਸੀ ਤੱਤਾਂ ਅਤੇ ਦੰਦਾ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਇਸ ਲਈ ਟੈਕੇ ਅਤੇ ਡੱਡੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਰੂਸੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੱਕ ਰਸਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਤੱਤੇ ਅਤੇ ਦੰਦੇ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਵੀ ਅਤੇ ਡੀ ਲਿਖ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਰੈਂਚ ਵਿਚ ਵੀ ਟੈਕਾ ਅਤੇ ਡੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਤਾਸਕੀ ਉਚਾਰਨ ਫਰੈਂਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹੈ। ਰੂਸੀ ਉਚਾਰਨ ਤਾਸਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਮੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

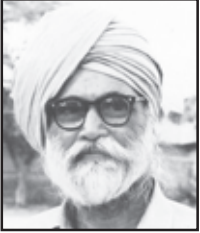
ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਟਟੈਹਣਿਆਂ ਦਾ ਟਿਮ ਟਿਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬੀਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰੀਲੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸੁਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜੇ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਮੰਜੀਆਂ ਡਾਹ ਕੇ ਲੰਮਿਆਂ ਪੈਣ ਹੀ ਲੱਗਣਾ ਤਾਂ ਕਿਣ ਮਿਣ, ਕਿਣ ਮਿਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਕਿਆ ਨਜ਼ਾਰੇ ਸਨ-ਮੀਂਹ ਦੀਆਂ ਕਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਚਾਦਰਾਂ ਉਤੇ ਲੈ ਕੇ ਢੀਠ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ ਪਏ ਰਹਿਣਾ। ਪਰ ਮੁੜਨਾ ਮੀਂਹ ਨੇ ਵੀ ਨਾ। ਮੰਜੇ-ਬਿਸਤਰੇ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰੀਂ ਵੜਨਾ ਤਾਂ ਹੁੰਮਸ ਨੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਪੈਣਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਮੀਂਹ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਨਿਕੀ ਨਿਕੀ ਪੌਣ ਰੁਮਕ ਪੈਣੀ ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਆਖਣਾ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਆਈ ਏ, ਕੋਈ ਧੀਆਂ ਦਾ ਬਾਬੁਲ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਹਵਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਨਾ।

ਇਹ ਸਭ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਮਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਸਾਂ ਤੇ ਕੀ ਬਣ ਗਏ। ਪਰਿਵਰਤਨ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਰੁੱਤਾਂ, ਮੌਸਮ, ਰੀੜੀ-ਰਿਵਾਜ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਬਦਲ ਗਏ ਹਾਂ, ਇਹ ਕੁਝ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਤਰੱਕੀ, ਇੰਨੀ ਸਿਆਣਪ-ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੀ, ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਲ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਮਸ਼ੀਨ ਵਾਂਗ ਬਿਨਾ ਬਰੇਕ ਦੌੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਨਾ ਰਿਸ਼ਤੇ-ਜਦ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੱਲ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਉਣ ਮਹੀਨਾ ਕਿੱਥੇ? ਜਿਧਰ ਗਈਆਂ ਬੇੜੀਆਂ, ਉਧਰ ਗਏ ਮਲਾਹ।

ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਾ, ਸਭ ਯਾਦ ਹੈ ਤੇ ਯਾਦ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ, ਉਹ ਬੇਈਂ ਦਾ ਕੰਢਾ, ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਝੁੰਡ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਫੁੱਲ ਬੂਟਿਆਂ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਵਾੜਾ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਖੂਹੀ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਨਾ, ਬੇਈਂ ਦੇ ਰੇਤਲੇ ਪੱਤਣ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣਾ, ਬੇਈਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਨਹਾਉਣਾ, ਸਭ ਨੇ ਰੇਤੇ ਦੇ ਘਰ ਬਣਾਉਣੇ, ਚਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ ਅਤੇ ਰੇਤੇ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਪੀਆਂ-ਘੋਗੇ ਲੱਭਣੇ, ਸਾਉਣ 'ਚ ਮੀਂਹ ਮਗਰੋਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਲੱਭਣੇ ਅਤੇ ਗੁੱਡੀਆਂ ਪਟੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ-ਸਭ ਕੁਝ ਯਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਅਦਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗੀ। ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਯਾਦ ਰਖਣਾ, ਜੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਯਾਦ ਰਖੀਏ, ਸਾਵਣ ਆਇਆ, ਸਾਵਣ ਆਇਆ।

‘ਜੰਮੂ ਰਾਅ ਤੇ ਕਾਲੇ ਸ਼ਾਹ’ ਦਾ ਹੋਕਾ ਬਰਸਾਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੰਮੂਆਂ, ਅੰਬਾਂ, ਖੁੰਬਾਂ, ਪੀਘਾਂ, ਗਿੱਧੇ ਤੇ ਹਰਿਆਵਲ ਬਾਝ ਬਰਸਾਤ ਕਾਹਦੀ ਬਰਸਾਤ ਹੋਈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ ਕੋਇਟੇ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਤਾਹੀਓਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਖਾਂਦੀ ਰਹੀ।

ਨਿੱਕੀ ਤੋਂ ਨਿੱਕੀ ਸ਼ੈਅ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਵਾ ਵੱਲ ਹੀ ਵੇਖੋ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਦੱਸੋ ਖਾਂ, ਚਵੀ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਲਾਕੀ ਆਸਰੇ ਜਿਉਂਦਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਖੈਰ, ਮੈਂ ਜੰਮੂਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ।



ਪ੍ਰਿ. ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ

ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸੋਹਣੀਆਂ ਤੇ ਮਨਮੋਹਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਜੰਮੂਆਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਜਜ਼ਬਾਤ ਤੇ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਹੁਸੀਨ ਫਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਕਾਲੀਆਂ ਹਬਸ਼ਣਾਂ ਦੇ ਮੋਟੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਰੰਗ ਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਸੁਆਦ ਹੈ; ਤੇ ਇਹੋ ਸੁਆਦ ਸ਼ਾਇਦ ਬਦਲ ਕੇ ਜਾਨਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੂਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, “ਰੰਗ ਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਚਾਹੀਦੀ ਤੇ ਰੂਹ ਹੈ।”

ਜੰਮੂਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਪੁਰਾਤਨ ਇਨਸਾਨ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਆਦ ਲਈ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਉਦੋਂ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਚੰਗੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੋਹਣੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਦੰਦੀਆਂ ਵਢਦੇ ਸਨ। ਚੁੰਮਣ ਦੀ ਆਦਤ ਜਾਂ ਰਸਮ ਉਸੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਾਤਰ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਪਿਆਰ ਭਾਵੇਂ ਬੜਾ ਸੂਖਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਜੰਮੂਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਪੁਰਾਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਦੰਦਾਂ, ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜੀਭ ਨਾਲ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਮਣਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕਲਕੱਤੇ ਭਲਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੋੜੀ ਵਿਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਚੁਣਾ ਕੇ ਘਰ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬਿਨਾ ਲੂਣ ਲਾਇਆ ਖਾਂਦੇ ਸਾਂ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਜੀਭ ਨੀਲੀ ਹੋਈ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਖਿਆ ਸੀ, “ਚਾਚਾ ਜੀ, ਬਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਾਹੀ ਜਾਮਣਾਂ ਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ?” ਪਿਤਾ ਜੀ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੇ ਹੱਸੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ, “ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਕੋਈ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਬਣਦਾ ਜਾਪਦਾ ਐ।” ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਖਬਰੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਾਲ੍ਹ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, “ਏਦਾਂ

ਜੰਮੂ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਰਾਅ!

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ (1909-1993) ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਤਕ ਵੀ ਲਿਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਵੀ ਕਹਾਣੀ ਵਰਗਾ ਰਸ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਰੇ ‘ਵੱਡੇ ਕੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ’, ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਬਾਰੇ ‘ਅਮਰ ਗੁਰ ਰਿਸ਼ਮਾਂ’ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ‘ਕਲਗੀ ਦੀਆਂ ਅਣੀਆਂ’ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਮਣਾਂ ਬਾਰੇ ਚੰਗਾ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਾ ਕਿਹਾ ਕਰੇ ਜੀ।” ਪਿਤਾ ਜੀ ਫੇਰ ਖਿਤਖਿਤਾ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ।

ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜੰਮੂਆਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਦਿਖਲਾਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਦ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਖੁਸ਼ ਆਏ। ਆਖਣ ਲੱਗੇ, “ਲੈ ਬਈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਤਕਲੀਫ਼ ਰਫਾ ਹੋ ਗਈ ਏ। ਹੋੜੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਨਵਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਐ।” ਤੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ ਬੋਲੇ, “ਤੇ, ਲੈ ਕਾਕਾ, ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਵੀ ਉਥੇ ਬੜੇ ਨੇ।” ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨੱਚ ਉਠਿਆ ਸਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨੱਚਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਗਿੱਧੇ ਦੇ ਤਾਲ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, “ਨੱਚ ਘੁਗੀਏ ਤੈਨੂੰ ਭੱਪਾ ਦਿਆਂਗੇ।”

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਸੰਵਰ-ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਖੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲੀਂ ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਦਿਖਾਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਲੈ ਬਈ, ਸਾਡੇ ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ।”

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਕਿਤੇ ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਨੇ?”

“ਤੇ ਹੋਰ ਕੀ ਨੇ ਇਹ?” ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਜਾਮਣਾਂ ਹੈ ਈ ਨਹੀਂ।” ਮੈਂ ਆਖਿਆ।

ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬਬੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਜਾਮਣਾਂ ਦੀ ਬਹਾਰ ਨਹੀਂ, ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਜਾਮਣਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਪਰ ਹਨ ਇਹ ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਹੀ ਦਰੱਖਤ; ਪਰ ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਮੰਨਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਰਕਵਾਦੀ ਤੇ ਬੱਚਾ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਦੇ ਮਸਲੇ ਦੇ ਬੜੇ ਪਾਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਜੰਮੂਆਂ ਦਾ ਗੁੱਛਾ ਲਮਕਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂਆਂ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੰਮੂਆਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਜੰਮੂਆਂ ਦੇ, ਜੰਮੂਆਂ ਦਾ ਬੂਟਾ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਜੰਮੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਪੱਤਾ ਟੁੱਟਾ। ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੋਂ ਚੁਕ ਕੇ ਸੁਭਾਉਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਦ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਚਿੱਥਿਆ, ਮੈਂ ਅਚਾਨਕ ਬੋਲ ਉਠਿਆ, “ਚਾਚਾ ਜੀ, ਇਹ ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਹੀ ਹਨ!” ਪਿਤਾ ਜੀ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਕ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਹੀ ਹਨ। ਆਖਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਹਿਲਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪੱਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਸਰਦਾਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ‘ਜਾਚਕ’ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, “ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸੈਟਿਸਟ ਬਣੇਗਾ। ਖਬਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸਵਾਰ ਸਕੇ।” ਜਦ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ

ਸਰਦਾਰ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਸੁਆਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਕਿ ਇਹ ਅਮਕੇ ਫਲ ਦਾ ਦਰੱਖਤ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਪਰ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਕਿਵੇਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਤੇ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈਆਂ ‘ਤੇ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਬਣਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਆਖਰ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਦੀ ਕਾਢ ਮਨੁੱਖਤਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਤਹਿਜੀਬ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਜਾਂਚੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਿੱਠੇ ਜੰਮੂ ਬੋਸ ਬਾਬੂ ਦੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਬੋਸ ਬਾਬੂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਬੜਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਗਲੀ ਬਾੜੀ ਵਿਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਹੀਨੇ ਪੰਦਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਰੇਲ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰ ਕੇ ਕਲਕੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਰੁੱਸ ਰੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਸਾਂ। ਜੰਮੂਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਜਦ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਭੁੱਲੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਕੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਝਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਚੇਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਖਬਰੇ ਜੰਮੂਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੀ ਬੋਸ ਬਾਬੂ ਦੀ ਸੱਤ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਮ੍ਰਿਣਾਲੀ। ਸਾਰੇ ਨਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਦੇਵੀ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਬੋਸ ਬਾਬੂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਨ੍ਹੂ ਸੱਦਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮੁੰਨੀ ਬਣਾ ਛਡਿਆ ਸੀ। ਮਿਨ੍ਹੂ ਦੀ ਬਾੜੀ ਵਿਚ ਜਾਮਣੂਆਂ ਤੇ ਅਮਰੂਦਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਦੋ ਤਿੰਨ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਵੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਫੁੱਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਤੇ ਮਿਨ੍ਹੂ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਥੇ ਖੇਲਦੇ ਸਾਂ। ਬਰਸਾਤ ਵਿਚ ਜੰਮੂਆਂ ਦੀ ਬੜੀ ਮੌਜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮਿਨ੍ਹੂ ਭਾਵੇਂ ਮੈਥੋਂ ਛੋਟੀ ਸੀ, ਪਰ ਦਰੱਖਤ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਮੈਥੋਂ ਤੇਜ਼ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਜੰਮੂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ‘ਤੇ ਘੱਟ ਹੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ, “ਜੰਮੂਆਂ ਦੀ ਟਾਹਣੀ ਕੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਉਤੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹ।” ਉਸ ਦੀ ਉਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾ ਸਕਦਾ। ਭੀਲਣੀ ਦੇ ਜੂਠੇ ਬੋਰ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਸੁਆਦ ਲੱਗੇ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਉਹੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਲੰਘਿਆ ਹੋਵੇ। ਮਿਨ੍ਹੂ ਦਰੱਖਤ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਰਸੇ ਹੋਏ ਜੰਮੂ ਚੱਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਸੁੱਟਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਆਦ ਨਾਲ ਖਾਂਦਾ

ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਉਹੋਂ ਜਿਹੇ ਮਿੱਠੇ ਜੰਮੂ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜੁੜੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖਬਰੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਸੀ, ਜੋ ਜੰਮੂਆਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਅਜਿਤਾ ਦੀਆਂ ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਡਲ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਮਿਨ੍ਹੂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦੀਆਂ ਕਈ ਲੰਮੀਆਂ ਆਸਾਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ। ਉਦੋਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਭੜਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ, ਨਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਸੀ।



ਮਿਨ੍ਹੂ ਕਿਸੇ ਬੰਗਾਲੀ ਨਵ-ਯੁਵਕ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਮਿਨ੍ਹੂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕੀ ਉਹ ਵੀ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਕੌਣ ਜਾਣੇ? ਪਰ ਜੀਵਨ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ! ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਹ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਮਨੁੱਖ ਯਤਨ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅੱਗੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

“ਹਛਾ ਸੁਖ ਜਿਥੇ ਜਾਏ ਘੁੱਗ ਵੱਸੇ, ਸਾਡੇ ਦਿਲੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੋਹ ਲਈ ਏ।” ਚਾਤ੍ਰਕ ਜੀ ਦੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ‘ਲਿਆ’ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਲਈ’ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਜੀਵਨ ਦੁਖ-ਮਯ ਨਹੀਂ। ਸੁਖ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਸ਼ਾਇਦ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੁਖ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਪਰ ਦੁਖ ਆਪਣੀ ਭਿਆਨਕ ਕਰੂਪਤਾ ਤੇ ਅਸਹਿ ਪੀੜ ਕਾਰਨ ਸਦਾ ਚੇਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੰਮੂਆਂ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਮੈਂ ਕਈ ਖੇਲਾਂ ਖੇਲੀਆਂ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ- ਕਈ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਆਖਰੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਪਰਚੇ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬੁੱਢੇ ਮਾਲੀ ਵਾਂਗ ਮੈਨੂੰ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦੇ ਮਾਇਕ ਇਨਾਮ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜੰਮੂਆਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਵਾਂਗ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਵੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛਾਂ, ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਤੇ ਸੁਆਦ ਦੇ ਸਕਣ। ਰੱਬ ਜਾਣੇ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਵਾਂਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ ਦੀ ਇਹ ਤੁਕ ਆਸ ਬੰਨਾਉਂਦੀ ਹੈ:

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਕਰ ਗਿਆ ਮੈਂ

ਤੇਰੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ,

ਆਇਆ ਹਾਂ ਜੇ ਨਾਕਾਮ ਦੁਬਾਰਾ

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ?

ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੱਜੇ ਚੁੰਮਣ ਵਾਂਗ ਚੋਰੀ ਦਾ ਗੁਤ ਵੀ ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਗੁਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੰਮੂ ਵੀ ਮਿੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਜੁੱਟ ਬਾਗ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਿਆ। ਉਜਾਗਰ ਨੇ ਦਾਅ ਬਚਾ ਕੇ ਖੂਹ ਦੀ ਮਣ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁੱਛਾ ਜੰਮੂਆਂ

ਦਾ, ਸਮੇਤ ਡੰਡੀ ਲਾਹ ਲਿਆ। ਰਾਖਾ ਕਿਤੋਂ ਲਾਗੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਉਸ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਮੁੰਡਪੁਣੇ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਪੈਰ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਯਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨੱਸਣਾ ਵਾਜਬ ਨਾ ਸਮਝਿਆ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਵੀ ਉਥੇ ਖੜੋਤੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਸ ‘ਤੇ ਰੁਹਬ ਪਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ‘ਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਹੋਰ ਰਾਖੇ ਸੱਦ ਲਏ। ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨ ਫੜਾਓ।” ਅਸੀਂ ਆਕੜ ਖੜੋਤੇ। ਸਾਵੀਂ ਤਾਕਤ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਖੇ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ। ਇਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਬਈ, ਤੁਸੀਂ ਗੁੱਛਾ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿਓ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।” ਉਜਾਗਰ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਲੈ ਹੁਣੇ ਲਾ ਦਿੰਨਾ।” ਉਜਾਗਰ ਕਈ ਮੰਤਰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਚਲਾਏਗਾ। ਰਾਖੇ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਜਦ ਉਜਾਗਰ ਨੇ ਮਣ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਪੱਥਰ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪਿੰਨ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁੱਛੇ ਦੀ ਡੰਡੀ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਟਾਂਕ ਦਿੱਤੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੱਸ ਹੱਸ ਦੂਹਰੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਰਾਖੇ ਵੀ। ਪਹਿਲੇ ਰਾਖੇ ਨੇ ਇਸ ਸੂਖਮ ਮਖੌਲ ਦੀ ਉਹ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬੁੱਕ ਬੁੱਕ ਜਾਮਣੂ ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਕਾਸ਼! ਕਿਤੇ ਉਜਾਗਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ

ਕਰਤਬਾਂ ਦਾ ਹਾਸ-ਰਸ ਮੇਰੀ ਲੇਖਣੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਚਾਰ ਬੁੱਕ ਜਾਮਣੂ ਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ!

ਪਿਤਾ ਜੀ ਜਦ ਜਾਮਣਾਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਇਹ ਤੁਕ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ‘ਭਾਵੇਂ ਚੀਂ ਕਰ, ਭਾਵੇਂ ਭੀਂ ਕਰ, ਕਾਲੇ ਕਾਲੇ ਕਭੀ ਨਾ ਛੋੜ੍ਹ’। ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ- ਕਿਸੇ ਪੂਰਬੀਏ ਨੂੰ ਸੁਜਾਨ ਵਾਂਗ ਜਾਮਣਾਂ ਖਾਣ ਦਾ ਬੜਾ ਚਸਕਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਰੋਜ਼ ਬਰਸਾਤ ਵਿਚ ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ‘ਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਕਾਲਾ ਭੌਰ ਗੁੱਛੇ ‘ਤੇ ਜਾਮਣ ਬਣਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਰਸਿਆ ਜੰਮੂ ਸਮਝ ਕੇ ਪਕੜ ਲਿਆ। ਉਹ ਭੀ ਭੀਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ, ਪਰ ਪੂਰਬੀਏ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ‘ਭਾਵੇਂ ਚੀਂ ਕਰ, ਭਾਵੇਂ ਭੀਂ ਕਰ, ਕਾਲੇ ਕਾਲੇ ਕਭੀ ਨਾ ਛੋੜ੍ਹ’ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ- ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਗੱਪ ਜਾਪਦੀ ਰਹੀ ਜਦ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਤਜਰਬਾ ਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਭੌਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਇਆ।

ਜੰਮੂ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਸਿਆਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਾ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਲੀਲ ਘੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਬੋੜੀ ਬਹੁਤ ਅਕਲ ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਜੰਮੂਆਂ ਦੀ ਬਦਲਤ ਹੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪਿੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਪੰਚ ਤੰਤਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ:

ਇਕ ਬਾਂਦਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜੰਮੂਆਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ‘ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਯਾਰਨਾ ਇਕ ਮਗਰਮੱਛ ਨਾਲ ਪੈ ਗਿਆ। ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਕੁਝ ਰਸੇ ਹੋਏ ਜੰਮੂ ਮਗਰਮੱਛ ਵੱਲ ਸੁੱਟੇ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਬੋਚ ਲਏ। ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਬਈ, ਇਹ ਜੰਮੂ ਸਾਡੀ ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਦਵੀਂ।” ਮਗਰ ਨੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਮਗਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਜੰਮੂ ਖਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਜੰਮੂ ਏਨੇ ਮਿੱਠੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਨਿਤ ਇਹ ਜੰਮੂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਕਿੰਡਾ ਮਿੱਠਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿਓ।”

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)



ਪਿਤਾ ਜੀ ਜਦ ਜਾਮਣਾਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਇਹ ਤੁਕ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ‘ਭਾਵੇਂ ਚੀਂ ਕਰ, ਭਾਵੇਂ ਭੀਂ ਕਰ, ਕਾਲੇ ਕਾਲੇ ਕਭੀ ਨਾ ਛੋੜ੍ਹ’। ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ- ਕਿਸੇ ਪੂਰਬੀਏ ਨੂੰ ਸੁਜਾਨ ਵਾਂਗ ਜਾਮਣਾਂ ਖਾਣ ਦਾ ਬੜਾ ਚਸਕਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਰੋਜ਼ ਬਰਸਾਤ ਵਿਚ ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ‘ਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਕਾਲਾ ਭੌਰ ਗੁੱਛੇ ‘ਤੇ ਜਾਮਣ ਬਣਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਰਸਿਆ ਜੰਮੂ ਸਮਝ ਕੇ ਪਕੜ ਲਿਆ। ਉਹ ਭੀ ਭੀਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ, ਪਰ ਪੂਰਬੀਏ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ‘ਭਾਵੇਂ ਚੀਂ ਕਰ, ਭਾਵੇਂ ਭੀਂ ਕਰ, ਕਾਲੇ ਕਾਲੇ ਕਭੀ ਨਾ ਛੋੜ੍ਹ’ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ- ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਗੱਪ ਜਾਪਦੀ ਰਹੀ ਜਦ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਤਜਰਬਾ ਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਭੌਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਇਆ।

ਕੋਈ 7 ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਘਰੋਂ ਉਥੇ ਗਿਆ, ਜਿਥੋਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮੁੜਿਆ ਨਹੀਂ, 'ਨਾ ਕੋਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਾ ਕੋਈ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਨੇ ਵੇ ਕੌਨ ਸਾ ਦੇਸ਼...'। ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾ ਰਹੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਇੰਨੇ ਭਾਰੀ ਹਨ ਕਿ ਚਿੱਤ ਇਸ ਦਾ ਬੋਝ ਝੱਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੀ ਕਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਅੱਜ ਰੱਖੜੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਬਿਨਾ ਰੱਖੜੀ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ!

ਰੱਖੜੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਸ਼ਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਾਉਣਾ ਉਸ ਦੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦਾ। ਆਪਣੇ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਧੰਦੇ ਨਿਬੇੜਦਿਆਂ ਜੇ ਬੋਝੀ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਰੋਹਬ ਝਾੜਨਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੀਆਂ!

ਸੁਕੰਨਿਆ ਭਾਰਦਵਾਜ
ਫੋਨ: 815-307-3112

ਨਿਆਣਿਆਂ ਨਾਲ ਘੜੀਸ ਪਾੜ ਕਰਦੀਆਂ ਜਦੋਂ ਭੈਣਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਡਾਇਲਾਗ ਹੁੰਦਾ, 'ਨੀ ਲੇਟ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਵੀਰ ਗੁੱਸੇ ਹੋਊ।' ਚਾਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਵੀ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨਣ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਜੇ ਕੋਈ ਨਾ ਆ ਸਕਦੀ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਗਨ ਦੇਣਾ ਕਦੇ ਨਾ ਭੁਲਦਾ। 'ਭਾਈਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਨਖਰੇ ਭਾਰੀ...'।

ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆਈ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਪੇਕਿਆਂ ਦਾ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਸਹਾਰਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਪਿਛੇ ਛੱਡ ਆਈ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਵੀਰੇ (ਸੀ.ਐਮ. ਭਾਰਦਵਾਜ) ਨੂੰ ਫੋਨ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਜੋ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੋਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਪਰ ਇਸ ਵਾਰੀ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਫੇਰੀ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਬੋਝ ਜਿਹਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਿਊੜੇ 'ਤੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕੀ ਕੁਝ ਛੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ? ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਵੀ 'ਮੇਰੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਮਾਪੇ' ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਹੀ ਸਾਡੇ 4 ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮਸੀਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਨਿੱਘ-ਤੇਹ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾ ਰੜਕਣ ਦਿੰਦਾ। ਮਾਂ ਦੀ ਨਸੀਹਤ, 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਾ ਛੱਡਿਓ' ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਉਤਰਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦੀ। ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਬੈਠੀਆਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਭਰਵੇਂ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹੈਗਾ।

ਅਭੁੱਲ ਯਾਦਾਂ ਰੱਖੜੀ ਦੀਆਂ

ਰੱਖੜੀ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਰੱਖੜੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਭੈਣਾਂ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਉਡੀਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰੱਖੜੀ ਵੀ ਇਕ ਦੁਖਦਾਈ ਯਾਦ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲੇਖਿਕਾ ਸੁਕੰਨਿਆ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਇਸ ਜਹਾਨੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੱਖੜੀ ਦੇ ਬਦਲ ਗਏ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਦਿਹਾਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੀਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਇਕ ਅਨੋਖੇ ਦਰਦ ਦਾ ਆਭਾਸ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਅੱਜ ਉਸ ਅਹਿਸਾਸ ਦੇ ਮੀਨਾਰ ਦਾ ਕਿੰਗਰਾ ਢਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਚਿਤੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜਿੰਨਾ ਮਨ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਵੀਰੇ ਨੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਵਾਰ ਸੋਚਣਾ। ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਨਿਭਣਯੋਗ ਬਣਾਈ



ਸੀ.ਐਮ. ਭਾਰਦਵਾਜ

ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਫੁਕ ਫੁਕ ਪੈਰ ਰੱਖਦੀਆਂ। ਮਾਂ ਜਾਏ ਦੀ ਸੌ ਸੌ ਸੁਖ ਮੰਗਦੀਆਂ।

1947 ਦੇ ਹੱਲਿਆਂ ਦੇ ਝੰਬੇ ਮਹਾਂਨਗਰ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਉਜੜ ਕੇ ਪਟਿਆਲੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਲਚਕਾਣੀ ਆ ਵਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਜਾੜੇ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਕਲੋਮ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਮਸਾਂ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਏ

ਹਾਂ। ਬਾਊ ਜੀ ਦਾ ਚਾਰ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਨੀ ਨਾਨਕੇ ਘਰ ਲੈ ਗਈ, ਉਥੇ ਪੜ੍ਹੇ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਨਾਨਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਜਰਾ (ਨੇੜੇ ਘੱਗਾ) ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਛੱਡ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਹਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਅਸੀਂ ਉਡੀਕਦੇ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀਰ ਆਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੂਸਰੇ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗੇ। ਨਾਨਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੀਂਹ ਵਾਂਗ ਉਡੀਕਦੇ।

ਅੱਧੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤਕ ਮਾਮਿਆਂ ਦੇ ਜੁਆਕ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਆਈਆਂ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਗੜਵੀਆਂ ਮੁਕਾਇਆਂ ਨਾ ਮੁਕਦੀਆਂ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ-ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਦੁਣ ਸਵਾਏ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਵੱਡਾ ਮਾਮਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ। ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਸਾਜਰੇ ਹੀ ਸਾਈਕਲ ਦੁਆਲੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਝੋਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਕੈਰੀਅਰ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਿਠਾ ਸਮਾਣੇ ਤੋਂ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰਫਾਵੇਂ ਢਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਪਿੰਡ ਲਿਆ ਵਾਤਦਾ।

ਪਿੰਡ ਦੀ ਕਬੱਡੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਉਹ ਕੈਪਟਨ ਸੀ। ਤਕੜਾ ਇੰਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਰੇਡ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਰੋਕ ਸਕਦਾ। ਰੋਹਬ ਦਾਬ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਲੋਕ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਦੇ। ਉਹ ਪੈਦਾਇਸ਼ੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਮਾੜਾ-ਧੀੜਾ ਤਾਂ ਮੂਹਰੇ ਨਾ ਖੜ੍ਹਦਾ। ਵਧੀਆ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਪਹਿਰਾਵਾ, ਪਟਿਆਲਾਸ਼ਾਹੀ ਪੱਗ

ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਵਾਰੀ ਦਾਹੜੀ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਿਖਾਰਦੇ। ਅਜਿਹੀ ਰੱਬੀ ਰੂਹ ਵਾਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਸ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਚਾਰ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਸੀ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਪਿੰਡ ਵੜਨ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਲੀ ਦੇ ਰੇਡੀਓ, ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਲਿੰਸੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਨੀ, ਨਾ ਸੁਣਨੀ। 7 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲੇ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨਾ ਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਪਿਛੋਂ ਦਿੱਲੀ ਮੈਕਸ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤਕਲੀਫ਼ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ,



ਖੁਦ ਲੇਖਿਕਾ (ਐਨ ਸੱਜੇ) ਭੈਣ ਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ

ਗਲਤ ਇਲਾਜ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪੈਨਲ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੈ ਪਰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਇਲੈਂਟ ਅਟੈਕ ਹੈ। ਮਾਂਵਾਂ ਦੀ ਆਂਦਰ, ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਰੱਖੜੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਸਾਇਆ, ਜੀਵਨ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ ਡੋਬਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਲੁਕਵੇਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਗਲਤ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਨਸ਼ੇ ਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਕਿੱਤੇ ਦਾ ਲਾਲਚ ਮਹਿੰਗੀ ਗਲਤ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੇ ਡੋਬ ਕੇ

ਸਮੇਂ ਦੇਵੇਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਦਭਾਵਨਾ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਥਾਪਰ ਕਾਲਜ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਮੂਹਰਲੀਆਂ ਸਫਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਤਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿੰਦਰਾ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਹਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ, ਸਵਰਗੀ ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੌਮੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਆਲ ਇੰਡਿਆ ਐਫ. ਸੀ. ਆਈ. ਸਟਾਫ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਉਹ ਨੇਤਲਾ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਸਦੀ ਰਹੇ, ਪਰ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਭੈਣ ਭਰਾ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਨਾ ਪਵੇ।

ਜੰਮੂ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਰਾਅ!

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮਗਰ ਨੇ ਲੱਖ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਬਾਂਦਰ ਉਸ ਦਾ ਦੋਸਤ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ। ਦਸਰਬ ਵਾਂਗ ਅੱਤਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ। ਜਦ ਬੰਦੇ ਅੱਤਰਾਂ ਪਿਛੇ ਦੋਸਤਾਂ, ਭਰਾਵਾਂ, ਪਿਤਾ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਤਾਂ ਜਲ-ਜੀਵ ਸੀ! ਆਖਰ ਨਾਰ ਦਾ ਭਛਾਇਆ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, "ਭਰਾਵਾਂ! ਤੇਰੀ ਭਰਜਾਈ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਦਿਉਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਿਆਓ। ਸੋ, ਚੱਲ ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਪਾਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਚੱਲਾਂ।"

ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠਾ। ਮਗਰਮੱਛ ਦਿਲ ਦਾ ਭੈੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਨਾਰ ਦਾ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਜਾ ਕੇ ਸੋਚਿਆ, ਹੁਣ ਬਾਂਦਰ ਬਾਹਰ ਤੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਸੋ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾ ਛੱਡਾਂ! ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਬਈ, ਮੈਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਖੁਆਣ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਚਲਿਆ ਹਾਂ।" ਹਾਜ਼ਰ ਜਵਾਬ ਸਿਆਣੇ ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਤੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ?" ਮਗਰ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੇ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ?" ਬਾਂਦਰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, "ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਦਿਲ ਦਰੱਖਤ 'ਤੇ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਮੁੜੋਂ ਤਾਂ ਭਰਜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਦਿਲ ਲੈ ਹੀ ਆਈਏ।" ਮਗਰ ਵਿਚਾਰਾ ਮੁੜ ਪਿਆ। ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਬਾਂਦਰ ਟਪੂਸੀ ਮਾਰ ਕੇ ਟਾਹਣੀ 'ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਮਗਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੂਰਖ! ਕਦੇ ਦਿਲ ਵੀ ਦਰੱਖਤ 'ਤੇ ਟੰਗ ਗਏ ਨੇ?" ਭਲਾ ਦੱਸੋ ਖਾਂ, ਇੰਨੀ ਸਿਆਣਪ ਲਗਾਤਾਰ ਜੰਮੂ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ

ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਵੇਦ ਆਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਲਿਖੇ। ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਹਿੰਦ ਦਾ ਨਾਂ ਜੰਬੂ-ਦੀਪ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਹੁੰਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ, ਆਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੰਮੂ ਖਾ ਕੇ ਹੀ ਵੇਦ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਦਿਬ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਮਧੁਰ ਸੁਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵੀ ਖਿਆਲ ਉਠ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਨਾਲ 'ਰਾਅ' ਕਿਉਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂਆਂ ਨੂੰ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬਾਂ ਜਾਂ ਰਾਏ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਤੋਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਰਾਅ ਅਤੇ ਟੁਣੂਏ। ਰਾਅ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਟੁਣੂਏ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਖਬਰੇ ਰਾਅ ਤੋਤੇ, ਰਾਅ ਜਾਮਣੂ ਖਾ ਕੇ ਹੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਸਿੱਖੇ ਹੋਣ। ਤੋਤਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕੱਚੇ ਜੰਮੂਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਟੁਣੂਏ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਅਕਾਲੀਏ - ਰੱਬ ਉਸ ਦਾ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰੇ - ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰ ਮਤਵਾਲੇ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਗਏ। ਹਰਦਿੱਤ ਦਾ ਨਾਂ ਅਕਾਲੀਆ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਉਹ ਮੁੰਡਪੁਣੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕੱਟ ਆਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਉਹ ਬੜਾ ਸੀ। ਜਾਣਦਾ ਬੁਝਦਾ ਕਿ ਬਗੀਚੀ ਦਾ ਮਹੰਤ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ 'ਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਪੱਕਾ ਜੰਮੂ ਤੋਤ ਕੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਇਕ ਨਾਹਰਾ ਲਾਉਂਦਾ, 'ਜੰਮੂ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਰਾਅ!' ਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਕੱਚੇ ਜੰਮੂ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦਾ। ਨਾਹਰਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹੰਤ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਅਕਾਲੀਏ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਬੱਲੇ ਉਤਰ ਆ।" ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ,

"ਮਹੰਤ ਜੀ, ਛੱਡੋ ਪਰੇ ਚਾਰ ਜੰਮੂ ਖਾ ਲੈਣ ਦਿਓ।" ਮਹੰਤ ਕੜਕਿਆ, "ਖਾ ਲੈਣ ਦਿਓ! ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਓ ਦੇ ਨੇ?" ਅਕਾਲੀਆ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, "ਮਹੰਤ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਬਗੀਚੇ ਤੇ ਬੂਟਿਆਂ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚੇ ਹੋਏ ਨੇ।"

ਇਹ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹੰਤ ਲੋਹਾ ਲਾਖਾ ਹੋ ਗਿਆ, "ਹੋਰ ਤੇਰੇ ਪਿਓ ਨੇ ਖਰਚੇ ਨੇ? ਤੇਰੇ ਪਿਓ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੈ?"

ਅਕਾਲੀਆ ਆਕੜ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਆਹੋ ਮੇਰੇ ਪਿਓ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੈ।"

"ਕਿਹੜੇ ਪਿਓ ਦਾ ਓਏ?" ਮਹੰਤ ਨੇ ਅੱਖਾਂ

ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵੀ ਖਿਆਲ ਉਠ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ ਨਾਲ 'ਰਾਅ' ਕਿਉਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂਆਂ ਨੂੰ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬਾਂ ਜਾਂ ਰਾਏ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਤੋਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਰਾਅ ਅਤੇ ਟੁਣੂਏ। ਰਾਅ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਟੁਣੂਏ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਖਬਰੇ ਰਾਅ ਤੋਤੇ, ਰਾਅ ਜਾਮਣੂ ਖਾ ਕੇ ਹੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਸਿੱਖੇ ਹੋਣ। ਤੋਤਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕੱਚੇ ਜੰਮੂਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਟੁਣੂਏ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸੁਰਖ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ।

"ਓਹੋ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਪਿਓ ਹੈ।"

ਮਹੰਤ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਾਲ੍ਹ ਸਮਝਿਆ, ਪਰ ਅਕਾਲੀਏ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕੀ ਰੱਬ ਸਾਡਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਬਾਪੂ ਨਹੀਂ। ਮਹੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਹੁਣ ਗੱਲ ਬਦਲਾਉਂਦਾ ਐ?" ਨਿਕਲਿਓ ਓਏ ਬਾਲਕਿਓ!" ਝੱਟ ਭੁੰ-ਭੁੰ ਕਰਦੇ

ਭੁੰਡਾਂ ਧਮੋੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸੱਤ ਅੱਠ ਡੱਟੇ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਪਲ ਭਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਬਲ ਨੂੰ ਜਾਚਿਆ। ਅਕਾਲੀਏ ਨੇ ਅੱਖ ਦਾ ਇਕ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਠ ਨੱਸੀਏ। ਬੇਅੰਤ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਸਿਆ, 'ਆ ਜਾਓ ਮੇਰੇ ਵੱਲ' ਤੇ ਪੱਟਾਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰੇ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਵੱਲ ਨੱਸੇ। ਉਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਹਾਕੀ ਦਾ ਖਿਲਾੜੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰ ਲਾ ਕੇ ਸੜਕ ਵੱਲ ਉਠ ਨੱਸਾ। ਅਸੀਂ ਪੈਲੀਆਂ ਦੀ ਵੱਟੇ ਪੈ ਕੇ ਉਥੇ ਗਾਥੇ ਦੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕੇ। ਅਕਾਲੀਆ ਨਾਹਰੇ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ: 'ਜੰਮੂ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਰਾਅ!' ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਪ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਚਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਅੱਜ ਇਕ ਵਿਹਲੜ ਮੁਸ਼ਟੰਡੇ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸਜਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ।" ਅਤੇ ਫੇਰ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਨਾਹਰੇ ਸੁਣ ਕੇ 'ਕੱਲਾ ਸਾਧ ਸਾਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਮੱਕਈ 'ਚ ਆ ਵੜਿਆ। ਅਕਾਲੀਏ ਨੇ ਫੜ ਕੇ ਲੰਮਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਰਨੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਹੱਥ ਪੈਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਅਮਰੇ ਦੀ ਪਾਟੀ ਪੱਗ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਚੰਗਾ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਛਕਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਲੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਬੇਅੰਤ ਕਿਥੇ ਡਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਥੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਆ ਵੜਿਆ।

ਹੁਣ ਵੀ ਜਦ ਕਦੀ ਕੋਈ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ 'ਜੰਮੂ ਰਾਅ' ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਜੰਮੂ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਰਾਅ' ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਅਕਾਲੀਏ ਦੀ ਸੂਰਤ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਜੰਮੂਆਂ ਦਾ ਸੁਕੀਨ ਸੀ, ਜੋ ਸੱਚ 'ਤੇ ਅੜ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਸੀ, ਨਾਮ-ਧਰੀਕ ਵਿਹਲੜ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹੋ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਥੀ ਵਿਛੋੜ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਮਿੱਤਰ ਗੁਆ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਜੀਉ ਰਿਹਾ ਹਾਂ 'ਜੰਮੂ ਪਾਰਟੀ' ਦੇ ਰਹਿ ਗਏ ਦੂਰ ਦੂਰ

ਬੈਠੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ 'ਤੇ। ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਬਰਸਾਤ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਜੰਮੂਆਂ ਦਾ ਨਿਉਂਦਾ ਦਿਆਂ, ਪਰ ਖਰੀਦ ਕੇ ਖਾਧੇ ਜੰਮੂਆਂ ਦਾ ਖਬਰੇ ਸੁਆਦ ਆਵੇ ਕਿ ਨਾ ਆਵੇ। ਆਓ, ਜੰਮੂਆਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰੀਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵੀਏ।

ਜੰਮੂਆਂ ਦੀ ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਵਧੀ ਝਿਲੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਦਵਾ ਹਨ। ਜੰਮੂਆਂ ਦਾ ਸਿਰਕਾ ਲਿਫ਼ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਹੈ। ਜੰਮੂਆਂ ਦਾ ਗੁਲਫਾ ਕਬਜ਼-ਕੁਸ਼ਾ ਹੈ। ਗਿਟਕ ਦਾ ਚੂਰਨ ਮੋਕਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੜ੍ਹਾਂ, ਛਾਲ ਤੇ ਗਿਟਕਾਂ ਦਾ ਤੋਲ ਬੁੱਢਿਆਂ ਦੇ ਲਮਕ ਪਏ ਮਾਸ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਲੱਕੀਂ ਨਿਕੰਮਾ ਆਖਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਵੀ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਫਰੇਮਾਂ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਲਗ ਪਈ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮੀਆਂ ਖੁਲਦੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ:

ਬੰਦੇ ਕੋਲੋਂ ਰੁੱਖ ਚੰਗੇਰਾ,
ਲੱਗ ਪਿਆ ਬਿਨ ਲਾਇਓ।
ਵੱਟੇ ਖਾਵੇ ਤੇ ਫਲ ਖੁਆਵੇ,
ਫਰਕ ਨ ਕਰਦਾ ਸਾਇਓ।
ਲਕੜੀ ਉਸ ਦੀ ਸੈ ਕੰਮ ਆਵੇ,
ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸਿਰਪਾਇਓ।
ਮੀਆਂ ਖੁਲਦੀ ਦੱਸ ਮੁਇਆ
ਜੀਵਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਆਇਓ।
ਰੱਬ ਕਰੇ ਜੰਮੂਆਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਆਪਣਾ
ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹਿੰਦ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਦੇਣ। ਹਿੰਦ ਦੇ ਤਿਰੰਗੇ 'ਤੇ ਜਾਮਣੂਆਂ ਦੀ ਟਹਿਣੀ ਤੇ ਜਾਮਣੂਆਂ ਦਾ ਗੁੱਛਾ ਸੁੱਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਕੁਰਬਾਨੀ, ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੋ ਜਾਏ ਤੇ ਸਾਡਾ ਨਾਹਰਾ ਹੋਵੇ:

"ਜੰਮੂ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ!

ਜੰਮੂ ਦੀਪ ਆਜ਼ਾਦ।"

ਤੇ ਹਿੰਦ ਦੇ ਇਸ ਨਾਂ ਤੇ ਨਾਹਰੇ 'ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ।

#

ਬਲ ਰਿਹਾ ਸਿਵਾ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸੋਗੀ ਮਾਹੌਲ। ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਦੀ ਤਿਤ-ਤਿਤ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਰਹੀ ਸਿਸਕੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼। ਸਭ ਦੇ ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਘਰਾਲਾਂ। ਹਟਕੋਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੋਝਲ ਹੋਈ ਫਿਜ਼ਾ। ਜਿੰਨਾ ਜਿੰਨਾ ਨੇੜ, ਉਨਾ ਉਨਾ ਦੁੱਖ। ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਦਰਦ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਹਉਕੇ ਵਰਗਾ ਬੋਲ ਮਾਤਮੀ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਚੀਰਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਵੇਦਨਾ 'ਚ ਬੋਲ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ। ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਦਰਦ ਭਿੱਜਾ ਵਕਤ ਠਹਿਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਲਾਂ ਛਿਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਧੜਕਦਾ ਸ਼ਖਸ ਰਾਖ ਦੀ ਢੇਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਸਮੋਈ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਣ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜ਼ੀਮ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਣਿਆਈ ਮੌਤੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਅਕਹਿ ਦੁੱਖ।

ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਸਿਵੇ ਨੂੰ ਬਾਲਣਾ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਸ਼ਟਮਈ ਹੁੰਦਾ ਏ ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਦੇ ਸੇਕ ਦੀ ਤਾਬ ਝੱਲਣਾ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਭ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਕਿਆਸਣਾ, ਸਿਸਕੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਵਿਚ ਮਾਤਮੀ ਚੁੱਪ ਦਾ ਸੋਗ ਮਨਾਉਣਾ, ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਉਕੇ ਦਾ ਪੀੜਾ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਡਾਹੁਣਾ, ਕਿਸੇ ਆਸਰੇ ਲਈ ਮੁਕ ਹੋਕਰ ਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਹਿੰਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣਾ।

ਸਿਵੇ ਨੂੰ ਲਾਂਬੂ ਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸਿਵਾ ਸੋਗਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਵੀ ਬਲਦਾ ਏ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਜਾਂਦਾ ਏ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਇਕ ਲੰਮਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਭਸਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਬੀਤੇ ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਹੁਸੀਨ ਯਾਦਾਂ। ਸਿਵੇ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਸੰਗ ਦੂਰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਏ ਨਿੱਘੀ ਅਪਣੱਤ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਹੁਲਾਸ ਅਤੇ ਕੁਝਿਤਣ ਦਾ ਰੁਪ ਧਾਰਦੀ ਏ ਬੋਲਾਂ 'ਚ ਘਰ ਬਣਾਈ ਬੈਠੀ ਮਿਠਾਸ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਭ ਮਰਦੇ ਨੇ ਨਿੱਕੇ ਪਲ, ਪਲਾਂ ਸੰਗ ਲਰਜਦੀ ਬੀਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਉਮਰਾਂ ਜੋਡਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼। ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਘੁੱਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਦਮ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਹਿੰਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਮਰਦੇ ਹਾਂ।

ਜਦ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ੀ ਮੁਫਾਦ ਦੀ ਤੀਲੀ ਲਾ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਸਿਵਾ ਸੇਕਦਾ ਏ ਤਾਂ ਵਿਲਕਦੀਆਂ ਨੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ। ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਹੁੰਦੀ ਏ ਸਾਂਝਾਂ ਵਿਚ। ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਰੁਲਦੀ ਏ ਵੀਰੇ ਦੀ ਪਗੜੀ ਅਤੇ ਡੌਲਿਓਂ ਟੁੱਟੀ ਬਾਂਹ ਦਾ ਦਰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ ਵਕਤ ਦੇ ਨਾਮ। ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਔਖ ਵਿਚ ਰੜਕਦਾ ਏ ਭੈਣ ਦੀ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਸੰਤਾਪ। ਅਸੀਸਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਪੈ ਜਾਂਦੀ

ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਦਾ ਸੈਕ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਤਰਲਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਕਦੇ ਨਾ ਰੁੱਸੇ ਕਿਸੇ ਬਾਲ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਬੁੱਕਲ।...ਕੋਈ ਨਾ ਉਜਾੜੇ ਬਾਪ ਦੇ ਸ਼ਮਲੇ ਦੀ ਉਚੀ ਸ਼ਾਨ, ਵੀਰਾਂ ਦਾ ਤੂਤ ਦੇ ਮੋਢੇ ਜਿਹਾ ਮਾਣ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਪੇਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਬਲਦੇ ਸਿਵਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ, “ਬਲਦਾ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ ਲਈ ਦਰਦ-ਦਰਿਆ, ਕਿਸੇ ਲਈ ਸਾਹਾਂ-ਸਿਉਂਦੀ ਆਹ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਪਈ ਬਲਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਾਸਿਆਂ ਦੀ ਉਡਦੀ ਸਵਾਹ। ਸਿਵੇ ਦੇ ਦਗਦੇ ਕੋਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਆਪਣਾ ਟੁੱਕਰ ਸੇਕਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਿਵੇ ਦੀ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਫਨਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਹਉਕਿਆਂ ਦੇ ਸੇਕ ਵਿਚ ਝੁਲਸੇ ਲੋਕ ਜਦ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਦਾ ਨੀਰ ਬਣਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਵਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦਾਈਆਂ ਦੇ ਥੰਮ।” ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਤਰਲਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਵਾਸਤਾ ਈ! ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਿਵੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਰੁਦਨ ਨਾ ਸੁਣਿਆਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਔਲਾਦ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਵੇ ਬਲਦੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਤੇ ਜਦ ਇਕ ਸਿਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਲਦਾ ਏ ਤਾਂ ਦਰਦ ਦੀ ਇੰਤਹਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਬੇਗਾਨੇ ਸਿਵੇ ਦੀ ਅੱਗ ਸੇਕਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਹਸਤਾਖਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਬਲਦਾ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ ਲਈ ਦਰਦ-ਦਰਿਆ, ਕਿਸੇ ਲਈ ਸਾਹਾਂ-ਸਿਉਂਦੀ ਆਹ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਪਈ ਬਲਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਾਸਿਆਂ ਦੀ ਉਡਦੀ ਸਵਾਹ। ਸਿਵੇ ਦੇ ਦਗਦੇ ਕੋਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਆਪਣਾ ਟੁੱਕਰ ਸੇਕਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਿਵੇ ਦੀ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਫਨਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਹਉਕਿਆਂ ਦੇ ਸੇਕ ਵਿਚ ਝੁਲਸੇ ਲੋਕ ਜਦ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਦਾ ਨੀਰ ਬਣਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਵਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦਾਈਆਂ ਦੇ ਥੰਮ।

ਕੌਣ ਝੱਲ ਸਕਦਾ ਉਸ ਸਿਵੇ ਦੀ ਤਾਬ, ਜਦ ਕਿਸੇ ਬਾਲੜੀ ਨੂੰ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਸੂਲੀ ‘ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਅਛੋਹ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਕੀਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦੇ ਸੂਖਮ ਜਜ਼ਬਾਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਾਂ-ਧੀ ਦੇ ਸੁਪਨ-ਸੰਵਾਦ ਵੀ ਸਭ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਮਾਂ ਦਾ ਏਨਾ ਵੀ ਜੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖ ਨੂੰ ਫਰੋਲੇ।

ਜਦ ਅੰਨੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਕਾਤਲ ਬਣਦੀ ਏ ਤਾਂ ਬਲਦੇ ਸਿਵਿਆਂ ਵਿਚ ਧੁਖਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਅਤੇ ਕੁਰਲਾਹਟਾਂ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਰੋਣ ਲਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਫਤਵਾ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਮਜ਼ਹਬ ਜਾਂ ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ‘ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨ

ਮੌਤ ‘ਤੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ। ਦਿੱਲੀ/ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਦੰਗੇ ਹੋਣ, ਸਿਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਬਲਦੇ ਨੇ। ਜਦ ਅਜਿਹੇ ਸਿਵੇ ਬਲਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਰੋਹ ਦਾ ਇਕ ਸਿਵਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਬਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਭਲਾ! ਬੰਦਾ ਜਾਵੇ ਕਿਥੇ? ਆਪਣੇ ਸਿਵਿਆਂ ਦਾ ਸੇਕ ਕੀਕਰ ਜਚਿਆ ਜਾਵੇ? ਹੱਦਾਂ/ਸਰਹੱਦਾਂ ‘ਤੇ ਜਦ ਗੋਲੀ ਚਲਦੀ ਏ ਤਾਂ ਅਰਬੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਏ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿਵੇ ਦੀ ਆਹੂਤੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਤਨੀ



ਸਦੀਵੀ ਸਦਮਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਮਗੀਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਉਗਮਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਅਉਧ ਵਿਹਾਜ ਜਾਂਦਾ ਏ ਜਿਸ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਨਿਖਾਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਏ।

ਜਦ ਬਲਦਾ ਸਿਵਾ ਪੋਹ-ਮਾਘ ‘ਚ ਠਰ ਠਰ ਕਰਦੇ ਜਿਸਮਾਂ ਲਈ ਨਿੱਘ, ਹਨੇਰਿਆਂ ਲਈ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕਾਤਰ ਅਤੇ ਔਝੜ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਤਰੋਂਕਿਆ ਚਾਨਣ ਬਣਦਾ ਏ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਬਹਾਦਰ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਮਾਣਮੱਤੇ

ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਦੀ ਰਾਖ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਫੁੱਟਦੇ ਨੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ, ਨਵੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਵੀ ਬੰਨਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਲਈ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਚਾਅ ਵੀ। ਜਦ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਬਾਲ ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਦਾ ਦਰਦ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਤਾਰਦਾ ਏ ਤਾਂ ਉਹ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਬਣਦਾ ਏ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਣਮੱਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਦਾ ਏ ਜਾਂ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਰਗੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਘਟਨਾ ਵਕਤ ਦੇ ਸਫਿਆਂ ‘ਤੇ ਵਾਪਰਦੀ ਏ।

ਇਤਿਹਾਸ, ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਲਦਾ ਸਿਵਾ ਤਾਂ ਦੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਰੋਹ ਜਗਾਉਂਦਾ, ਭਟਕੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਲਾਉਂਦਾ, ਸ਼ਫਾਫ ਸੋਚ ਨੂੰ ਕਰਮਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਸਮ ਚੁਕਾਉਂਦਾ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜਾਂ ਵਰਗਾ ਪੈਗਾਮ ਚਗਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾਉਂਦਾ, ਡੁੱਬਦੇ ਦਿਨ ਦੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਟੁੱਟਦੇ ਤਾਰੇ ਜਿਹਾ ਮਰ-ਮਿੱਟਣ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਗਰਭਾਉਂਦਾ, ਅਣਹੋਣੀ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਦਾ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੀਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਤਲੀ ‘ਤੇ ਹਰੀਆਂ ਕਚੂਰ ਲਗਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਗਨ ਟਿਕਾਉਂਦਾ ਏ। ਅਜਿਹੇ ਸਿਵੇ ਜਦ ਬਲਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਦਿਨ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਲਾਲੀ ਰੜਕਦੀ ਏ।

ਹਰ ਉਸ ਅੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਵਾ ਬਲਦਾ ਏ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਬਲਾ ਦੇ ਕੱਜਣ ਦੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਕੋਈ ਭੱਦਰਪੁਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਮਾਸੂਮ ਦੀ ਬੋਟੀ ਬੋਟੀ ਨੋਚਦਾ ਏ, ਮਾਸੂਮ ਨੂੰ ਟੁੱਕਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਝਿੜਕਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਬਾਲੜੀ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਲਿੱਲਕਦੀ ਅੱਖਰਜੋਤ ਨੂੰ ਜਬਰਨ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਏ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਦੀ ਰਾਖ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਫੁੱਟਦੇ ਨੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ, ਨਵੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਵੀ ਬੰਨਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਲਈ



ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਤੁਰਨ ਦਾ ਚਾਅ ਵੀ। ਜਦ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਬਾਲ ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਦਾ ਦਰਦ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਤਾਰਦਾ ਏ ਤਾਂ ਉਹ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਬਣਦਾ ਏ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਣਮੱਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਦਾ ਏ ਜਾਂ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਰਗੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਘਟਨਾ ਵਕਤ ਦੇ ਸਫਿਆਂ ‘ਤੇ ਵਾਪਰਦੀ ਏ।

ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਚਾਅ ਏ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿਵੇ ਬਾਲਣ ਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਦਕੀਆਨੂਸੀ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ, ਮਨੁੱਖ ਮਾਰੂ ਜੰਜਾਲਾਂ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦੀਆਂ ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਦਾ, ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਾਉਂਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਜੀਵਨ ਦਾ ਖੌਅ ਬਣੇ ਬੇਸੁਰੇ ਤਾਲਾਂ ਦਾ ਸਿਵਾ ਬਾਲ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾਈਏ ਅਤੇ ਤਿਤਕ ਰਹੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਦੀ ਸਦੀਵਤਾ ਲਈ

ਉਸਾਰੂ ਕਦਮ ਉਠਾਈਏ।

ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਮੈਨੂੰ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ- ਸਭ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਇਹ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਾਲਦੇ ਨੇ। ਬਲਦੇ ਸਿਵਿਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਤਾਰੀਏ, ਇਸ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਸੁਣੀਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਵਾਰਣ ਦਾ ਕੁਝ ਸਬੱਬ ਬਣਾਈਏ ਤਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਲੱਗ ਰਹੇ ਕੁਕਰਮੀ ਕਲੰਕ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਧੋ ਸਕਾਂਗੇ।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਇੰਨਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਲਦਾ ਸਿਵਾ ਨਾ ਬਣਨ ਦੇਈਏ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਸਿਵਾ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰਦਾ ਏ ਤਾਂ ਸੂਲੀ ‘ਤੇ ਲਟਕਦੇ ਨੇ ਹਰ ਜਿਉਂਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ, ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਏ ਬੇਆਸਰਿਆਂ ਦੀ ਆਸ, ਤਿੱਤਕ ਜਾਂਦਾ ਏ ਪਰਬਤੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਲੂਬੀਆਂ ਤੇ ਹਨੇਰੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਦੀ ਪਨਾਹ ਲੈਂਦੀ ਏ ਸੁਰਖ ਪਲਾਂ ਦੀ ਅੰਬਰੀ-ਪਰਵਾਜ਼।

ਵਾਸਤਾ ਈ! ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਿਵੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਰੁਦਨ ਨਾ ਸੁਣਿਆਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਔਲਾਦ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਅਮਾਨਤ ਬਣਦਾ ਏ ਸੰਦਲੀ ਸਾਹਾਂ ਦਾ ਸੰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਬਲਦਾ ਸਿਵਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਏ ਸੂਖਮ-ਭਾਵੀ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚਾਰਾ।

ਕਿਹੜੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ

ਪੈਸੇ ਪਿਛੇ ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਤੋਂ ਟੁੱਟ ਆਪਣਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹਿ ਗਏ, ਸੋਚ ਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖੋ ਪੈਸਾ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ।

ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਿੱਕਦਰ, ਉਸਾਰੇ ਸੀ ਜੋ ਮਹਿਲ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਢਹਿ ਗਏ।

ਪਾਣੀ ਦੇ ਬੁਲਬੁਲੇ ਜਿੰਨੀ ਔਕਾਤ ਪਤਾ ਬੰਦੇ ਤੇਰੀ, ਸਮੁੰਦਰਾਂ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ‘ਚ ਕਾਹਨੂੰ ਪੈ ਗਏ।

ਰੱਖਿਓ ਗਰੀਬਾਂ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਸਦਾ, ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਹਿ ਗਏ।

ਹਰ ਇੱਕ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਨਵੇਂ ਫੱਟ ਦਿੱਤੇ ਜੰਗ ਚੰਦਰੇ ਨੇ, ‘ਬਲਜਿੰਦਰ’ ਵੱਡੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਏਨਾ ਕੁਝ ਸਹਿ ਗਏ।

-ਬਲਜਿੰਦਰ ਆਲੀਕੋ, ਫੋਨ: 91-94645-62678



ਜਦ ਅੰਨੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਕਾਤਲ ਬਣਦੀ ਏ ਤਾਂ ਬਲਦੇ ਸਿਵਿਆਂ ਵਿਚ ਧੁਖਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਅਤੇ ਕੁਰਲਾਹਟਾਂ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਰੋਣ ਲਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਫਤਵਾ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਮਜ਼ਹਬ ਜਾਂ ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ‘ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਉਧੇੜ ਕੇ ਚੌਰਾਹੇ ਵਿਚ ਟੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਤਾਲਿਬਾਨੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਿਸੇ ਲਈ ਮੌਤ ਦੇ ਵਰੰਟ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਏ ਤਾਂ ਮਚਲਦੇ ਚਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਤਮ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਏ ਸੋਕੜੇ ਦੀ ਮਾਰ ਅਤੇ ਕਹਿਰ ਭਰੀਆਂ ਲੂਆਂ ਵਿਚ ਬਾਪ ਦੀ ਧੌਲੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਏ ਖੁਆਰ। ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਕੋਹੀ ਮਾਰ ਕਿ ਲੋਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਕੋਲ ਸੰਬਰ ‘ਤੇ ਬਹਿਣ ਦਾ ਦੰਭ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਆਪਣੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਸਿੱਕਰੀ ਬਣ ਉਗਦੀ ਏ ਘਰ-ਜਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ-ਵੰਡਾਈ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਅਤੇ ਦਰ ਦਰ ਦੀ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਦਾ ਏ ਇਕ ਦੂਜੇ ‘ਤੇ ਮਰ ਮਿਟਣ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ।

ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕ ਹੁੰਦਾ ਏ ਗਵਾਂਢੀਆਂ

ਵਾਲੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਉਧੇੜ ਕੇ ਚੌਰਾਹੇ ਵਿਚ ਟੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਤਾਲਿਬਾਨੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਿਸੇ ਲਈ ਮੌਤ ਦੇ ਵਰੰਟ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਏ ਤਾਂ ਮਚਲਦੇ ਚਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਤਮ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਕੋਹਾ ਸਮਾਂ ਏ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਿਵੇ ਹੀ ਸਿਵੇ, ਵਿਰਲਾਪ ਅਤੇ ਚੀਕ ਚਿਹਾੜਾ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਤਲ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਣ। ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਭੋਸ ਵਿਚ ਹਰ

ਅੱਧੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹੋਕਾ



ਵਲੈਤ ਵੱਸਦੀ ਉਘੀ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਗੁਰਿੰਦਰ ਚੱਢਾ ਨੂੰ ਹਿਰਖ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ, ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੀ ਆਬਾਦੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅੱਧੀਆਂ ਫਿਲਮਸਾਜ਼, ਔਰਤਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਲਿੰਗ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਆਖਦੀ ਹੈ, “ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਲਾ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਤੇ ਹੀ ਰਤਾ ਉਡਦੀ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਲਵੋ, ਝੱਟ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਾਜ ਤੇ ਹੋਰ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਸੋਚਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕੀ ਪਾਪੜ ਵੇਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।”

ਗੁਰਿੰਦਰ ਚੱਢਾ ਮੁਤਾਬਕ, ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ

ਆਮਨਾ ਕੌਰ

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਫਿਲਹਾਲ ਫਰਕ ਪੈਣ ਦੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਆਸਾਰ ਨਹੀਂ; ਉਂਜ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਮਹਿਲਾ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਆਪਣੀ ਤਕੜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਗੁਰਿੰਦਰ ਚੱਢਾ 2002 ਵਿਚ ਆਈ ਫਿਲਮ ‘ਬੈਂਡ ਇਟ ਲਾਈਕ ਬੈਖਮ’ ਨਾਲ

ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਚਰਚਿਤ ਹੋਈ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਟੀ.ਵੀ. ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ‘ਬਰਾਈਡ ਐਂਡ ਪ੍ਰੈਜ਼ਡਿਸ’ (2004), ‘ਦਿ ਮਿਸਟਰੈਸ ਆਫ ਸਪਾਈਸਿਸ’ (2005), ਪੈਰਿਸ (2006) ਆਦਿ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਾਹਵਾ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਫਿਲਮ ‘ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ 1947’ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਵਾਇਸਰਾਏ’ ਜ਼ ਹਾਉਸ’ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਨਾਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ-ਵਾਪਰੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚਰਚਾਵਾਂ ਫਿਲਮਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ 18 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ‘ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ 1947’ ਆਧਾਰ ਨਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰੀਲਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਦਿ ਸ਼ੈਡੋ ਆਫ ਦਿ ਗਰੇਟ ਗੇਮ’ ਬਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਹਾਣੀ ਬੁਣੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਾਰਡ ਮਾਉਂਟਬੇਟਨ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਖੂਬ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਚੱਢਾ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੋੜ ਲਿਆ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਂਝ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਉਂ ਗੁਰਿੰਦਰ ਚੱਢਾ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਜੋੜ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਰਿੰਦਰ ਚੱਢਾ ਹੈ, “ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿਚ ਜੰਮੀ ਤੇ ਪਲੀ; ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋ ਗਏ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੋਰਿਆਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਲਾ ਇਲਮ ਛਿੜਕ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।



ਫਿਲਮ ‘ਬੈਂਡ ਇਟ ਲਾਈਕ ਬੈਖਮ’ ਅਤੇ ‘ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ 1947’ ਦੇ ਪੋਸਟਰ।

‘ਲੰਚਬੋਕਸ’ ਵਾਲਾ ਰਿਤੇਸ਼ ਬਤਰਾ

ਨੌਜਵਾਨ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਰਿਤੇਸ਼ ਬਤਰਾ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਫਿਰ ਆਣ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ‘ਅਵਰ ਸੋਲਜ਼ ਐਟ ਨਾਈਟ’ ਨਾਂ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਨੇ 2013 ਵਿਚ ‘ਦਿ ਲੰਚਬੋਕਸ’ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ... ‘ਦਿ ਲੰਚਬੋਕਸ’ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਲਬਾਲਬ ਫਿਲਮ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ

ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ

ਦੇ ਨਾਇਕ ਤੇ ਨਾਇਕਾ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਸੀਨ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਰਿਤੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਾਉਂਦੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਵੀ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬੇਹੱਦ ਸਾਧਾਰਨ ਹੈ, ਪਰ ਰਿਤੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਉਹਨੇ ਆਪ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਉਤੋਂ ਇਰਫਾਨ ਖਾਨ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਨਵਜੂਦੀਨ ਸਿੱਦੀਕੀ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਕੁੱਲ 105 ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਉਤੇ 22 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਲੱਗੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਮਾਈ 200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤਕ ਜਾ ਪੁੱਜੀ ਸੀ। ਕਮਾਈ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕਲਾ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮਣਕੇ ਰਿਤੇਸ਼ ਬਤਰਾ ਨੇ ਪਰੋਏ, ਉਹ ਅਣਮੁੱਲੇ ਸਨ।

‘ਦਿ ਲੰਚਬੋਕਸ’ ਰਿਤੇਸ਼ ਬਤਰਾ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਫੀਚਰ ਫਿਲਮ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਲਘੂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ:

ਦਿ ਮੌਰਨਿੰਗ ਰਿਚੂਅਲ (2008), ਗਰੀਬ ਨਵਾਜ਼ ਜ਼ ਟੈਕਸੀ (2010) ਅਤੇ ਕੈਫੇ ਰੈਗੂਲਰ ਕਾਹਿਰਾ (2011)। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉਸ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ‘ਦਿ ਸੈਂਸ ਆਫ ਐਨ ਐਂਡਿੰਗ’ ਆਈ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਰੀਵਿਊ ਹੋਏ, ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ‘ਦਿ ਲੰਚਬੋਕਸ’ ਵਰਗਾ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਉਂਜ, ਰਿਤੇਸ਼ ਬਤਰਾ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ।

ਰਿਤੇਸ਼ ਬਤਰਾ (12 ਜੂਨ 1979) ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ-ਪਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜੋਗਿੰਦਰ

ਬਤਰਾ ਮਰਚੈਂਟ ਨੇਵੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਂ ਸੰਜੂ ਕਪੂਰ ਬਤਰਾ ਘਰੇਲੂ ਸੁਆਣੀ ਹੈ। ਰਿਤੇਸ਼ ਉਚ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਇਓਵਾ ਦੀ ਡਰੇਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਕਾਰਜ- ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ, ਵੱਲ ਮੁੜ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਲਘੂ ਫਿਲਮਾਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਤੇ

ਡਾਇਰੈਕਟ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਦੀ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਬਣੀ ਫਿਲਮ ‘ਕੈਫੇ ਰੈਗੂਲਰ ਕਾਹਿਰਾ’ ਤਕਰੀਬਨ 40 ਫਿਲਮ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ 12 ਇਨਾਮ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ।

ਫਿਲਮ ‘ਅਵਰ ਸੋਲਜ਼ ਐਟ ਨਾਈਟ’ ਉਘੇ ਅਮਰੀਕੀ ਲਿਖਾਰੀ ਐਲਨ ਕੈਂਟ ਹਾਰੂਫ (24 ਫਰਵਰੀ 1943-30 ਨਵੰਬਰ 2014) ਦੇ ਇਸੇ ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਵਲ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਰਦਾਰ ਅਦਾਕਾਰਾ ਰੌਬਰਟ ਰੈਡਫੋਰਡ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾ ਜੇਨ ਫੌਂਡਾ ਨੇ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮਰ-ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਧੜਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।



ਰਿਤੇਸ਼ ਬਤਰਾ (ਵਿਚਕਾਰ) ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਲੰਚਬੋਕਸ’ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰਾ ਨਿਮਰਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ‘ਅਵਰ ਸੋਲਜ਼ ਐਟ ਨਾਈਟ’ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਕੱਲ੍ਹ ਤੇ ਅੱਜ: ਜੇਨ ਫੌਂਡਾ ਤੇ ਰੌਬਰਟ ਰੈਡਫੋਰਡ





PUNJABI MEGA PACK

\$14.99 FOR 24 MONTHS

Save \$240 over 2 years

Dish.com/Punjabi
1-888-621-5401

dish
YOUR CULTURE AT HOME



All offers require credit qualification, 24-month commitment with early termination fee and eAutoPay. \$240 Savings Offer: Valid for activation and installation of qualifying new DISH service. Requires subscription to a qualifying American or DishLATINO package in addition to Punjabi Mega Pack. Receive a monthly credit of \$10 for the first 24 months. Important Terms and Conditions: Promotional Offers: International programming requires America's Top 120 or higher. Upfront activation and/or receiver upgrade fees may apply based on credit qualification. After 24-month promotional period, then-current monthly price applies and is subject to change. Offer ends 10/18/17. 2 Year Commitment: Early termination fee of \$20/mo. remaining applies if you cancel early. Hopper: Monthly fees: Hopper, \$15; Joey, \$7; Super Joey, \$10. With PrimeTime Anytime record ABC, CBS, FOX and NBC plus two channels. With addition of Super Joey record two additional channels. Watching live and recorded TV anywhere requires an Internet-connected, Sling-enabled DVR and compatible mobile device. Premium Channels: Subject to credit qualification. After 3 mos., you will be billed \$60/mo. for HBO, Cinemax, Showtime, Starz and DISH Movie Pack unless you call to cancel. Installation/Equipment Requirements: A second dish antenna may be required to view both International and American programming. Free Standard Professional Installation only. Leased equipment must be returned to DISH upon cancellation or unreturned equipment fees apply. Other: All prices, fees, charges, packages, programming, features, functionality and offers subject to change without notice. After 6 mos., you will be billed \$8/mo for Protection Plan unless you call to cancel. Free standard professional installation only. Taxes or reimbursement charges for state gross earnings taxes may apply. Additional restrictions and taxes may apply. © 2017 DISH Network L.L.C. All rights reserved. HBO®, Cinemax® and related channels and service marks are the property of Home Box Office, Inc. SHOWTIME is a registered trademark of Showtime Networks Inc., a CBS Company. STARZ and related channels and service marks are property of Starz Entertainment, LLC.